

SUNUŞ

Türkiye'nin kuzeyinde yer alan Yeşilirmak Havzası, Odundışı Orman Ürünleri konusunda oldukça zengin bir potansiyele sahip bulunmaktadır. **Odun Dışı Orman Ürünleri (ODOÜ)**, orman içi ve açıklıklardan elde edilen bitkisel ve hayvansal ürünler yanında, orman kaynağından elde edilen fonksiyonel (eko turizm, rekreasyon, su üretimi, hava üretimi, bilimsel faydalanma ve erozyon) yararlanmaları da içermektedir. ODOÜ genel olarak orman arazilerinden elde edilen tali ürünler olarak kullanılmaktadır. ODOÜ kapsamında ormandaki biyolojik kaynaklar olarak sayılabilecek ağaç, ağaççık, çalı ve otsu türler ile yağlar, meyve, tohum, çiçek, yaprak, kabuk, kök, sürgün, soğan, yumru ve rizomlar ile mantarlar en yaygın ürünlerdir. Bunların kullanımı insanlık tarihi kadar eskidir. Bölgemiz bu zengin bitki örtüsü ile geçmiş yüzyıllarda doğadan topladıkları bitkilerle ölümsüzlüğün ilacını bulmaya çalışan Lokman Hekim efsanesine, 700 yıl önce Mücerrebname adlı eserinde bitkilerden hazırladığı karışımlarla şifa macunlarının tariflerine yer veren ünlü hekim ve cerrah **Sabuncuoğlu Şerefeddin'e** de ev sahipliği yapmıştır.

Son yıllarda ülkemizde de ekonomik olarak değer kazanmaya başlayan odun dışı orman ürünleri (kuşburnu, böğürtlen, adaçayı, kekik, defne, kantaron, mantar, kuşkonmaz vb.), Birleşmiş Milletler ve FAO tarafından da Kırsal Rekabet edebilirliğin en önemli unsurlarından birisi olarak görülmekte ve özellikle gelişmekte olan ülkelerde milyonlarca insana gelir ve beslenme kaynağı sağlamaktadır. Şu anda da, doğal sağlık adına Amerika, Avrupa ve Japonya da olduğu gibi tüm dünyada bu alana yoğun bir ilgi söz konusudur ve bu nedenle bu ürünlerin doğadan toplanması, işlenmesi ve pazarlanması gün geçtikçe daha fazla teşvik edilmektedir.

Yeşilirmak Havzası Kalkınma Birliği tarafından "TR83 bölgesinin kırsal alanlarında yaşayan kadın ve gençlere sürdürülebilir kalkınma kapsamında başta odundışı orman ürünleri (ODOÜ) olmak üzere bitkilerin tanınması, toplanması, işlenmesi, pazarlanması, ürün sahalarının geliştirilmesine yönelik eğitimlerin verilmesi, yaşadıkları çevre konusunda farkındalık sağlanması, bu yolla orman ürünlerinden aile bütçelerine katkı sağlanması" amacı ile hazırlanan toplam bütçesi 87.781,75 TL olan **"Yeşilirmak Havzasında Kırsal Nüfusun Odundışı Orman Ürünleri Farkındalığı (KORUP)"** projesi 20 Mart 2012-20 Mart 2013 tarihlerinde uygulanmıştır.

Halen dünyada dış ticarete öneme sahip ODOÜ sayısı en az 150 olup, **93 milyar \$'lık** dünya pazar payında 196 ülke arasında Çin **1,3 milyar \$'lık** ihracatı ile başı çekmektedir. Ülkemizde ODOÜ yıllarca tüm dünyada olduğu gibi tali ürün statüsünde değerlendirilmiş, ancak günümüzde hak ettiği değeri kazanmaya başlamıştır. Bugün için ülkemizde yaklaşık olarak **249 milyon \$'lık** ODOÜ ihracatı gerçekleştirilmektedir. Üstelik bu gelir net döviz girdisidir ve binlerce vasıfsız insanımıza iş imkânı sağlamaktadır. ODOÜ ihracatından elde edilen gelir, toplam orman ürünleri ihracat gelirinin **%98'ini** oluşturmaktadır. Bizim flora zenginliğimizin onda birine sahip İspanya, Portekiz gibi bazı Avrupa Ülkelerinin bu bağlamda yıllık girdileri **20-25 Milyar \$'ı** bulmaktadır. Türkiye bu ürünlerin ihracatında 21. sırayı almaktadır.

Tüm Türkiye'de olduğu gibi TR83 Bölgesinde de her türlü ODOÜ'nin sürdürülebilir bir çevre politikası ile ekolojik dengeyi bozmadan bilimsel esaslara göre toplanması, kültürünün yapılması, mümkün olduğu kadar yetiştigi bölgede katma değerleri artırılarak işleme ve pazarlama olanaklarının artırılması, bu ürünlerin korunması ve değerlendirilmesi için etkin bir izleme politikasının belirlenmesi ve uygulamaya geçirilmesi gerekmektedir.

Bu çerçevede Yeşilirmak Havzasında Kırsal Nüfusun Odundışı Orman Ürünlerinin Farkındalığını sağlamak için Amasya Orman Bölge Müdürlüğü ortaklığında, KOSGEB iştiraki ile uygulamaya koyduğumuz proje çerçevesinde hazırladığımız bu kitapta Yeşilirmak Havzasında Projenin uygulandığı pilot bölgelerdeki odun dışı orman ürünlerinin elde edildiği bitkilerden proje ekibince günümüzde ekonomik değere sahip görülen ve kitaba girmesi uygun bulunan ürünlerin tanıtımı ve proje faaliyetlerine yer verilmiş, bu ürünlerin tanıtımı ile ülke ekonomisine katkı sağlanması amaçlanmıştır.

Başta Sayın Valilerimiz ve Meclis Üyelerimiz olmak üzere projede emeği geçen herkese teşekkür ediyorum.

A. Celil ÖZ

Amasya Valisi
YHKB Başkanı

Yeşilirmak Havzası Kalkınma Birliği (YHKB)

Dünyadaki küreselleşme süreci, yaşanan teknolojik gelişmeler ve yeni üretim süreçleri, yerel ve bölgesel ekonomilerinde küresel ekonomide birer aktör olarak yer almasını sağlamıştır. Bu süreçte, yerel dinamiklerin ekonomik kalkınma sürecindeki önemi artmış, yerel/bölgesel ekonomilerin küresel rekabet içerisinde geliştirdiği strateji ve politikalar ulusal kalkınma açısından da belirleyici olmaya başlamıştır.

Bölgelerin sahip olduğu gelişme dinamikleri çerçevesinde ekonomik ve sosyal kalkınmasını sağlayabilmesi, yerel kalkınma için ayrılan kaynakların etkin şekilde kullanılabilmesi, bölgelerdeki kurumsal kapasiteyle yakın bir ilişki içindedir.

90'lı yılların ikinci yarısında sürdürülebilir kalkınma ilkeleri çerçevesinde bölgesel kalkınmanın sağlanması, kültür ve tabiat varlıklarının korunup gelecek nesillere aktarılabilmesi için çeşitli kuruluşların bir merkezden koordine edilerek sorunların çözümlenebilmesi, bölgede ortak proje yürütülmesini zorunlu hale gelmiş ve "Yeşilirmak Havza Gelişim Projesi (YHGP)" ortaya çıkmıştır. Projenin tek bir merkezden koordine edilmesi amacıyla, havzada yer alan Amasya, Çorum, Samsun ve Tokat İl Özel İdareleri'nin katılımı ile 1997 yılında Yeşilirmak Havzası Kalkınma Birliği (YHKB) kurulmuştur. Birlik 5355 sayılı MİB Kanunu'nun ilgili maddelerine göre teşekkül etmiş, tüzel kişiliği haiz bir kamu kuruluşudur. Birlik merkezi Amasya olup, Başkanı Amasya Valisi'dir. Birlik Meclisi'nde Amasya, Çorum, Samsun ve Tokat il Valileri ve her ilin İl Genel Meclisi üyelerinden 2 şer temsilci yer almaktadır. Birlik tüzüğündeki hükümler doğrultusunda iş ve işlemleri yürütülen YHKB'nin, Amasya Merkez ofisine ilaveten her ilde birer İl Proje ofisi bulunmaktadır.

YHKB'nin temel amacı; bölgenin sosyal, kültürel ve ekonomik kalkınması için önemli ortak unsur olan Yeşilirmak ve kollarında oluşan kirliliği ve nedenlerini önlemek için gerekli tedbirleri almak, bölgede mevcut erozyonu giderici çalışmaları yapmak, akış rejimini düzenlemek, Yeşilirmak Havzası'nda bulunan yerleşim birimlerinin sosyal, kültürel ve ekonomik kalkınmalarına yönelik her türlü çalışmaları yapmak, yaptırmak ve bu amaçla ilgili kamu ve özel kurum ve kuruluşları ile işbirliği yapmaktır.

YHKB'nin görev ve yetkileri ise:

- Birlik çalışma alanı içinde, üye mahalli idarelerin bölgesel ölçekte teker teker kendi imkanlarını aşan ve aşagıda sayılan hizmetler ile yetkili organlarınca ayrıntılı olarak tanımlanan hizmetleri yerine getirir:
 - a- Yeşilirmak ve kollarının kirlenmesini ve kirlenmeye yol açan unsurları önleyici önlemler almak,
 - b- Görev alanı içinde tarihi ve doğal çevreyi, su kaynaklarını, orman varlığını korumak ve geliştirmek,
 - c- Hava, su ve toprak kirliliğini önlemek ve bunları oluşturan sebepleri ortadan kaldırmak,
 - d- Yeşilirmak kıyısı ve havzasında bulunan diğer doğal kaynakları ve değerleri koruyucu tedbirleri almak,

- e- Yeşilırmak ve havzasında erozyon ve her türlü toprak kaybını önlemek, ekonomik amaçlı ağaçlandırma ve mera ıslahı yapmak,
- f- Yeşilırmak ve havzasında ve barajlarında, iktisadi kalkınmayı, haberleşme, ulaşım, eğitim ve iskan, turizm, kültür şartlarını iyileştirici her türlü genel ve özel projeler yaptırmak ve uygulamak, uygulamak,
- g- Yeşilırmak Havzasındaki her türlü kültür ve tabiat varlığıyla ilgili koruma, geliştirme, altyapı, üstyapı ve restorasyon, turizm ve tanıtım vb. projeleri yapmak, yaptırmak, uygulamak, uygulamak.

Birlik Kalkınma Ajansları kurulumu öncesinde Katılım Öncesi Mali Yardımlar çerçevesinde 2002 yılında DPT ve AB uzmanları ile birlikte Bölgede ilk GZFT analizlerini gerçekleştirmiş ve DPT tarafından hazırlatılan Yeşilırmak Havza Gelişim Projesi Bölgesel Gelişme Ana Planı'nın alt yapısını oluşturmuştur. DPT'nin faydalanıcı olarak yer aldığı AB Destekli SKE Düzey 2 Bölgeleri Kalkınma Programı'nın TR 83 Bölgesi'nde uygulayıcı kurum olarak yer almıştır. 2004 yılından itibaren Program Uygulama Birimini oluşturarak AB Destekli SKE Düzey 2 Bölgeleri Kalkınma Programı için muhtemel başvuru sahiplerine proje hazırlama eğitimi vermiş, MFİB ile sözleşmesi yapılan 194 projenin (toplam bütçesi 33.000.000 €) uygulama, izleme ve değerlendirme çalışmalarını yürütmüştür.

Birliğin 1999 yılında DPT ve TÜBİTAK katkıları ile kurulmuş, GAP İdaresi'nden sonra Türkiye'nin en kapsamlı Coğrafi Bilgi Sistemi (CBS) altyapısı mevcuttur. YHKB CBS altyapısı kullanılarak Avrupa Komisyonu DABLAS Görev Gücü (Tuna Nehri ve Karadeniz Kirliliğini Önleme Görev Gücü), Çevre ve Orman Bakanlığı, DSİ ve ilgili diğer kurumlarında katılımı ile Yeşilırmak Havzası'ndaki 35 yıllık perspektifi ele alan Yeşilırmak Havzası Entegre Su Yönetim Planı çalışmalarına destek olmuştur.

Yeşilırmak Havzası Turizm Destinasyonu çalışmaları kapsamında Birlik 2007 yılından bu yana Dünya'nın en büyük uluslararası fuarları kabul edilen WTM Londra İngiltere, FITUR Madrid İspanya ve ITB Berlin Almanya uluslararası turizm fuarlarına katılmakta ve yeni bir destinasyon olarak tüm dünya halklarına bölgeyi tanıtmaktadır. Destinasyon tanıtım çalışmaları kapsamında Yeşilırmak Havzası Sanal Müzeleri ve Yeşilırmak Havzası Tanıtım Konsepti projesini gerçekleştirmiştir. Bu çalışmada Yeşilırmak Havzası Tanıtım Rehberi 5 dilde (İngilizce, Almanca, Japonca, Rusça ve Türkçe) üretilmiş, İl Arkeoloji Müzeleri Yeşilırmak Havzası Sanal Müzeleri adı altında Türkçe ve İngilizce olarak www.yesilirmakbasinmuseums.org.tr, www.yesilirmak.org.tr Sanal Müzeler kısmında ve Kültür ve Turizm Bakanlığı web sayfası www.kultur.gov.tr adresinde yayınlanmaktadır.

YHKB kuruluşundan bu yana yaptığı çalışmalarla bölgede ortak çalışma kültürünü geliştirmiş, insan kaynağı yönünden büyük çaplı ulusal ve uluslararası projelerin hayata geçirilmesi için gerekli kapasiteyi oluşturmuştur. Yeşilırmak Havza Gelişim Projesi Bölgesel Gelişme Ana Planı'nın "Türkiye'nin Karadeniz'e açılan kapısı olmuş, yaşam kalitesini yükseltmiş, çevreye duyarlı, rekabetçi, hızla gelişen bölge" vizyonuna ulaşmasında, bölgedeki tüm aktörlerle birlikte kurumsal anlamda katkı sağlayacak ana unsurlardan birisi olup, TR 83 Düzey 2 Bölgesi'ni bölgesel kalkınma yolunda daha ileri düzeye taşıyacak çalışmalara imza atacaktır.

AMASYA ORMAN BÖLGE MÜDÜRLÜĞÜ

Amasya Orman Bölge Müdürlüğü, Orman ve Su İşleri Bakanlığına bağlı olarak faaliyet gösteren, tüzel kişiliğe sahip kamu kuruluşu olan Orman Genel Müdürlüğü bünyesinde yer alan 27 Bölge Müdürlüğünden biridir.

Amasya Orman Bölge Müdürlüğü 0 7.02.1951 tarihinde Amasya İl Merkezinde kurulmuştur. Amasya, Çorum, Samsun, Tokat, İlleri mülki hudutlarını kapsayacak şekilde , genel alanı Amenajman plan verilerine göre 3.875.391,4 hektar olup, bunun 1.488.377,9 (%38) hektarı ormanlık alan; 2.387.013,5 (%62) hektarı açık alandır. Ormanlık alanın 839.727,7 hektarı verimli orman, 648.650,2 hektarı verimsiz ormandır.

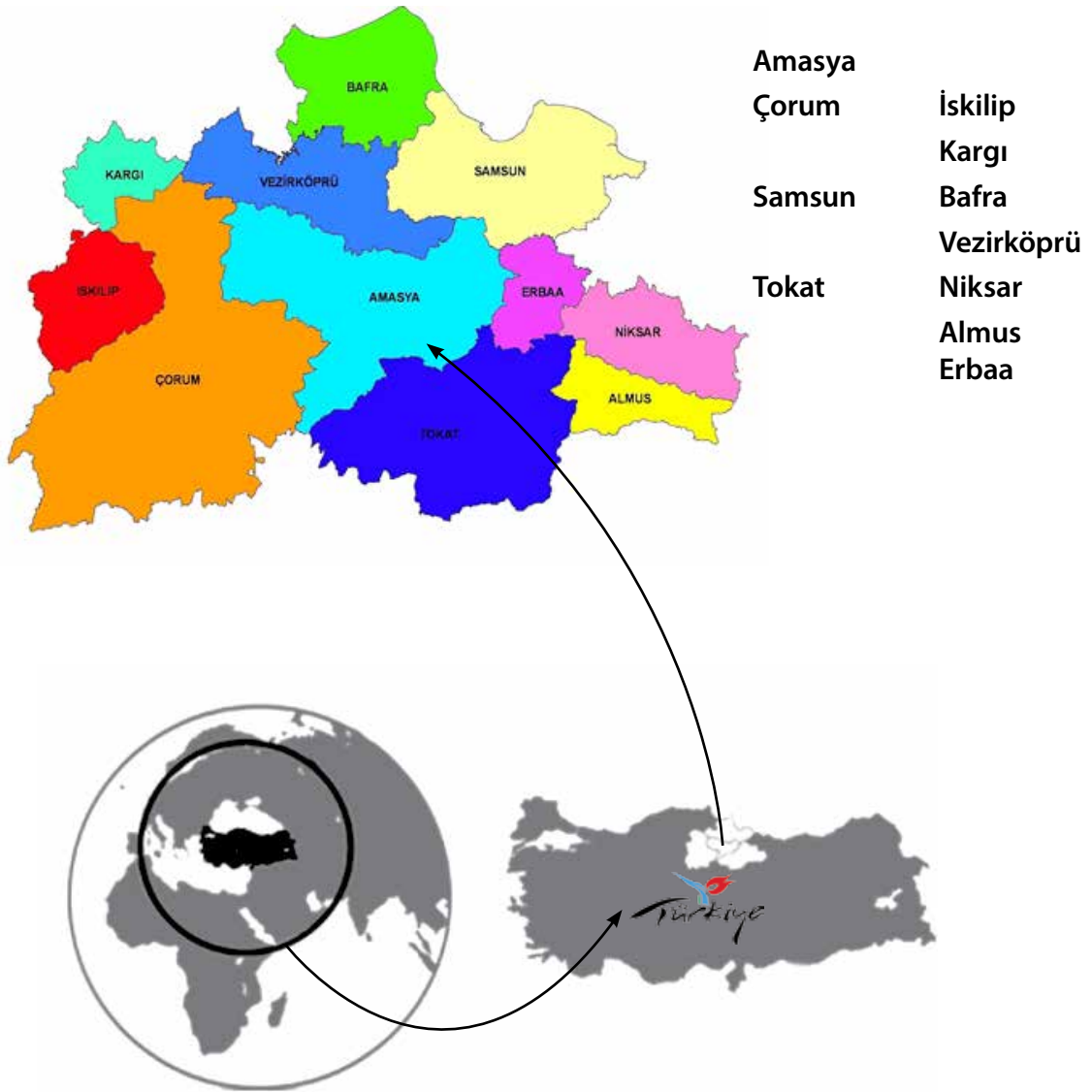
Misyonu Orman ve orman kaynaklarını her türlü tehlikelere karşı korumak, doğaya yakın bir anlayışla geliştirmek, ekosistem bütünlüğü içinde ve topluma çok yönlü sürdürülebilir faydalar sağlayacak şekilde yönetmektir.

Vizyonu İnsan, doğa ve çevreye duyarlı; sürdürülebilir orman yönetimini sağlayan şeffaf ve saygın bir kurum olmaktır.

Yetki, Görev ve Sorumluluklar

- a) Bölgesi ile ilgili işleri mevzuat hükümleri ile Genel Müdürlüğün talimatlarına göre yönetmek, plan, proje ve yıllık programları uygulamak amacı ile bağlı birimlerin faaliyetlerini düzenlemek ve kontrol etmek,
- b) Bağlı birimler tarafından hazırlanan bütçeleri ve iş programlarını inceledikten sonra Genel Müdürlüğe teklifte bulunmak,
- c) Orman idaresi, ağaçlandırma, silvikültür ve diğer plan, proje ve raporlar ile her türlü işlere ait keşif evrakını incelemek, yetkisi içinde olanları onaylamak ve uygulanmasını sağlamak,
- d) Üretim, taşıma ve satış işlerini düzenlemek, takip etmek ve ettirmek,
- e) Üretim, ağaçlandırma yolları ve yangın şeritleri ile ilgili orman yolları ağının tespitini ve etüt proje yapılmasını sağlamak. Bakanlık Makamınca tespit edilecek usul ve esaslar dâhilinde üretim, ağaçlandırma ve yangın sahaları ile ilgili bu sahalarla ulaşılmasını sağlayan işler ile aynı şekilde küçük çaptaki yapım, bakım ve onarım işlerinin yapılmasını sağlamak,
- f) Genel Müdürlükçe verilen yetki çerçevesinde İşletme Müdürlükleri arasında Döner Sermaye Bütçe ödeneklerinde aktarmalar yapmak ve bu konuda Genel Müdürlüğe bilgi vermek,
- g) Hizmetleri ile ilgili olarak Mülki İdare Amirleri, diğer kuruluş ve bölgelerle işbirliğinde bulunmak,
- h) Genel Müdürlüğün vereceği benzeri görevleri yapmak,

ORMAN BÖLGE MÜDÜRLÜĞÜ İŞLETME MÜDÜRLÜKLERİ HARİTASI

Odundışı Orman Ürünlerinin Üretim Mevzuatı

6831 sayılı Orman Kanununun 23.09.1983 gün ve 2896 sayılı kanunla değişik 26. maddesi gereği Devlet ormanlarından yapılacak Odundışı Orman Ürünleri üretimi çalışmaları Orman Genel Müdürlüğüne tespit edilen esaslar çerçevesinde 37. ve 40. madde hükümlerine göre yapılmakta veya yaptırılmaktadır.

YEŞİLİRMAK HAVZASI KIRSALINDA ODUN DIŞI ORMAN ÜRÜNLERİ FARKINDALIĞI PROJESİ

Genel Amacı: TR83 Bölgesi'nde kırsal alanda yaşayan nüfusa yönelik olarak insan kaynaklarının geliştirilmesi, işgücü niteliğinin artırılarak istihdam edilebilirliğin önündeki engellerin kaldırılmasına ve işsizlik oranının azaltılmasına katkı sağlanmasıdır.

Özel Amacı: TR83 bölgesinin kırsal alanlarında yaşayan kadın ve gençlere sürdürülebilir kalkınma kapsamında başta odundışı orman ürünleri (ODOÜ) olmak üzere (örneğin kuşburnu, defne, kantaron, mantar, böğürtlen, kuşkonmaz v.s.) bitkilerin tanınması, toplanması, işlenmesi, pazarlanması, ürün sahalarının geliştirilmesine yönelik eğitimlerin verilmesi, yaşadıkları çevre konusunda farkındalık sağlanması, bu yolla orman ürünlerinden aile bütçelerine katkı sağlanması.

Proje Faaliyetleri ve Ulaşılan sonuçlar:

1. Bölgede proje yürütme kapasitesine ve ortak çalışma kültürüne katkı sağlandı,
2. ODOÜ sektöründe yer alan tarafların katılımı ile "Odundışı Orman Ürünleri, TR83 Bölgesi ve Türkiye ekonomisindeki yeri" konulu çalıştay ile ODOÜ'nün pazarlanması konusunda paydaşlar arası iletişim ortamı sağlandı, ODOÜ konusunda farkındalık oluştu,
3. ODOÜ ve hizmetleri konusunda 33 uzman eğitildi, ilgili kurumların kurumsal kapasiteleri gelişti,
4. Bölge illerinde (Amasya, Çorum, Samsun, Tokat) toplam 80 orman köylüsünün, sürdürülebilir ODOÜ için tanıma, toplama, işleme, pazarlama ve ürün sahalarının geliştirilmesine yönelik farkındalık sağlandı, ODOÜ lerin kültüre edilmesinin önü açıldı,
6. Kentlerde yaşayan nüfusun doğa ile kaynaşmasını, organik ürün niteliği taşıyan odun dışı orman ürünleri'ni tanımalarını ve üretilenleri yerinden (ilk tedarikçiden) satın almalarını sağlayan ve orman köylüsü kadınların ürünlerini direk satabildiği yerel hasat panayırı düzenlendi,
7. Yöre halkı kooperatifleşme konusunda bilgilendi,
8. Havzada mevcut odun dışı orman ürünlerinin tanıtım kitapçığı hazırlandı, www.yesilirmak.org.tr adresinde yayınlandı,
9. Yeşilirmak Havzası Kırsalında Odun Dışı Orman Ürünleri www.yesilirmak.org.tr, www.amasyaobm.gov.tr ve sosyal paylaşım sitelerinde tanıtıldı.

YEŞİLIRMAK HAVZASI KALKINMA BİRLİĞİ (YHKB)

YHKB MECLİS ÜYELERİ

Birlik Başkanı Amasya Valisi	A. Celil ÖZ
Çorum Valisi	Sabri BAŞKÖY
Samsun Valisi	Hüseyin AKSOY
Tokat Valisi	Mustafa TAŞKESEN

Amasya İl Genel Meclis Üyeleri	Hasan AVCI Mehmet Sami BİLGİN
---------------------------------------	----------------------------------

Çorum İl Genel Meclis Üyeleri	Mustafa EKER Ramazan KELEPİRCİOĞLU
--------------------------------------	---------------------------------------

Samsun İl Genel Meclis Üyeleri	Mustafa BAŞ Ali YİĞİT
---------------------------------------	--------------------------

Tokat İl Genel Meclis Üyeleri	İlhan KÖTEN Abdullah AY
--------------------------------------	----------------------------

PROJE BAŞVURU SAHİBİ	Yeşilirmak Havzası Kalkınma Birliği
-----------------------------	-------------------------------------

PROJE ORTAĞI	Amasya Orman Bölge Müdürlüğü
---------------------	------------------------------

PROJE İŞTİRAKÇISI	KOSGEB İdaresi Başkanlığı
--------------------------	---------------------------

FON SAĞLAYAN KURULUŞ	Yeşilirmak Havzası Kalkınma Birliği (1000 Adet) Orta Karadeniz Kalkınma Ajansı (1000 Adet)
-----------------------------	---

PROJE ÇALIŞANLARI

Birlik Müdürü	Yelgin MESCI
Proje Koordinatörü	Esat ÇİLLİ
Proje Teknik Koordinatörü	Salim SİĞİRCİ
Proje Bilgisayar Mühendisi	Yasemin ÇOBAN
Muhasebeci	Hüseyin KOCA
Sekreter	Sibel ERCAN
Teknik Destek	Aydın BABACAN, İbrahim YILMAZER, Mutlu TURAN, Mustafa TÜRK, Rukiye DOĞAN, Kürşat KILINÇ

Proje Ekibi

İç Denetçiler	Yelgin MESCI, Ahmet CEYLAN, Zuhal YILMAZ
----------------------	--

Proje Kırsal Nüfus Eğitimcileri	Mehmet SANDALCI, Fatih BARDAK, Hakan KARATAŞ Kadir UĞUR, Murat TEMUR, Mehmet KAMIŞ Hüseyin UZ, Cem YILMAZ, Fatih Rüştü KELEŞ
--	--

Proje Eğitimcilerin Eğitimcileri	Özgür BALCI, Başar BAKIR, Mehmet KILIÇ, Mehmet HARBİ, Yrd. Doç. Dr. Ceyhun GÖL, Yrd. Doç. Dr. Arif İPEK, Doç. Dr. Arzu CANSARAN, Yrd. Doç. Dr. Erdal ÜNSALAN
---	---

Kitap İçerik Danışmanları:	Doç. Dr. Arzu CANSARAN Doç. Dr. Ceyhun GÖL Yrd. Doç. Dr. Sinan AKTAŞ
-----------------------------------	--

“Odundişı Orman Ürünleri

TR83 Bölgesi ve Türkiye Ekonomisindeki Yeri ” Çalıştayı

Konuşmacılar ve Çalıştay Konuları (25 Haziran 2012)

Fuar ŞANAL (Türkiye’ de ODOÜ’nün Üretim ve Satış Esaslarının Mevcut Yasal Durumu ve İhtiyaçlar)

Gülay GÜL (Türkiye’ de ODOÜ’nün İç ve Dış Ticareti Mevcut Durumu, ODOÜ Pazar İstekleri

Özgür BALCI (ODOÜ Alıcı ve Satıcı Faktörleri)

Prof. Dr. Salih TERZİOĞLU (Yeşilirmak Havzasında Odundişı Orman Ürünleri Üretim Zamanları)

Salim SİĞİRCİ(Kantaron, Adaçayı, Sumak vb. Bölgede Yetişen Ürünlerden Faydalanma Yolları)

Başar BAKIR (Sürdürülebilirlik İlkeleri Çerçevesinde ODOÜ Üretimi ve Değerlendirilmesi)

Rüstem KIRIŞ (ODOÜ’nün Planlamasında Karşılaşılan Sorunlar)

Moderatörler

Yelgin MESÇİ , Ahmet Faruk AYKUTLU

Çalıştay Sonuç Bildirgesi

1. Türkiye ve TR83 Bölgesi Odundişı Orman Ürünleri (ODOÜ) konusunda oldukça zengin bir potansiyele sahip bulunmaktadır. Dünya’daki bilinçlenme ve ilgiye paralel olarak, ODOÜ lerin ekonomik anlamda harekete geçirilmesi ve mamul ürün olarak pazara sunulmasına dönük farkındalık sağlanması yönünde kurumsal işbirliklerinin gerçekleştirilmesi, ODOÜ ile ilgili farkındalık sağlanmasına yönelik projelerin uygulanması ve süreçlere ilgili kamu kurumu ve kuruluşların ve STK ların katılımının sağlanması gerekmektedir.
2. Orta Karadeniz Bölgesinde yer alan Yeşilirmak Havzası ülkemizin en zengin tabii flora ve fauna potansiyeline sahip yörelerinden biri olmasına rağmen bu bölgede yetişen odundişı orman ürünlerine yeterince talep oluşmamıştır.
3. Bölgenin taşıdığı olduğu tabii flora ve fauna zenginliğinin yanında binlerce yıldır oluşturmuş olduğu folklorik ve kültürel değerlerini eko-turizm gibi süreçler ile entegre ederek doğal kaynakların harekete geçirilmesi bu vesile ile de kırsal kalkınmanın desteklenerek güçlendirilmesi gerekmektedir.
4. Özellikle ormanlık alanlarda toplatılan ürünler için orman işletmelerinde uzman kişilerin bulunmayışı, bu konuyla ilgili yasal ve bürokratik işlemlerin yürütülmesinde özel sektör ve orman işletmesi yöneticileri arasında sorunlara neden olmaktadır. Ancak Orman ve Su İşleri Bakanlığı bağlı kuruluşu Orman Genel Müdürlüğü bünyesinde yeni kurulan Odundişı Orman Ürün ve Hizmetleri Daire Başkanlığı ve Orman Bölge Müdürlüklerinde kurulan şube müdürlükleri konunun önemi açısından sevindirici gelişmelerdir.
5. Orman Genel Müdürlüğünün yeniden yapılanması neticesinde kurulan Odundişı Orman Ürün ve Hizmetler Dairesi Başkanlığınca başlatılan ODOÜ envanter çalışmalarına hız verilmesi gerekmektedir.
6. Orman Bölge Müdürlüğü tarafından yürütülmekte olan envanter çalışmaları ivedilikle tamamlanmalı ve envanteri tamamlanan ODOÜ’lerin biyoçeşitliliği korunarak, koruma kullanma dengesi gözetilerek hazırlanacak stratejik planlar doğrultusunda planlaması ve hasat programları yapılmalıdır.
7. Üniversitelerin akademik çalışmalarına esas olmak üzere; ODOÜ’nin bölge genelindeki yayılışını, potansiyel varlığını, bilimsel özelliklerini izlemeyi amaçlayan, devamlı güncellenebilen geniş veri tabanı oluşturulmalıdır.
8. Envanteri tamamlanan ODOÜ’nün biyoçeşitliliğinin korunarak, koruma-kullanma dengesi gözetilerek, ulusal ve uluslararası bitkisel ve sanayi üretimi ile pazar ihtiyaçları da dikkate alınarak yönetim planlarının hazırlanıp, toplumun istifadesine ve ülke ekonomisine sunulması gerekmektedir.
9. Söz konusu ürünlerin toplatılması, sadece firma tedarikçilerinin ulaştığı yerlerde yapılabilmekte, diğer sahalarda ise talep olmaması nedeniyle üretim yapılmamaktadır. Bir nevi mevcut potansiyelin harekete geçirilmesinde, kaynağın sahibi olan Orman İşletmesi yerine hammadde talep eden firmalar söz sahibi olmaktadır. Tedarikçi durumundaki orman köylüsü tarafından hammadde talep eden işletmelere, sürekli, standart kalitede ve istenen miktarda ürün sunulabilmesi için çalışmalar yapılmalıdır.

10. Bölgedeki odundışı orman ürünlerinin tespiti, toplanması ve işlenmesi de dahil olmak üzere bu ürünlerle ilgili hemen tüm faaliyet alanlarında eğitimli uzman eksikliği yaşanmaktadır. ODOÜ ve hizmetleri konusunda bilincin artırılması, uzman personel açığının ve eğitim eksikliğinin (Yüksek Lisans ve Doktora) Üniversitelerdeki Orman Fakülteleri ile işbirliği yapılarak giderilmesi gerekmektedir.

11. Orman İşletmeleri ile bu ürünleri toplayan orman köylüsü ve ürünleri işleyen işletmeler arasında konuyla ilgili eşgüdüm eksikliği nedeniyle koruma altına alınmış türlerin yeterli korunması sağlanamamaktadır (özellikle yumrulu ve soğanlı bitkilerden laleler, zambaklar ve orkideler gibi). İlgili tarafların bu konuyla ilgili gerekli çalışmaları yapmaları sağlanmalıdır.

12. Amasya Orman Bölge Müdürlüğünde (AOBM), planlama biriminde ODOÜ'yü de kapsayan Ekosistem Tabanlı Çok Amaçlı Planlama (ETÇAP) yaklaşımı ile örnek amenajman planları yapılmalı ve bu yönde amenajman heyetleri yetiştirilmelidir.

13. Ekonomik krizi fırsat bilerek henüz toplumun istifadesine yerince sunulmayan ODOÜ'den talep beklenmeksizin, Bölgedeki girişimcileri harekete geçirerek talep oluşturma (gerek iç piyasa, gerekse ihracat) yolları aranmalıdır.

14. Öncelikle hukuki alt yapı ve kurumlar (OGM, Üretici, İhracatçı Birlikleri) arasındaki iletişim eksiklikleri giderilmeli ve denetimlerin artırılmalıdır.

15. Odundışı orman ürünlerinin işletmeciliğinde karşılaşılan sorunların çözümünde öncelikle ürünler ve hizmetleri konusunda başta orman köylüsü kadınlara yönelik eğitim faaliyetleri gerçekleştirilmelidir. Bu ürünlerin toplanması, üretilmesi ve işlenmeleri konularında orman köylüleri Orman Genel Müdürlüğü ve üniversitelerin işbirliği ile bilinçlendirmeli ve teknik eğitime tabi tutulmalıdır. Bu konuda ihracatçı birlikler, üniversiteler ve STK lar ile işbirliği yapılarak görsel ve yazılı eğitim materyalleri hazırlanmalı, ulusal ve uluslararası fon kaynakları değerlendirilmelidir. ODOÜ ve hizmetleri konusunda, bölgesel strateji ve önceliklerin uygulanması için gerekli önlemler acilen alınmalıdır.

16. Ürünlerin toplanması, işlenmesi, sertifikalandırılması ve pazarlanması gibi faaliyetleri denetleyip yönetebilecek birlik, kooperatif vb. sivil örgütler oluşturulmalıdır.

17. İlk toplayıcı, Köy Muhtarlıkları, Kooperatifler, Birlikler, Orman İşletme Müdürlüğü ve bu ürünleri işleyen işletmeler arasında gerekli koordinasyon sağlanmalıdır.

18. Orman Kanunun 37. maddesinin gözden geçirilmesi ve yeni düzenlemelerin yapılması gerekmektedir.

19. Bu konu ile ilgili Bölgesel olarak ODOÜ konulu toplantıların (konferans, panel, seminer, çalıştay vb.) periyodik olarak sürdürülmeli, bu toplantılara üretici ve ihracatçıların da katılımı sağlanmalıdır.

20. Özellikle organik ürünlere olan talebin hızla arttığı günümüzde, ODOÜ'lerin organik ürün olma özelliği önemli bir fırsat olarak görülmeli ve değerlendirilmelidir.

Amasya

Çorum

Samsun

Tokat

Hasat Panayırları

Yeşilirmak Havzası Kalkınma Birliği (YHKB) tarafından TR83 Bölgesi'nde kırsal alanda yaşayan nüfusa yönelik olarak insan kaynaklarının geliştirilmesi, işgücü niteliğinin artırılarak istihdam edilebilirliğin önündeki engellerin kaldırılmasına ve işsizlik oranının azaltılmasına katkı sağlanması hedefine ulaşmak için TR83 bölgesinin kırsal alanlarında yaşayan kadın ve gençlere sürdürülebilir kalkınma kapsamında başta odundışı orman ürünleri (ODOÜ) olmak üzere (örneğin kuşburnu, defne, kantaron, mantar, böğürtlen, kuşkonmaz v.s.) bitkilerin tanınması, toplanması, işlenmesi, pazarlanması, ürün sahalarının geliştirilmesine yönelik eğitimlerin verilmesi, yaşadıkları çevre konusunda farkındalık sağlanması, bu yolla orman ürünlerinden aile bütçelerine katkı sağlanması amacı ile hazırlanan "Yeşilirmak Havzasında Kırsal Nüfusun Odundışı Orman Ürünleri Farkındalığı (KORUP)" projesi kapsamında;

"Yaz ve Sonbahar aylarında kentlerde yaşayan nüfusun doğa ile kaynaşmasını sağlayacak ve organik ürün niteliği taşıyan odun dışı orman ürünleri'ni tanımaları ve üretilenleri yerinden (ilk tedarikçiden) satın almalarını sağlayacak ve orman köylüsü kadınların ürünlerini direk satabildiğini ve para kazanabileceğini göreceği yerel **hasat panayırıları** (Belli zamanlarda ve genellikle küçük yerleşim birimlerinde kurulan, sergi niteliğini de taşıyan büyük pazar) düzenlenmiştir."

Panayırların yer seçimi ilgili Valilik ve ilgili Orman Teşkilatının görüşleri doğrultusunda kararlaştırılmıştır. Bu kapsamda; 8 Eylül 2012 tarihinde **Tokat Niksar Çamiçi Yaylası**'nda, 05 Ekim 2012 tarihinde **Çorum Bayat İlçe Merkezi**'nde, 13.10 2012 **Samsun Alaçam İlçesi Geyikkoşan Mesire Yeri**'nde ve 20 Ekim 2012 tarihinde de **Amasya Kent Merkezi Şehzadeler Gezi Yolu**'nda hasat panayırıları yöre halkının geniş katılımı ile gerçekleştirilmiştir.

Hasat panayırılarının her birine İl Valileri, Milletvekilleri, İlçe Kaymakamları, İl ve İlçe Belediye Başkanları, İl kamu kurum ve kuruluş temsilcileri, Yeşilirmak Havzası Kalkınma Birliği, Amasya Orman Bölge Müdürlüğü (AOBM) ve yerelden çok sayıda vatandaş katılımı sağlanmıştır. Hasat panayırılarında Amasya, Çorum, Samsun ve Tokat İl Valileri, Yeşilirmak Havzası Kalkınma Birliği Müdürü ve Amasya Orman Bölge Müdürü tarafından yapılan konuşmalarda proje ile ilgili bilgiler verilmiş, Bölgemiz'de, Türkiye'de ve Dünya'da odun dışı orman ürünlerinin mevcut durumu, üretimi, pazar olanakları, istihdama katkısı vb. gibi konulara değinilmiştir.

Hasat Panayırıları ile, kentlerde yaşayan nüfusun doğa ile kaynaşması, organik ürün niteliği taşıyan odun dışı orman ürünleri'ni tanımaları ve üretilenleri yerinden (ilk tedarikçiden) satın almaları sağlanmış, orman köylüsü kadınlar ürettikleri ürünleri direk tüketiciye ulaştırmıştır.

Hasat panayırılarında yapılan konuşmalarda;

"Dünyada 300 bin dolayında bitki türü bulunmaktadır. Bu bitkilerden sadece 1000 kadarından gıda ve ilaç maddesi olarak yararlanılmaktadır. Bu amaçla 12 000 tür kullanılmış, 2000 kadarı ıslah edilmiş, 150 kadarı ise ticari ürün olarak değerlendirilmiştir. ODOÜ'lerin sağladığı ekonomik, sosyal ve çevresel çok yönlü faydaların önemi ve orman kaynaklarının yönetiminde bu faydalara yeterli önemin verilmesi gerekliliği konularında Dünya'da bilinçlenme ve ilginin son yıllarda giderek arttığı görülmektedir.

AMASYA ODUNDIŞI ORMAN ÜRÜNLERİ HASAT PANAYIRI (20 EKİM 2012)

Bu artışta, genel olarak doğal yani organik ürünlere olan talepteki hızlı artışın da önemli etkisi vardır. Bu noktada, ODOÜ'lerin önemli bir kısmının (taş ve kum hariç) biyolojik kökenli olması, bu ürünlere bir tür organik ürün özelliği kazandırmakta, bu ise orman kaynakları yönetimi açısından önemli bir fırsat alanı oluşturmaktadır. ODOÜ üretiminde kullanılan emek ve sermaye miktarının, tarımsal faaliyetler sonucu elde edilen organik ürünlere kıyasla düşük seviyede olması vetiptan gıdaya kadar çok geniş bir yelpazede kullanım alanı bulması gibi özellikler diğer organik ürünler içinde ODOÜ'ler lehine önemli bir avantaj da oluşturmaktadır (Türker ve ark., 2006).

ODOÜ'ler bazı ülkelerde veya ülkelerin bazı yörelerinde, odun ürünlerinden daha fazla arz etmekte, dış ticarete önemli gelir kaynakları arasında yer almakta ve özellikle kırsal fakirliği azaltma ve yerel ekonomik gelişmeyi sağlama açısından önemli katkılar sağlamaktadır. Dünya nüfusunun %80'inin özellikle sağlık ve gıda konusundaki ihtiyaçlarının ODOÜ'ler sayesinde karşılamaları, bu ürünlerin sosyo-ekonomik açıdan taşıdığı önemi göstermektedir (DPT, 2001; Kilmann ve ark., 2003).

Türkiye, coğrafi konum itibariyle diğer ülkelere göre zengin bir flora ve faunaya sahip olması, ülke genelinde 10.500'e yakın türün yayılış göstermesi, bu türlerin de 3.500 kadarının endemik türlerden oluşması, dünya üretiminde miktar olarak ağırlık taşıyan odundışı orman ürünlerinin bazılarının da endemik tür özelliği taşıması ve 1990 yılı itibariyle ülkemiz orman ürünleri ihracatının yaklaşık %97'lik bölümünü odundışı orman ürünlerinin oluşturması gibi özelliklerinden dolayı, ülkemiz ormancılık sektöründe odundışı orman ürünleri işletmeciliğinin önemi artmaktadır (Konukçu, 1998; Anonim, 1993; Türker ve ark., 2000).

Bu noktada, sürdürülebilir faydalanma ve doğal dengenin korunması, orman kaynakları yönetimi ve bu kapsamda odundışı orman ürünleri işletmeciliğinin temelini oluşturmaktadır. Dünya genelinde olduğu gibi Ülkemizde de ODOÜ'lerin en önemli kısmını Odundışı Bitkisel Ürünler (ODBÜ'ler) oluşturmakta olup, ODOÜ, BM ve FAO tarafından Kırsal Rekabet edebilirliğin en önemli unsurlarından birisi olarak görülmektedir. Odun dışı orman ürünleri, geleneksel olarak tüm gelişmekte olan ülkelerin en ücra bölgelerinde milyonlarca insana gelir ve beslenme kaynağı sağlamaktadır. Doğal sağlık adına Amerika, Avrupa ve Japonya da ODOÜ'lere muazzam bir ilgi söz konusudur. Bu nedenle bu ürünlerin doğadan toplanmalarına gün geçtikçe daha fazla teşvik edildiği; halen dünyada dış ticarete öneme sahip ODOÜ sayısı en az 150, 93 milyar \$ lık Dünya Pazar payında 196 ülke arasında Çin 1,3 milyar \$ lık ihracatı ile başı çekmektedir. Ülkemizde ODOÜ yıllarca tüm dünyada olduğu gibi tali ürün statüsünde değerlendirilmiş, ancak günümüzde hak ettiği değeri kazanmaya başlamıştır. Bugün için ülkemizde yaklaşık olarak 249 milyon \$ lık ODOÜ ihracatı gerçekleştirilmektedir. Bu gelir net döviz girdisidir ve binlerce vasıfsız insanımıza iş imkanı sağlamaktadır. ODOÜ ihracatından elde edilen gelir, toplam orman ürünleri ihracat gelirinin %98'ini oluşturmaktadır. Bizim flora zenginliğimizin onda birine haiz İspanya, Portekiz vs. gibi bazı Avrupa Ülkelerinin bu bağlamda yıllık girdileri 20-25 Milyar \$ ı bulmaktadır ve Türkiye bu ürünlerin ihracatında 21. sırayı almaktadır.

Tüm Türkiye'de olduğu gibi TR83 Bölgesinde de her türlü ODOÜ'nün sürdürülebilir bir çevre politikası ile ekolojik dengeyi bozmadan bilimsel esaslara göre toplanması, kültürünün yapılması, mümkün olduğu kadar yetiştirildiği bölgede katma değerleri artırılarak işleme ve pazarlama olanaklarının artırılması, bu ürünlerin korunması ve değerlendirilmesi için etkin bir izleme politikasının belirlenmesi ve uygulamaya geçirilmesi gerekmektedir.

**ÇORUM ODUNDIŞI ORMAN ÜRÜNLERİ
HASAT PANAYIRI (5 EKİM 2012)**

Yeşilirmak Havzası gerek coğrafi konumu, gerek toprak yapısı, gerek se bitki örtüsüyle çok verimli bir bölge olup günümüzde ekonomik olarak, özellikle tarıma dayalı ekonomide katma değeri yüksek çok ciddi çalışmalar var. Ancak, bunun çeşitlenmesine ihtiyaç vardır. Son yıllarda dünya genelinde tarım ve tarım ürünlerine yönelik talep fazlalığı ve artışı söz konusu olup odundışı orman ürünlerinin özellikle endemik türler yönünden çok zengin olan bölgemize ekono-mik değer olarak yansıtılması gerekmektedir.

Bununla birlikte, Bölgemizde ODOÜ envanteri yeterli düzeyde yapılmadığı gibi yapılan envanterler de periyodik olarak tekrarlanmamıştır. Yine özellikle ODBÜ'ler genelde kurutularak ya da hammadde şeklinde pazarlanmakta, ürünün işlenmesi sonucu ortaya çıkacak olan katma değerden de faydalanılamamaktadır. ODOÜ'lerin giderek artan öneme rağmen, bölgemizde ormancılık sektöründe ODOÜ işletmeciliğine yeterli önemin verildiğini de söylemek oldukça zordur.

Odundışı orman ürünlerinin toplanması ve işlenmesi konularında eğitim yetersizlikleri; bu ürünlerin çoğunun plansız, bilinçsiz, hatalı ve aşırı faydalanma sonucunda hızla tahrip edilmesine (Türker ve ark., 2002), bunun sonucu olarak biyolojik zenginliğin tehdit altında olmasına ve sürdürülebilir ormancılığın tehlike altına girmesine neden olmaktadır.

Bitkilerin toplanması işlemlerinde görev alan orman köylüsü (bilhassa köylerde yaşayan 18-35 yaş grubunda, çoğunlukla okuma yazma oranı düşük kadınlar), herhangi bir teşkilatlanma ve planlamaya dahil olmadan toplayıp sattığı ürünlerin işlenmesiyle ortaya çıkan katma değerden tatmin edici bir düzeyde faydalanamamakta, dolayısıyla süreklilik ve uzmanlaşma sağlanamamaktadır.

Hasat panayırı ve benzeri organizasyonlar özellikle birinci dereceden bitkilere müdahale eden ve toplayan kişilerin de eğitiminde bir basamak oluşturmaktadır. Bölgemizde odun dışı ürünlerden faydalanma, sınırlı bitki türleriyle ve daha çok yerel tüketim amacıyla yapılmaktadır. Ticari faydalanma ise maalesef oldukça sınırlıdır. AOBM sınırlarında olup özellikle bu yörede öne çıkan bazı odun dışı orman ürünleri; Sumak, Kocayemiş (San-dal), Böğürtlen, Sıklamen, Ceviz, Badem, Fıstıkçanı, Kızılcık, Kuşburnu, Kuşkonmaz (Menevcer) Ahlât, Alıç, Kekik, Adaçayı, Kantaron, Mantar ve Bal üretimini artırıcı bitkiler, şeklinde ifade edebiliriz."

Hasat panayırıları içerikleri basın yoluyla yayınlanmış, sosyal medya da paylaşılmış, odundışı orman ürünleri konusunda farkındalık sağlanması yönünde büyük katkı sağlanmıştır.

Ayrıca dört ilde gerçekleştirilen hasat panayırılarında;

- 1.) Bez afişler hazırlanarak Amasya, Çorum, Samsun ve Tokat İl Merkezlerinde halka açık yerlerde hasat panayırı tarihinden 1 hafta öncesinden sergilenmiş,
- 2.) Davetiyeler basılarak Amasya, Çorum, Samsun ve Tokat illerimizdeki tüm kamu kurum ve kuruluşlarına ve halka dağıtılmış,
- 3.) Hasat Panayırı Etkinlikleri YHKB web sitesi www.yesilirmak.org.tr ve AOBM web sitesi www.amasyaobm.orgm.gov.tr adreslerinde yayınlanmıştır.

SAMSUN ODUNDIŞI ORMAN ÜRÜNLERİ HASAT PANAYIRI (13 EKİM 2012)

HASAT PANAYIRI STANDLARI

TOKAT ODUNDIŞI ORMAN ÜRÜNLERİ HASAT PANAYIRI (8 EYLÜL 2012)

KIRSAL KALKINMANIN YENİ DİNAMIĞI ODUNDIŞI ORMAN ÜRÜNLERİ

İÇİNDEKİLER

Ürün Sıra No	Ürün Adı	Latince	İngilizce	Sayfa Numarası
1	ADAÇAYI	<i>Salvia sp.</i>	Sage	22
2	AHLAT	<i>Pyrus pyraister</i>	European Wild Pear	24
3	ALIÇ	<i>Crataegus</i>	Hawthorn-Thornapple	26
4	ALTIN OTU	<i>Helichrysum sp.</i>	Everlasting	28
5	ARAP SÜMBÜLÜ	<i>Muscari neglectum</i>	Common Grape Hyacinth	30
6	ARDIÇ	<i>Juniperus communis</i>	Common Juniper	32
7	ATEŞ DİKENİ	<i>Pyracantha sp.</i>	Firethorn	34
8	BADEM	<i>Amygdalus sp.</i>	Almond	36
9	BALIBABA	<i>Lamium sp.</i>	Deadnettle	38
10	BÖĞÜRTLEN	<i>Rubus sp.</i>	Blackberry	40
11	CEVİZ	<i>Juglans regia</i>	Common Walnut	42
12	ÇİĞDEM	<i>Crocus sp.</i>	Crocus	44
13	ÇİTLENBİK	<i>Celtis sp.</i>	Hackberry	46
14	DAĞ ÇİLEĞİ	<i>Fragaria vesca</i>	Wild Strawberry	48
15	DEFNE	<i>Laurus nobilis</i>	Bay Laurel	50
16	EBE GÜMECİ	<i>Malva sylvestris</i>	Common Mallow	52
17	EĞRELTİ OTU	<i>Pteridium sp.</i>	Common Brake	54
18	ELMA	<i>Malus sylvestris</i>	European crab apple	56
19	FISTIKÇAMI	<i>Pinus pinea</i>	Stone Pine	58
20	GEVEN	<i>Astragalus sp.</i>	Milkvetch	60
21	GÖL SOĞANI	<i>Leucojum aestivum</i>	Summer Snowflake	62
22	HAYIT	<i>Vitex agnus-castus</i>	Chaste Tree	64
23	HÜNNAP	<i>Zizyphus sp.</i>	Jujube	66
24	IHLAMUR	<i>Tilia sp.</i>	Lime	68
25	ISIRGAN OTU	<i>Urtica gracilis</i>	Stinging Nettle	70
26	İĞDE	<i>Elaeagnus angustifolia</i>	Silver Berry	72
27	KANTARON	<i>Hypericum sp.</i>	St John's Wort	74
28	KAPARI	<i>Capparis spinosa</i>	The Caper Bush Flinders Rose	76
29	KARADUT	<i>Morus nigra</i>	Black Mulberry	78
30	KARAYEMİŞ	<i>Laurocerasus officinalis</i>	Cherry Laurel	80
31	KARDELEN	<i>Galanthus sp.</i>	Common Snowdrop	82
32	KAYIN	<i>Fagus sp.</i>	Oriental Beech	84
33	KEKİK	<i>Thymus sp.</i>	Thyme	86
34	KESTANE	<i>Castanea sativa</i>	Sweet Chestnut	88
35	KIZILCIK	<i>Cornus mas</i>	Dogwood	90

AMASYA-ÇORUM-SAMSUN-TOKAT	Ürün Sıra No	Ürün Adı	Latince	İngilizce	Sayfa Numarası
	36	KİRAZ	<i>Cerasus sp.</i>	Wild Cherry	92
	37	KOCAYEMİŞ	<i>Arbutus unedo</i>	Strawberry Tree	94
	38	KUŞBURNU	<i>Rosa canina</i>	Dog Rose	96
	39	KUŞKONMAZ - MENEVCER	<i>Asparagus officinalis</i>	Asparagus	98
	40	KUZUKULAĞI	<i>Rumex sp.</i>	Docks, Sorrels	100
	41	LADEN	<i>Cistus sp.</i>	Rockrose	102
	42	LALE	<i>Tulipa sp.</i>	Tulip	104
	43	LİKAPA	<i>Vaccinium myrtillus</i>	Bilberry	106
	44	MADIMAK	<i>Polygonum cognatum</i>	Madimak-Indian Knotgrass	108
	45	MAHLEP	<i>Cerasus mahaleb</i>	Mahaleb Cherry	110
	46	MANTARLAR	<i>Myceteeae sp.</i>		112
	47	MENENGİÇ	<i>Pictacia terebinthus</i>	Terebinth, Turpentine Tree	120
	48	MUŞMULA	<i>Mespilus germanica</i>	Common Medlar	122
	49	MÜRVER	<i>Sambucus sp.</i>	European Black Elderberry	124
	50	NANE	<i>Mentha sp.</i>	Mint	126
	51	OĞUL OTU	<i>Melissa officinalis</i>	Lemon Balm	128
	52	ÖKSE OTU	<i>Viscum album</i>	European Mistletoe	130
	53	PALAMUT	<i>Quercus sp.</i>	Oak	132
	54	PAPATYA	<i>Anthemis sp.</i>	Arnica	134
	55	PORSUK	<i>Taxus baccata</i>	European Yew	136
	56	REZENE	<i>Foeniculum vulgare</i>	Fennel	138
	57	SALEP (ORKİDE)	<i>Orchis sp.</i>	Orchid	140
	58	SANDAL	<i>Arbutus andrachne</i>	Greek Strawberry Tree	142
	59	SIKLAMEN	<i>Cyclamen sp.</i>	Cyclamen	144
	60	SUMAK	<i>Rhus coriaria</i>	Elm-Leaved Sumach	146
	61	SÜTLEĞEN	<i>Euphorbia sp.</i>	Spurge	148
	62	ŞAHTERE	<i>Fumaria sp.</i>	Common Fumitory	150
	63	ŞAKAYIK	<i>Paeonia sp.</i>	Peony	152
	64	ŞİMŞİR	<i>Buxus sempervirens</i>	Common Box	154
	65	TAVŞAN MEMESİ	<i>Ruscus aculeatus</i>	Butcher's Broom	156
	66	ÜVEZ	<i>Sorbus sp.</i>	Service Tree	158
	67	ÜZERLİK	<i>Peganum harmala</i>	Wild Rue	160
	68	YABANI ERİK	<i>Prunus sp.</i>	Blackthorn	162
	69	YABANI ZEYTİN	<i>Olea europaea</i>	Olive	164
	70	YILAN YASTIĞI	<i>Arum sp.</i>	Arum Lilies	168

Ada Çayı (Salvia sp.)

Alem: Plantae (Bitkiler)

Bölüm: Spermatophyta (Tohumlu Bitkiler)

Alt Bölüm: Angiospermae (Kapalı tohumlular)

Sınıf: Magnoliopsida (Çift Çenekli)

Takım: Lamiales (Lamiaceae)

Familiya: Lamiaceae (Ballıbabagiller)

Cins: *Salvia*

Tür: *Salvia officinalis*, *Salvia forskahlei*, *Salvia triloba*, *Salvia glutinosa*, *Salvia sclarea*, *Salvia verbenaca*, *Salvia forskahlei*

Yöresel Adı: Dişotu, Meryemiye, Çalba, Şalba, Tülüce, Kutsal Bitki-Acı Elma-Devedili- Elma çalbası

Genel Özellikler ve Kullanım Alanları: Lamiaceae' nin *Salvia* cinsi, 900 türe sahip dünyanın her yerine yayılmış olan en geniş cinsidir. Bu cins, Türkiye florasında 88 tür ve 93 taksa olarak bulunur ve 45' i endemiktir. *Salvia* türleri Akdeniz Bölgesinde yetişen çok eskiden beri bilinen ve drog veren bitkilerdir. *Salvia officinalis*; Ballıbabagillerden ıtırılı bir bitkidir. Menekşeye benzeyen çiçekleri, Haziran-Temmuz aylarında açar. Yaprakları uzun, kenarları tırtıllı, beyazımsı yeşil renktedir. Bölgede endemik türleride yayılım göstermektedir.

Adaçayının yaprakları kullanılır. Sıkça içildiğinde tüm bedeni güçlendirir, kalp krizi tehlikesini azaltır. Gece terlemelerinde ve aşırı terlemelerde yardımcı olabilecek bir bitkidir. Adaçayı, aynı zamanda şişkinlik, ishal ve bağırsak iltihabı rahatsızlıklarında tedavi edicidir. Çalkalama ve gargara yapılarak diş eti kanamalarında kullanılır. Aynı zamanda adaçayı insüline bağımlı olmayan (Tip II)şeker hastalığının tedavisinde önemlidir. Anti bakteriyel etkisi vardır, virüs ve mantar gelişimine engel olur. Adaçayının antioksidan ve iltihapları giderici özelliği de bilimsel araştırma konuları olarak incelenmektedir. Adaçayının aşırı kullanımında kan basıncı (tansiyon) yükselebilir. Rahim kaslarını uyardığı için, gebelik sürecinde kullanılmaz. Annelerin süt üretimini durdurur. Odun dışı orman ürünü olarak kırsal kesimde yaşayanlar için ekonomik getirisi olan bir üründür.

Sage:

The plant blooms in June-July. Its leaves resemble to viola's leaves, which are long, crenated and possess whitish green colour. The flowers are pinkish purple. Its vegetation and habitat are the coasts, oak thickets, deciduous coppice forests, paths and field borders. The leaves are harvested in May-June and in Autumn. The harvest should be carried out at noon when the active compounds are at peak. The useful part of the plant are leaves. When its herbal tea is consumed, it can strengthen all body. It is known that sage has antibacterial, antifungal and antivirutic properties. Much scientific research has been done over its antioxidating and anti-inflammatory properties. Sage as extensively utilized non-timber forest product has high economic importance through its commercialization. It has value as subsistence an income source for rural people.

Ahlut (*Pyrus pyraaster*)

Alem: Plantae (Bitkiler)

Bölüm: Spermatophyta (Tohumlu Bitkiler)

Alt Bölüm: Angiospermae (Kapalı tohumlular)

Sınıf: Magnoliopsida (Çift Çenekli)

Takım: Rosales

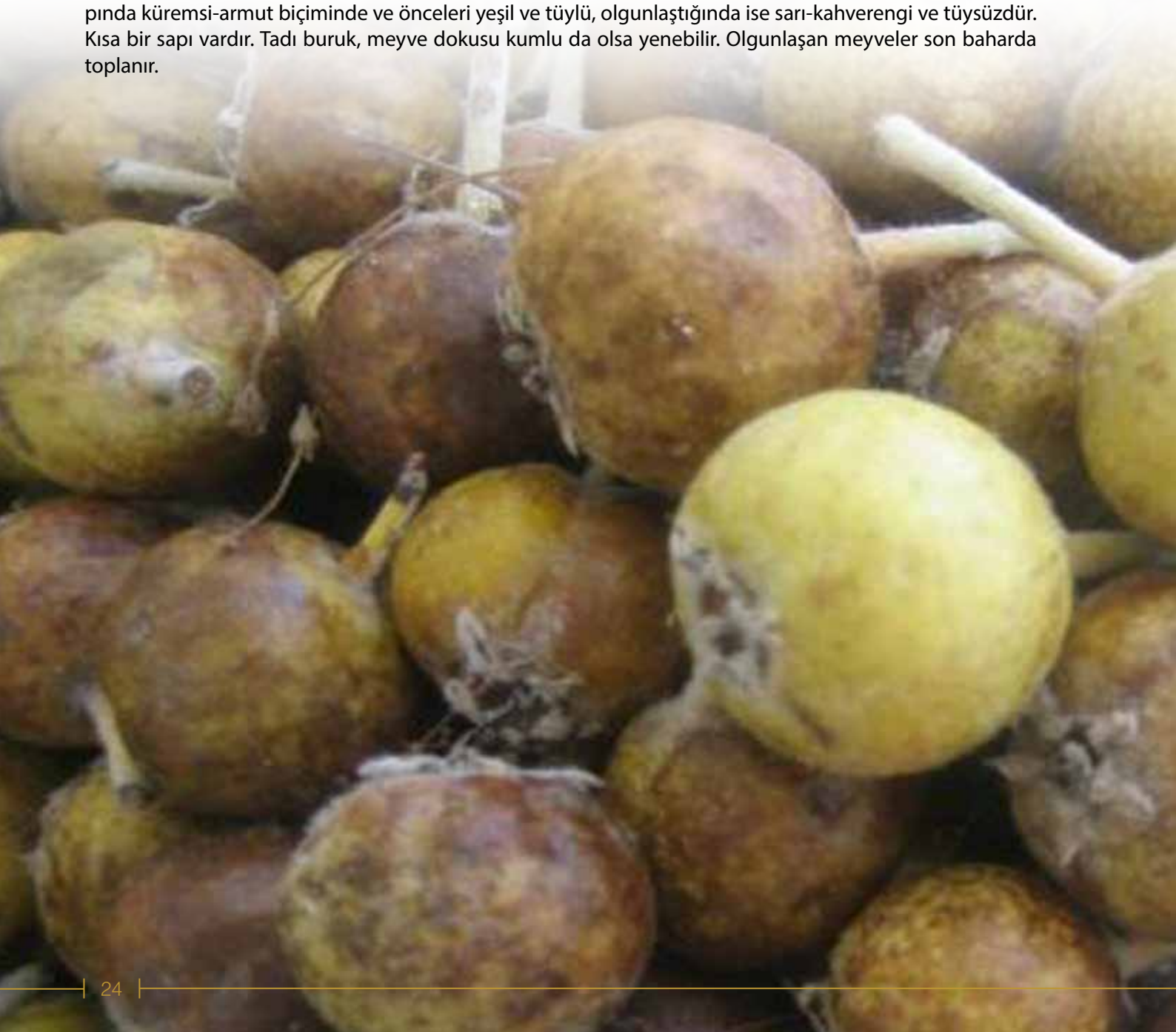
Familiya: Rosaceae (Gülgiller)

Cins: *Pyrus*

Tür: *Pyrus elaeagnifolia* Pallas

Yöresel Adı: Yaban armudu, Kutsal Bitki-Acı Elma-Devedili- Elma çalbası

Genel Özellikler ve Kullanım Alanları: Erdişi olan çiçekler beyaz renkli şemsiyemsi salkım ve 5 adet taç yapraklıdır. Çiçeklenme Zamanı Nisan, Mayıs aylarıdır. Genellikle kendi kendine yetiştir. Aşılama (Grafting), Tohum (Seeds) ile çoğaltılabilir. Soğuğa dayanıklı bir bitkidir. Meyve yalancı sulu meyve olup, 3-4 cm çapında küremsi-armut biçiminde ve önceleri yeşil ve tüylü, olgunlaştığında ise sarı-kahverengi ve tüysüzdür. Kısa bir sapı vardır. Tadı buruk, meyve dokusu kumlu da olsa yenebilir. Olgunlaşan meyveler son baharda toplanır.

Meyve olarak da yenen yaban armudunun ahlat meyvesi kurutulup havanda ezilip toz haline getirildikten sonra elenerek kahveye benzer komposto yapımında kullanılan “kavut” adı verilen bir madde üretilmektedir. Genellikle Çorum yöresinde kullanılmaktadır. Ahlatın meyveleri, ishali keser. Zehirli hayvan sokmalarında da filizleri dövülüp, kullanılır.

European Wild Pear:

Pyrus pyraeaster is a deciduous plant (medium sized shrub or a tree). Unlike the cultivated form the branches have thorns. The leaves are ovate with serrated margins. The flowering season is April-May. The plant can be proliferated by grafting and seeds. It has white flowers. The fruit has spheroid-pear like shape. The diameter of the fruit is 3-4 cm with green colour in the beginning and brown colour at the maturation. The harvest is carried out in Autumn. The wild pear can be dried up, after that crushed and made into flour, which is used locally for preparation of dessert called “kavut”. Wild pear as extensively utilized non-timber forest product can contribute to sustainable forest management which primarily based on the assumption that the commercial extraction of wild pear from natural forests could simultaneously serve the goals of biodiversity conservation and poverty alleviation

Alıç (Crataegus sp.)

Alem: Plantae (Bitkiler)

Bölüm: Magnoliophyta (Tohumlu Bitkiler)

Alt Bölüm: Angiospermae (Kapalı Tohumlular)

Sınıf: Magnoliopsida (İki çenekliler)

Takım: Rosales

Familiya: Rosaceae (Gülgiller)

Cins: *Crataegus*

Tür: *Crataegus monogyna*, *Crataegus oxyacantha*, *Crataegus laevigata*, *Crataegus orientalis* vb.

Yöresel Adı: Ekşi Muşmula-Barut Ağacı-Akdiken- Yemişen-Aluç

Genel Özellikler ve Kullanım Alanları: Yaprak döken ağaçlardan biri olan alıç, genellikle çalı formunda olup 9 metre boya kadar ulaştığı gözlenmiştir. Nisan-Mayıs aylarında kokulu, pembemsi ve beyaz renkli çiçekler açan, orman ve yol kenarlarında rastlanan, koyu sarı veya esmer kırmızı meyveleri olan bir ağaçtır.

Alıcın çiçek ve yaprakları çay, ekstre ve natürel ilaç yapımında, meyvesi ise tentür yapımında kullanılır. Kuru-tulmuş çiçekleri, meyveleri ve kabukları toz halinde veya kaynatılarak tüketilir. Alıç meyveleri semt ve kasa-ba pazarlarında ip halkalara dizilmiş olarak satılmaktadır. Mayhoş bir lezzeti vardır. Ayrıca turşu yapımında da kullanılır. Çocuklar için albenisi olan bir meyvedir. Çiçek ve yaprakları genellikle birebir ölçüde karıştırılarak birlikte kullanılır. Kalbi ve dolaşım sistemini güçlendirici toniktir. Kalbin işlevlerini düzene sokar. İdrar söktürücüdür. Sinir bozukluklarını, sinirsel kalp çarpıntılarını geçirir. Yüksek tansiyonu düşürür. Uykusuzluğa karşı kullanılır. Kan dolaşımını artırır. Bitkinin etkisi uzun süreli kullanımlar sonucunda görülmeye başlar. Damar sertliği ve göğüs nezlesinde faydalıdır.

Hawthorn-Thornapple :

Hawthorn is a large genus of shrubs and trees in the family Rosaceae, native to temperate regions of Anatolia. Crataegus species are shrubs or small trees, mostly growing to 2–4 metres with small yellowish-deep red pome fruit and (usually) thorny branches. Its flowering season is April-May and its flowers are rather smelly and pinkish and white in colour. The plant is mostly encountered on the borders of forests and paths. Dried flowers, fruits and barks can be used crushed or boiled as herbal tea. Hawthorn fruits are mostly sold on the local markets like beads. The fruits taste pleasantly acid. Hawthorn species are used in herbal medicine where the plant is believed to strengthen cardiovascular function. As non-timber forest product hawthorn can be an important source of income that can supplement farming or other activities.

Altın Otu (Helichrysum sp.)

Alem: Plantae (Bitkiler)

Bölüm: Magnoliophyta (Tohumlu Bitkiler)

Alt Bölüm: Angiospermae (Kapalı Tohumlular)

Sınıf: Magnoliopsida

Takım: Asterales

Familya: Asteraceae

Cins: *Helichrysum*

Tür: *Helichrysum italicum*, *Helichrysum arenarium*, *Aspleniaceae*

Yöresel Adı: Altınçiçek, Ölmezçiçek, Güve Otu, Dalak Otu, Mayasıl Otu, Pelin

Genel Özellikler ve Kullanım Alanları: 50-60 cm 'ye kadar uzayabilen ve sarı renkte çiçekler açan otsu bir bitkidir. İçerisinde flavonlar, reçine, kumarin ve acı madde ile bir miktar da uçucu yağ vardır. Bölge genelinde yayılım gösterir.

İdrar söktürücü, safra ve pankreas salgısını ve mide suyunu arttırıcı ve idrar yollarındaki taşları düşürmeye yardımcıdır. Mesane, prostat ve idrar yolu iltihaplarına karşı faydalıdır. Romatizma ve eklem ağrısı şikayetlerini azaltır. Tokluk hissi verir. Altın Otu, hazım zorluklarında ve hemoroid faydalıdır. Yaraların iyileşmesine yardımcı, dokuları onarıcı ve iltihapları giderici etkilere sahiptir. Çiçekli dalları toplanıp kurutulduktan sonra suyla kaynatılarak altın otu çayı hazırlanır ve genellikle bu şekilde tüketilir. Altın otu çayı özellikle idrar söktürücü ve taş düşürücü olarak kullanılmaktadır. Ticari değeri yüksek bir bitkidir.

Everlasting:

The plants are herbaceous perennials or shrubs, growing to a height of 50–60 cm. They are grown as ornamental plants and for dried flowers. When cut young and dried, the open flowers and stalks preserve their colour and shape for long periods. The plants produce an oil from their blossoms which is used for medicinal purposes. It is anti-inflammatory, fungicidal, and astringent. It soothes burns and raw chapped skin. It is used as a fixative in perfumes and has an intense fragrance.

Arap Sümbülü (Muscari sp.)

Alem: Plantae (Bitkiler)

Bölüm: Spermatophyta (Tohumlu Bitkiler)

Alt Bölüm: Angiospermae (Kapalı Tohumlular)

Sınıf: Liliopsida (Tek çenekliler)

Takım: Liliales

Familya: Liliaceae (Zambakgiller)

Cins: *Muscari*

Tür: *Muscari aucheri*, *Muscari macrocarpum*, *Muscari armeniacum*, *Muscari neglectum*, *Muscari bourgaei*

Yöresel Adı: Dağ sümbülü, Dağ delisi, Misk sümbülü, Üzüm Sümbülü, Horoz İbiği, Karga Pabucu, Karga Sarımsağı.

Genel Özellikler ve Kullanım Alanları: 35 cm. ye kadar boy yapabilen soğanlı çok yıllık bir bitkidir. Yaprakları dipte 1-6 adet şeritsi, yassı veya olukludur. Çiçekleri salkım şeklinde olup, çok sayıda petaller tüp şeklinde (perigon) birleşmiştir. Perigon uçta büzülmüş ve 6 loplu, mavi, leylak, yeşilimsi, siyahımsı veya krem rengindedir. Stamenler perigon içinde, tüpten kısadır. Çiçek durumunun tepesinde verimli çiçeklere benzer veya onlardan farklı verimsiz (kısır) çiçekler bulunur. Genelde şubat-mayıs aylarında çiçek açarlar. Çiçek açıp, tohum verdikten sonra üst kısmı ölen bitkinin alt kısmı her bahar ayında tekrar filizlenip çiçek açar. Çiçekleri türüne göre mavi-mor renk başta olmak üzere beyaz, sarı, soluk pembe renklerde olabilir. Bazı türleri kokulu iken bazı türleri kokusuzdur. Gruplar hâlinde bulunurlar. 20-40 çiçek bir arada toplanabilir. Çiçeklenme zamanı Mart- Temmuz aylarıdır. Meyveleri kapsüldür ve tohumları siyahtır.

Bu bitkinin çiçekleri çok miktarda balözü salgıladığından arılar için çok değerlidirler. Başta İtalya olmak üzere bir çok ülkeye de ihraç edilmektedir.

Common Grape Hyacinth:

Grape Hyacinth is perennial bulbous plant native to Turkey that produce spikes of dense, most commonly blue, urn-shaped flowers resembling bunches of grapes in the spring. The plant is mostly 35 cm high. Muscari is used as ornamental garden plant. It usually have one or more narrow leaves which arise from a bulb. The flowers appear in the spring and form a spike or raceme, being held in a close or loose spiral around a central stalk. The flower colour varies from pale blue to a very dark blue. Individual flowers are composed of six fused tepals forming a spherical to obovoid shape, constricted at the end to form a mouth around which the ends of the tepals show as small lobes or "teeth", which may be of a different colour to the rest of the tepal. The flowers produce a lot of nectar which attracts honeybees. The plant is mostly exported to foreign countries mainly Italy.

Ardıç (*Juniperus sp.*)

Alem: Plantae (Bitkiler)

Bölüm: Spermatophyta (Tohumlu Bitkiler)

Alt Bölüm: Gymnospermae (Açık tohumlular)

Sınıf: Pinopsida

Takım: Pinales (İğne yapraklılar)

Familya: Cupressaceae (Servigiller)

Cins: *Juniperus*

Tür: *J. oxycedrus*, *J. communis* vb.

Yöresel Adı: Ardıç kozalağı, Cücek, Bicari, Andız

Genel Özellikler ve Kullanım Alanları: Nisan-Mayıs aylarında çiçek açan, 1-9 m yüksekliğinde, kışın yaprağını dökmeyen ve siyahımsı mor yuvarlak kozalakları olan bir bitkidir. Kırmızı kahverengi kabuğu pürüzsüz dalları ise birbirine karışıktr. Sık dallı bir çalı görünümünde olanları da vardır. Kozalakları Kasım ve Aralık aylarında toplanıp kurutulur. Mavi ve kırmızı tonlarda bezelye büyüklüğünde olan, kozalaklarının olgunlaşması 2-3 yıl alır. Yaprakları ince, uzun, sivri ve güzel kokuludur. Ardıç güneşi severse de toprak seçmez; kurak yerlerde bile kökleriyle derine inerek suya ulaşır. Üremesi bir başka türe bağlı bir ağaç türüdür. Ağaç tohumlarını yere döker ancak bu tohumlar bir ardıç kuşu (Karatavuk) tarafından yenmedikçe hiçbir işe yaramaz. Ardıç kuşunun sindirim sisteminde ardıç ağacının tohumlarının kabukları açılır. Ardıç kuşu dışkısı ile birlikte toprağa karışan tohumlar tutar.

Ardıcın yaygın kullanılan bölümü kozalağı ve tohumudur. Ardiç kozalakları ise şeker hastalığına karşı kullanılmaktadır. Kandaki şeker miktarını düşürür. Pankreasın normal çalışmasını sağlar. Nekahat devresinin çabuk atlatılmasında yardımcı olur. Vücuda dinçlik verir. Böbrekleri, mesaneyi ve idrar yollarını temizler. Soğuk algınlığı, romatizma, damar sertliği ve nikriste(gut hastalığı) tedavisinde faydalıdır. Böbreklerinde iltihap olanlar kullanamaz. Gebe kadınlar kesinlikle kullanmamalıdır. Bilinçsizce tüketilmemelidir. Ticari değeri yüksek olan bir üründür.

Common Juniper :

Common juniper is a shrub or small coniferous evergreen tree, very variable and often a low spreading shrub, 1-9 meters tall. Although its native of origin is Mediterranean, it is spread worldwide. It has needle-like leaves in whorls of three; the leaves are green, with a single white stomatal band on the inner surface. It is dioecious, with male and female cones on separate plants, which are wind pollinated. The seed cones are berry-like, green ripening in 2-3 years to purple-black with a blue waxy coating; they are spherical and usually have three (occasionally six) fused scales, each scale with a single seed. The seeds are dispersed when birds(snowbird-Karataavuk) eat the cones, digesting the fleshy scales and passing the hard seeds in their droppings. The male cones are yellow, and fall soon after shedding their pollen in March–April. Common juniper is cultivated in the horticulture trade and used as an evergreen ornamental shrub in gardens. Juniper berries have long been used as medicine by many cultures. Juniper berries act as a strong urinary tract disinfectant if consumed and were used as an herbal remedy for diabetes. Juniper berries as extensively utilized non-timber forest product has high economic importance through its commercialization. It has value as subsistence an income source for rural people.

Ateş Dikeni (Pyracantha sp.)

Alem: Plantae (Bitkiler)

Bölüm: Spermatophyta (Tohumlu Bitkiler)

Alt Bölüm: Angiospermae (Kapalı tohumlular)

Sınıf: Magnoliopsida (İki çenekliler)

Takım: Rosales

Familiya: Rosaceae (Gülgiller)

Cins: *Pyracantha*

Tür: *Pyracantha coccinea*

Yöresel Adı: Tavşan Elması, Köpek Elması, Ebembükü, Kuş Alıcı, Kirkat

Genel Özellikler ve Kullanım Alanları: Her dem yeşil, 3-5 m kadar boylanabilen çalı formunda bitkilerdir. Yeni oluşan sürgünler boz renkli ve tüylüdür. Dalları parlak, kahverengi ve dikenlidir. Yaprakları 5-6 cm boyunda darca yumurtamsı-mızraksı, derimsi, seyrek tüylü, parlak, düz ve açık yeşil renklidir. Ucu yuvarlak olup, dibe doğru daralır. Kısa bir sapı vardır. Çiçekleri 6-8 mm çapındaki 5 beyaz taç yapraklı, sürgün üzerinde şemsiyemsi salkım halinde ve hafif kokuludur. Haziran ve Temmuz aylarında beyaz çiçekler açar. Ilıman yerleri sever. Bol ışığa, az suya ihtiyaç duyar. Meyveleri 5-7 mm çapında yuvarlak ve eriksi, kırmızıya yakın koyu turuncu renklidir. Sonbaharda olgunlaşır ve kışın dökülmeden uzun süre durur.

Ateş dikeninin özellikle yüksek tansiyona olumlu etkisi vardır. Çok az miktarda kullanıldığında nefesi açan, sindirimi kolaylaştıran bu maddenin yüksek miktarı insanı zehirleyebilir. Bu dekoratif bitkinin meyveleri kimi Avrupa ülkelerinde kalp yatıştırıcı olarak kullanılmaktadır. Hava kirliliğine dayanması, odunsu ve dikenli yapısı, öbek öbek renkli meyveleriyle hoş bir görüntü oluşturması nedeniyle peyzaj çalışmalarında kullanılır. Bahçelere tek başına ya da gruplar halinde dikilebilir, çit oluşturmak için kullanılır.

Firethorn :

Pyracantha coccinea is the European species of Firethorn that has been cultivated in gardens. The tree can reach 3-5 meters and has small white flowers. Its branches are thorny, the leaves (5-6 cm long) are narrow, plummy and lanceolate. The flowering season is June and July. It produces small (5-7 mm in diameter) bright red berries. The fruit is bitter and astringent, making it inedible when raw. The pomes develop from late summer, and mature in late autumn. Pyracanthas are valuable ornamental plants, grown in gardens for their decorative flowers and fruit, often very densely borne. Their dense thorny structure makes them particularly valued in situations where an impenetrable barrier is required.

Badem (Amygdalus sp.)

Alem: Plantae (Bitkiler)

Bölüm: Spermatophyta (Tohumlu Bitkiler)

Alt Bölüm: Angiospermae (Kapalı tohumlular)

Sınıf: Magnoliopsida (İki çenekliler)

Takım: Rosales

Familya: Rosaceae (Gülgiller)

Cins: *Amygdalus*

Tür: *Amygdalus communis*

Yöresel Adı: Çağla, Badem

Genel Özellikler ve Kullanım Alanları: Ağaç ve ağaçcık formundadır. 4-9 m uzunluğuna ulaşır. Mızraklı yapraklar yaklaşık 6-12 cm uzunluğunda olup kenarı dişlidir. Çiçekler genelde beyaz veya açık pembe, 5 taç yapraklı ve 3-5 cm çapındadır. Gövdesi çoğunlukla eğrili bükürlü, kabuğu pütürlü ve küçük pullu, koyu gri renklidir.

Badem çağlası ve meyve içi açılarak çerez olarak yenir; yağı sanayide kullanılır. Bademin bileşiminde %54 yağ, %16,9 nişasta vardır. Madensel tuz ve vitamince zengindir. Yine çikolata, şekerleme ve pasta sanayinin önemli hammaddesidir. Tatlıbadem - acıbadem olmak üzere 2 çeşidir vardır. Olgunlaşmış, kabukla kaplı kısmıdır. Hekimlikte kullanılan kısmı olgunlaşmış çekirdeğin iç kısmıdır. Acı bademlerden elde edilen badem yağı, kimya ve boya sanayisinde hammadde olarak kullanılmaktadır. Ayrıca bazı ülkelerde yeşil kabukları hayvan yemi olarak değerlendirilirken, kabukları yakacak ve sunta yapımında kullanılmaktadır. Bedeni ve zihni yorgunluğu giderir. Sütle içilirse mideyi kuvvetlendirir. Kabızlığı giderir. Nekahat devresini kısaltır. Böbrek mesane ve tenasül yollarındaki iltihapları giderir. Baş ağrısı, karaciğer ve böbrek ağrılarını hafifletir. Bronşit, boğaz ağrısı, anjin, boğaz yanması ve akciğer hastalıklarında faydalıdır. Egzama ve kaşıntıların verdiği rahatsızlıkları azaltır. Böbrek ve mesane taşlarının düşürülmesine yardım eder. Kulak ağrılarını dindirir. Ticari değeri yüksek bir bitkidir.

Almond :

It is a small deciduous tree, which is 4-9 meters tall. The lanceolate leaves are crenated and 6-12 cm long. The flowers (3-5 cm in diameter) are generally white in colour but sometimes they can be light pink, with five petals. The trunk of the tree is bent, the bark is ragged, scaly and in deep brown colour. The fruit of the almond is a drupe, consisting of an outer hull and a hard shell with the seed (which is not a true nut) inside. Almonds begin bearing an economic crop in the third year after planting. Trees reach full bearing five to six years after planting. The fruit matures in autumn. Wild almonds are bitter, the kernel produces deadly cyanide upon mechanical handling and eating even a few dozen at one sitting can be fatal. The bitter almond is slightly broader and shorter than the sweet almond, and contains about 50% of the fixed oil that occurs in sweet almonds. Bitter almonds may yield from 4–9 mg of hydrogen cyanide per almond. Extract of bitter almond was once used medicinally, but even in small doses, effects are severe and in larger doses can be deadly.

Ballıbaba (Lamium Sp.)

Alem: Plantae (Bitkiler)

Bölüm: Spermatophyta (Tohumlu Bitkiler)

Alt Bölüm: Angiospermae (Kapalı tohumlular)

Sınıf: Magnoliopsida (İki çenekliler)

Takım: Lamiales

Familya: Lamiaceae (Ballıbabagiller)

Cins: *Lamium* L.

Tür: Kan kırmızısı ballıbaba (*L. purpureum*), Benekli ballıbaba (*L. maculatum*), Sarmalı ballıbaba (*L. amplexicaule*), Göğengözü (*L. purpureum*)

Yöresel Adı : Ballık, Ballıbaba, Balluhan, Göğengözü, Arı çiçeği

Genel Özellikler ve Kullanım Alanları: Nemli yerlerde bulunan, 35-40 cm boylarında otsu bir bitkidir. İçerisinde saponin, flavon, müsilaj, tanen, histamin ve uçucu yağ bulunur. Benekli ballıbaba arıların çok sevdiği türdür. Ak ballıbaba, kan kırmızısı ballıbaba, sarmalı ballıbaba, beyaz ballıbaba gibi türleri vardır.

Ballıbaba çok eskilerden beri kadın hastalıklarına karşı kullanılmıştır. Çiçekleri ve çiçekli dalları kurutulup suda kaynatılarak kullanılır. Yaprakları yenebilir, salatalarda kullanılabilir veya sebze olarak pişirilir. Kabakulak, mayasıl ve kanlı basurda faydalıdır.

Deadnettle :

Deadnettle species are all herbaceous plants native to Anatolia. The genus includes both annual and perennial species; they spread by both seeds and stems rooting as they grow along the ground. They have square stems and coarsely textured pairs of leaves, often with striking patterns. They produce double-lipped flowers in a wide range of colours. Lamiums are widely cultivated as groundcover, and numerous cultivars have been selected for garden use. The common name refers to their superficial resemblance to the very distantly related stinging nettles, but unlike those, they do not have stinging hairs and so are harmless.

Böğürtlenler (*Rubus* sp.)

Alem: Plantae (Bitkiler)

Bölüm: Spermatophyta (Tohumlu Bitkiler)

Alt Bölüm: Angiospermae (Kapalı Tohumlular)

Sınıf: Magnoliopsida (Çift Çenekli)

Takım: Rosales

Familya: Rosaceae (Gülgiller)

Cins: *Rubus*

Tür: *R. idaeus* (ahududu), *R. sanctus* (böğürtlen), *R. canescens* (böğürtlen)

Yöresel Adı: Ahududu, Himbeere, Ağaç çileği, Sultan çileği, Ahududu, Karamuk

Genel Özellikler ve Kullanım Alanları: Genel olarak gövdesi yuvarlak, grimsi veya beyazımsı yeşil renkte, 1-2 m boyunda, dikensiz veya çok az dikenlidir. Kanat yaprakları 3-7 adet yapraktan oluşur. İlk yaprakları karşılıklı sonraki yapraklar tek ve daha iridir. Yaprakları sapsız veya kısa saplı, kenarları dişli, uca doğru sivrice, oval şekilli, üzeri pürtlüklü, üstü koyu altı açık yeşil renklidir. Çiçeklerinin taç yaprakları açık pembe ve beyaz renkte, ortada ve incedir. Meyveleri çiçeğin göbeğindeki sarımsı yeşil tümseğin zamanla olgunlaşması ile önce esmer, sonra kahverengimsi sonra da siyahımsı ve nihayet koyu kırmızı bir renk alır. Ahududunun meyveleri görünüş olarak çileğe benzer. Bu nedenle bu bitkiye "ağaç çileği" de denir.

Bölgemizde yayılan *Rubus* türlerinden *Rubus idaeus*'a halk arasında "ahududu" denilmektedir. Diğer türler ise çoğunlukla "böğürtlen" olarak isimlendirilmektedir. Diğer türler 5-8. aylarda çiçeklenirken *R. idaeus* 7. ayda çiçeklenir. Diğer türlere (*R. sanctus* / *R. canescens*) deniz seviyesinde dahi (0-1250 m./ 0- 2150 m.) rastlanabilirken *R. idaeus* 900 m. yükseklikten itibaren yayılış göstermektedir (900- 2200 m.). Ayrıca "ahududu" sadece Anadolu'nun kuzeyinde yayılış gösterirken, diğer türler ülke genelinde görülebilirler.

Böğürtlenin kullanılan kısmı meyvesi, çiçekleri ve yapraklarıdır. Yapraklarında tanen, meyvelerinde ise organik asitler, seker, pektin, uçucu ve sabit yağlar bulunmaktadır. Yaprakları boğaz hastalıklarında gargara için kullanılır. Çiçeklerinden romatizma ve nikris (gut) hastalıklarında faydalanılır. Taze olarak, seker ve böbrek hastalıklarında perhiz yiyeceği olarak istifade edilir. Halk arasında ishal ve ateşli hastalıklara karşı da tavsiye edilir. Meyveleri taze olarak tüketildiği gib reçel yapımında da kullanılır.

Raspberry-Blackberry :

The plant is 1-2 m high, a bit thorny or thornless. Its compound leaves are composed of 3-7 small leaflets. Flowers are light pink and white in colour. Fruits are in the begining green and gradually change colour from brownish to deep red. The habitat of *Rubus idaeus*(raspberry) starts from 900 m above see level and stops at 2200 m. In contrast, other species of *Rubus* (the blackberries) grow up to 1250 m above see level. Raspberries can be encountered only in North Anatolia compared to blackberries which are widespread across all Anatolian Peninsula. The useful parts of the plant are its fruits, flowers and leaves. Leaves contain tannin, fruits contain organic acids, sugars, pectin and essential-volatile oils. The contribution of raspberries as non-timber forest product to improved livelihoods can best be assured through a process of gradual domestication of NTFPs in human-modified (agro)forest types.

Ceviz (Juglans regia)

Alem: Plantae (Bitkiler)

Bölüm: Spermatophyta (Tohumlu Bitkiler)

Alt Bölüm: Angiospermae (Kapalı tohumlular)

Sınıf: Magnoliopsida (İki çenekliler)

Takım: Juglandales

Familiya: Juglandaceae (Cevizgiller)

Cins: *Juglans*

Tür: *Juglans regia*

Yöresel Adı : Ceviz, Koz Ağacı.

Genel Özellikler ve Kullanım Alanları: Uzun ömürlü yaklaşık 30 metreye kadar yükselebilen, kışın yapraklarını döken gövdesi kalın, kerestesi ve meyvesi değerli bir ağaçtır. Tek tüysü yaprakları karşılıklı dizilmiş ve aromatik kokuludur. Tomurcuklar az sayıda pullarla örtülmüştür. Yaprakçıkların kenarları bazı türlerde ince dişli, bazılarında ise düzdür. Çiçekleri bir evcikli. Erkek çiçekler bir önceki yılın sürgünlerinde yan durumlu, aşağıya sarkan kedicik çiçek durumu şeklindedir. Dişi çiçekler ise yeni sürgünlerin ucunda terminal (tepede) durumlu dik duran 2-8 çiçekli kedicik formundadır. 4 loplu çevre yaprağı vardır. Bunlar ovaryumla kaynaşmıştır, yalnız uçları serbesttir. Ovaryum alt durumludur; etli kalın 2 stigması oldukça gelişmiştir. Sonbaharda olgunlaşan büyük çekirdekli sulu meyvenin iç kısmı 2 bölmeye ayrılmıştır. Tohum 2 loplu, yağlı ve lezzetlidir. Odununun özü koyu, dış kısmı açık renkli, ağır ve güzel cila kabul eden odunları vardır.

Ceviz vitamin, mineral, protein ve lif açısından çok besleyici bir besindir. İçerdiği omega 3 ve omega 6 yağ asitleri sayesinde beyin ve zekâ gelişimini destekler. Vücuda enerji verir. Vücuttaki zararlı maddelerin vücuttan uzaklaştırılmasına yardım eder. Hazımsızlığı giderir. Kolesterolü düşürmeye yardımcıdır. İshal, kabızlık ve dizanteri tedavisinde kullanılır. Göğüs ağrılarında ve öksürükte faydalıdır. Ceviz yağı ise bağırsak kurtlarını döker. Ciltteki lekeler ve nasırlara sürülüp ovulursa lekeleri giderir. Yeşil ceviz reçel yapımında, ceviz içi, tatlı ve yemeklerde kullanılır. Meyve kabukları ezilerek saçları ve elleri boyamakta kullanılabilir. Ceviz yaprağının kaynatılması ile elde edilen su çay olarak içilirse mideyi kuvvetlendirir, boğaz ve bademcik iltihaplarını iyileştirmeye yardımcı olur. Hekimlikte; yaprakları, meyvesinin üzerindeki yeşil kabukları ve yağı kullanılır.

Common Walnut :

Its a long lived deciduous tree, up to 30 meters tall. It is very valuable plant for its timber and fruits (nuts). The female flowers are terminal, in clusters of two to five, ripening in the autumn into a fruit with a green, semifleshy husk and a brown, corrugated nut. The whole fruit, including the husk, falls in autumn; the seed is large, with a relatively thin shell, and edible, with a rich flavour. The edible part of the fruit (the seed) has rich content of unsaturated fatty acids, minerals, proteins, vitamins and fibers. The unsaturated fatty acids can support brain and intelligence development. Walnut heartwood is a heavy, hard, open-grained hardwood. It is prized by fine woodworkers for its durability, lustre and chatoyance, and is used for high-end flooring, guitars, furniture, veneers, knobs and handles.

Çiğdem (*Crocus sp.*)

Alem: Plantae (Bitkiler)

Bölüm: Spermatophyta (Tohumlu Bitkiler)

Alt Bölüm: Angiospermae (Kapalı tohumlular)

Sınıf: Liliopsida (Tek çenekliler)

Takım: Liliales

Familya: Iridaceae (Süsengiller)

Cins: *Crocus*

Tür: *Crocus sp.*

Yöresel Adı: Safran, Acı çiğdem, Mahmur çiçeği, Sürinca

Genel Özellikler ve Kullanım Alanları: Çiçekler, türüne bağlı olarak, ilkbahar ya da sonbaharda açar. İlkbaharda çiçeklenen türlerin yumurtalığı toprak altında kalan uzun çiçek tüpleri vardır. Çiçekler geceleri ya da kötü havalarda kapanır. Çiçeklerinden dolayı bahçecilikte aranan ve sevilen bir bitkidir. Çok yıllık, yumrulu, sarı ya da mavi çiçekli otsu bitkilerdir. Çiğdemler küçük otsu yapılı, kormlu (sert soğanlı) çok yıllık bitkilerdir.

Çiğdem ağrı kesicidir. İdrar söktürür. Kabızlığı giderir. Terleticidir. Aşırı dozlarda kullanılmamalıdır. Yumruları Türkiye’de çiğ olarak ya da külde pişirilerek yenir. Ayrıca yemeği de yapılır. Yemekleri arasında çiğdem pilavı, çiğdem aşı, çiğdem sütlüsü başta gelir. Karadeniz Bölgesi’nde una bulayıp kızartması yapılır. Çiğdem çiğdem adıyla anılmayan tek türü, Doğu mutfaklarının (Türk, Arap, İran, Hint vb.) sultanı olarak bilinen ekonomik değerde safrandır (*Crocus sativus*). Safran bölgemizde de doğal olarak yetişmektedir. Dikkat edilmesi gereken husus: Çiğdeme çok benzeyen fakat onun gibi yenilmeyip zehirli olan *Colchicum* türlerine de acı çiğdem (çakal çiğdemi, zehirli çiğdem) adı verilir. Yenilmemesi gereken bu bitkinin (*Colchicum*) yumruları çiğdem (*Crocus*) türleriyle karıştırıldığı için, ağır zehirlenme vakaları görülebilmektedir. Bilişsizce tüketilmesinde fayda vardır.

Crocus:

Crocus is a genus of flowering plants in the Iris family of perennials growing from corms. Many are cultivated for their flowers appearing in autumn, winter, or spring. Crocuses are native to woodland, scrub and meadows from sea level to alpine tundra. The cup-shaped, solitary, salverform flowers taper off into a narrow tube. Their color varies enormously, although lilac, mauve, yellow and white are predominant. The grass-like, ensiform leaf shows generally a white central stripe along the leaf axis. The leaf margin is entire. Crocuses typically have three stamens. The spice saffron is obtained from the stigmas of *Crocus sativus*, an autumn/fall-blooming species. Generally cultivation of *Crocus sativus* in Turkey is carried out in Safranbolu.

Çitlembik (*Celtis sp.*)

Alem: Plantae (Bitkiler)

Bölüm: Spermatophyta (Tohumlu Bitkiler)

Alt Bölüm: Angiospermae (Kapalı tohumlular)

Sınıf: Magnoliopsida (İki çenekliler)

Takım: Urticales

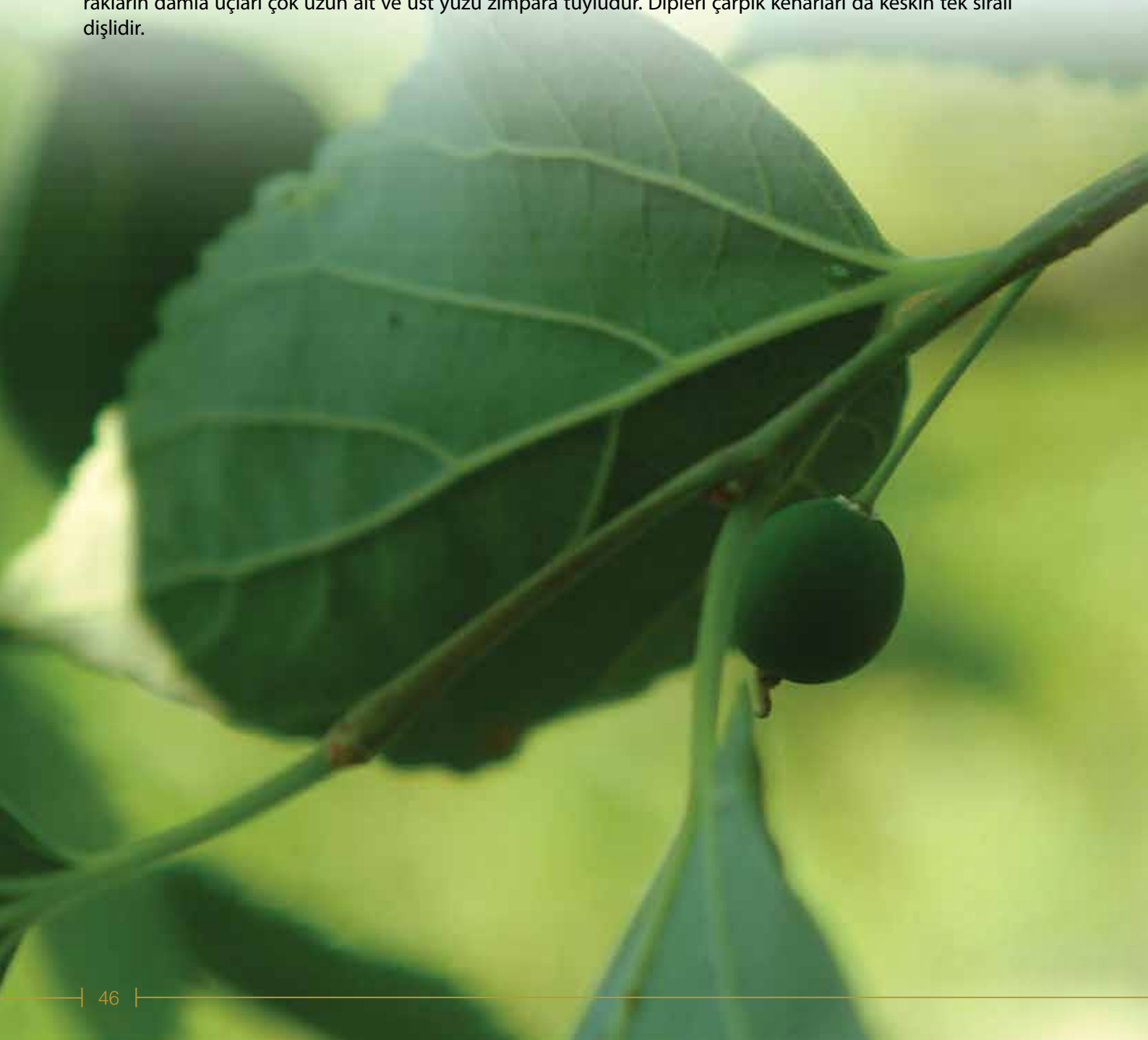
Familya: (Karaağaçgiller)

Cins: *Celtis*

Tür: *Celtis caucasica*, *Celtis glabrata*, *Celtis australis*

Yöresel Adı: Çitlembik, Çıtlık, Bebik, Çatlaguç, Sakızlak, Daum ağacı, Doğum Ağacı

Genel Özellikler ve Kullanım Alanları: 20-25 m kadar boylarında, yuvarlak tepeli seyrek dallı bir ağaçtır. Kabukları kayın gibi uzun yıllar düzgün kalır. Tomurcukları çok küçük üzeri çok pullu ve almaçlı dizilidir. Yaprakların damla uçları çok uzun alt ve üst yüzü zımpara tüylüdür. Dipleri çarpık kenarları da keskin tek sıralı dişlidir.

Çitlenbik küçük, çekirdekli sulu bir meyvedir. Meyve olgunlaşınca kahverengi olur, yenebilen etli kısım tatlıdır. Çitlenbik ağacının yaprakları ve genç sürgünleri tanen taşır ve kabızlığa karşı kullanılır. Mide ağrılarına faydalıdır. Ayak terlemelerini keser. Böbrek kumlarını dökmeye yardımcı olur. Yaraların iyileşmesini çabuklaştırır. *C.glabrata* Steven ex Planchon meyveleri kavrulup dövüldükten sonra yenir. Öksürüğü keser, balgam söktürür, nefes açıcıdır, nefes darlığına iyi gelir, antiseptik özelliği vardır, göğsü yumuşatır, ses tellerine iyi gelir, mide ağrılarını dindirir. Çitlenbik ağacının meyvesi, yaprakları, tohumları ve sakızı kullanılır. Ayrıca çitlenbik yağı çıkarılır. Odunu elastikidir. İlaveten ağaçlarının genç gövdelerinden alınarak yontulan parçalar da nazarlık olarak insanlar (özellikle de bebekler) üzerinde taşınmaktadır. Bölge genelinde, özellikle iç kesimlerde yayılış gösterir.

Hackberry :

Hackberry is a generally medium-sized tree reaching 20–25 m tall. The leaves are alternate, simple, ovate-acuminate and evenly serrated margins. Small monoecious flowers appear in early spring while the leaves are still developing. Male flowers are longer and fuzzy. Female flowers are greenish and more rounded. The fruit is a small drupe, edible in many species, with a dryish but sweet, sugary consistency, reminiscent of a date. Several species are grown as ornamental trees, valued for their drought tolerance. Hackberry can serve as honey plant and pollen source for honeybees, The berries are often eaten locally.

Dağ Çileği (Fragaria vesca)

Alem: Plantae (Bitkiler)

Bölüm: Spermatophyta (Tohumlu Bitkiler)

Alt Bölüm: Angiospermae (Kapalı tohumlular)

Sınıf: Magnoliopsida (İki çenekliler)

Takım: Rosales

Familiya: Rosaceae (Gülgiller)

Cins: *Fragaria*

Tür: *Fragaria vesca*

Yöresel Adı: İtboğan-Mahmur Çiçeği

Genel Özellikler ve Kullanım Alanları: Gülgillerden çiçekleri beyaz bir bitkidir. Besleyici bir meyvedir. Bol miktarda demir ve fosfor içerir. Sapları sürünge, çiçekleri beyaz bir bitkidir. Meyvesi pembe-kırmızı renkli olup, kokuludur.

Dağ çileği bileşiminde tanen (%10), şeker ve triterpenler taşımaktadır. İştah açıcı ve idrar artırıcı olarak kullanılır. Romatizma, artrit, damla hastalığı, damar sertliği, böbrekte kum ve taş oluşumu gibi rahatsızlıkları önleme ve bu hastalıkların tedavisinde kullanılmaktadır. Ağrıları dindirir. Kan ve lenf damarlarını genişletir. Müzmin ve mikrobik hastalıkların tedavisinde kullanılır. Baş ağrısına, öksürüğe, vereme, yaralara, karaciğere, dalağa böbrek ve mesane hastalıklarına karşı faydalıdır. Bölge genelinde dağlık ve ormanlık alanlarda yayılış gösterir.

Wild Strawberry :

Wild Strawberry is a species of flowering plant in the rose family Rosaceae, grows naturally and produces edible pinkish-red aromatic fruits. Strawberries have a taste that varies by cultivar, and ranges from quite sweet to rather tart. Strawberries are an important commercial fruit crop, widely grown in all temperate regions of Turkey. Strawberries are not true berries. The fleshy and edible part of the fruit is a receptacle. Typical habitat is along trails and roadsides, embankments, hillsides, stone- and gravel-laid paths and roads, meadows, young woodlands, sparse forest, woodland edges. The fruit contains tannin (10%), sugars and triterpene along with large amount of iron and phosphorus.

Defne (*Laurus nobilis*)

Alem: Plantae (Bitkiler)

Bölüm: Spermatophyta (Tohumlu Bitkiler)

Alt Bölüm: Angiospermae (Kapalı tohumlular)

Sınıf: Magnoliopsida (İki çenekliler)

Takım: Laurales

Familiya: Lauraceae (Defnegiller)

Cins: *Laurus*

Tür: *Laurus nobilis*

Yöresel Adı : Kutsal Ağaç, Tefnel Yaprığı-tafne, Har, Nehtel, Tehnel

Genel Özellikler ve Kullanım Alanları: 5-10m'ye kadar boylanabilen, bol miktarda kök ve kütük sürgünü verme özelliğinde herdem yeşil bir bitkidir. Gövdesinin alt kısmı gri, üst kısmı yeşildir. Yaprakları 6-12cm uzunlukta, 2-4cm genişliktedir. Yaprakları kokuludur, şekilleri mızrak ucu gibi, kenarları dalgalı, üst yüzeyleri koyu yeşil, alt yüzleri açık yeşildir. Çiçekleri 1 cm çapında olup açık sarı veya yeşildir, sapın aynı noktasından 4-5 tanesi birden çıkarak birer öbek oluştururlar. Bu çiçek öbekleri yaprağın yanında çift olarak açarlar. Ağaçlar erkek ve dişi olarak ayrılırlar. Meyvesi yaklaşık 1 cm çapında, içinde tek bir tohum barındıran siyah bir yemıştır. En büyük düşmanı yaprak bitidir.

Defne aromatik bir bitkidir ve kokusu çok hoştur. Odun mukavemeti azdır ancak yaprakları gıda ve parfümeride kullanılır. Defne yağı ile yapılan garlı sabun cilt ve saç sağlığı için çok yararlıdır. Alternatif tıpta, kulak ağrıları, romatizma ve deri kızarıklıkları için kullanılır. Sindirimi kolaylaştırıcıdır. İştah açıcı ve idrar söktürücü ve terleticidir. Bitkinin meyvelerinden elde edilen defne yağı, bedende romatizma yangılı yerlere sürülerek rahatlama sağlanır. 1-2 adet taze defne yaprağı fasulye, mercimek, nohut, pirinç gibi kuru yiyeceklerin içine konursa kurtlanmalarını önler. Ayrıca veterinerlik alanında da defne yağı antiparaziter olarak kullanılır. Ticari ve ekonomik değeri olan bir bitkidir.

Bay Laurel :

It is an aromatic evergreen tree or large shrub with green, glossy leaves. It is one of the plants used for bay leaf seasoning in cooking. The laurel can vary greatly in size and height, sometimes reaching 5-10 metres tall. The laurel is dioecious (unisexual), with male and female flowers on separate plants. Each flower is pale yellow-green, about 1 cm diameter, and they are borne in pairs beside a leaf. The leaves are 6–12 cm long and 2–4 cm broad, with an entire (untoothed) margin. The fruit is a small, shiny black berry about 1 cm long. The most abundant essential oil found in laurel is cineole, also called eucalyptol. The plant is the source of several popular spices used in a wide variety of recipes. Aqueous extracts of bay laurel can also be used as astringents and even as a reasonable salve for open wounds. The essential oil of bay laurel is reputed to alleviate arthritis and rheumatism, while in aromatherapy, it is used to treat earaches and high blood pressure. Bay is widely cultivated as an ornamental plant. Laurel oil is a main ingredient, and the distinguishing characteristic of Bay Laurel soap (Defne sabunu).

Ebe Gümece (Malva sylvestris)

Alem: Plantae (Bitkiler)

Bölüm: Spermatophyta (Tohumlu Bitkiler)

Alt Bölüm: Angiospermae (Kapalı tohumlular)

Sınıf: Magnoliopsida (İki çenekliler)

Takım: Malvales

Familya: Malvaceae (Ebegümeçigiller)

Cins: *Malva*

Tür: *Malva sylvestris*; *Malva neglecta*

Yöresel Adı: Büyük Ebegümece, Küçük Ebegümece

Genel Özellikler ve Kullanım Alanları: Ülkemizde 8 türü yetisir. Çok yıllık otsu bir bitkidir. Her türlü toprakta yol, tarla, orman, su kenarları ve güneşli yamaçlarda yetişir. 1200 m yüksekliğe kadar görülür. Uzun iğ biçimli kökü toprağın derinliklerine sınıksı yapışmıştır. Boyu 30 - 100 cm arasında değişen bitkinin gövdesi çok dallı ve üstü tüylüdür. Aynı şekilde yeşil renkli yaprakları ve yaprak saplarının her tarafı tüylerle kaplıdır. Yaprak koltuklarından 3 - 6 adet çiçek çıkar. Mayıs - Eylül arası açan çiçekler 5 çanak ve taç yapraklıdır. Taç yapraklar pembemsi - mor renkli ve koyu menekşe renkli çizgilidir. Tohum, ağzı kapaklı basık bir sahanı andıran bir meyvenin içindedir. Bölgede genel dağılım göstermektedir. Kökleri Mart ayında çıkarılır. Bitki ve yapraklar Temmuz başından Eylül'e kadar, çiçekler ise, öğleden sonra ve tam kuru bir haldeyken Haziran Eylül ayları arası toplanmalıdır.

Ebe Gümece bitkisinin taze si sebze olarak tüketilir. Kuru yaprakları ve çiçekleri de suda kaynatılmak suretiyle içilebilir. Lapa haline getirilip çibanların, yaraların ya da egzama olan bölgenin üzerine konursa faydalı olur. Gözlere pansuman yapılırsa gözleri dinlendirir. Ateşi düşürüp, vücuda rahatlık hissi verir. Kabızlığı giderir. Mide bulantısı ve kusmaları önleyici, göğsü yumuşatıcı etkisi vardır.

Common Mallow :

There are 8 species of mallows in Turkey. Common mallow is a species of the Mallow genus *Malva* in the family of *Malvaceae*. *M. sylvestris* is a vigorously healthy plant with showy flowers of bright mauve-purple, with dark veins; a handsome plant, often standing from 30 to 100 cm and growing freely in fields, hedge-rows and in fallow fields. Common mallow is a spreading herb with a growth habit which can be straight or decumbent, branched and covered with fine soft hairs. Common mallow is pleasing in appearance when it first starts to flower. Flowers described as reddish-purple, bright pinkish-purple with dark stripes and bright mauve-purple, the flowers of *Malva sylvestris* appear in axillary clusters of 3 to 6 and form irregularly and elongated along the main stem. Common mallow is often grown as an ornamental plant for its attractive flowers, produced for a long period through the summer. It is also used in phytotherapy: the active ingredients are found in the flowers and leaves, which are rich in mucilage, used for their emollient and expectorant properties, in catarrh forms of the upper airways. The plant is largely used as emollient and to soothe mucous membranes inflammations. Mallow can be taken as a herbal tea to hydrate and soften the guts, so to regulate its functions due to its laxative action.

Eğrelti Otu (Kartal Eğreltisi (Pteridium))

Alem: Plantae (Bitkiler)

Bölüm: Trachebionta

Alt Bölüm: Pteridophyta

Sınıf: Flicopsida

Takım: Polipodiales

Familya: Dennstaedtiaceae

Cins: *Pteridium*

Tür: *Pteridium aquilinum*

Yöresel Adı : Aşk merdiveni, Eğrelti Otu, Kartal Eğreltisi, Evratı, Eylentü, Eyraltu, İfteri (Karadeniz Bölgesi), Kızıl Ot (Amasya, Sinop, Tokat), Kuzgun Otu, Papra

Genel Özellikler ve Kullanım Alanları: Eğreltiotları ya da kısa adıyla eğreltiler çiçeksiz bitkilerdir. Genellikle 60-120 cm boyunda olur. Dar ve bombeli açık yeşil yaprakları gövdenin en üstünde birbirine yakın çıkar. Koyu kahve sporlar yaprakların alt tarafına iki şerit halinde yapışktır. Kırmızımsı bu yapraklardan her birinin ortasındaki uzun yaprak sapı iki yana doğru simetrik olarak dallanır ve bu ince dalcıkların iki yanından küçük yaprakçıklar çıkar. Bu görünümdeki tipik eğreltiotlarının en tanınmış örneklerinden biri, dünyanın hemen her yanında bulunan kartal eğreltisidir.

Günümüzde süs bitkisi olarak da yetiştirilen eğreltiotları gübre olarak da kullanılır. Bağırsak asalaklarını düşürücü etkileri olduğuna da inanılmaktadır. Eğreltiotu rizomundan çıkarılan bir yağ, tenya ve karaciğer şeritlerinin tedavisinde kullanılmaktadır. Son derece zehirli olduğu için kesinlikle kullanılmamalıdır.

Common Brake :

Common Brake is a species of fern occurring in temperate and subtropical regions in Turkey. It is a herbaceous perennial plant, deciduous in winter. The large, roughly triangular fronds are produced singly, arising upwards from an underground rhizome. Common Brake mainly is used as an ornamental plant. The plant contains carcinogenic compound. The spores have also been implicated as carcinogens.

Elma (Yabani Elma) (Malus sylvestris)

Alem: Plantae (Bitkiler)

Bölüm: Spermatophyta (Tohumlu Bitkiler)

Alt Bölüm: Angiospermae (Kapalı tohumlular)

Sınıf: Magnoliopsida (iki çenekliler)

Takım: Rosales

Familya: Rosaceae (Gülgiller)

Cins: *Malus*

Tür: *Malus sylvestris*

Yöresel Adı: Alma

Genel Özellikler ve Kullanım Alanları: Gülgillerden çiçekleri pembe bir ağacın meyvesidir. Elmanın çoğu yumruktan küçük ve yuvarlak, kabuğu parlak ve sert, kırmızıdan yeşile kadar türlü renklerde. Çekirdekleri ufaktır. Dokusu gevşektir. Hoş kokulu, tadı mayhoş, ekşi veya tatlıdır. Kırmızı ve yeşil renklerde çok besleyici bir meyve olan elmada A, C, E ve B grubu vitaminlerin yanı sıra kalsiyum, potasyum, magnezyum, fosfor ve sodyum gibi mineraller ve çeşitli organik asitler bulunur. Bölgede geniş bir alanda yayılış gösteren elma, özellikle Amasya Misket elması ile de tanınmaktadır.

Elma normal olarak yenebileceği gibi suyu, kompostosu, sirkesi, pekmezi, marmelatı ve çayı yapılarakda kullanılır. Elmayı kabukları ile yemek hem daha besleyici hem de sindirim sistemi açısından daha yararlıdır. Elma ve elma suyu cilt bakımı için çok faydalıdır. Sinirleri ve adaleleri kuvvetlendirir. Bedeni ve zihni yorgunluğu giderir. Hamilelerin bulantı ve kusmalarını azaltır. İdrar söktürür, vücutta biriken zararlı maddelerin atılmasında yardımcı olur. Böbreklerdeki kum ve taşların dökülmesine yardım eder. Kanı temizler. Kolesterolü düşürür. Damar sertliği ve kalp krizlerini önleyebilir. Kandaki şeker miktarını düşürür. Kabızlığı giderir. Şeker hastaları için faydalıdır. Öksürüğü keser. Kompostosu ateşi düşürür. Susuzluğu keser. Uçukları geçirir. Cildin taze ve güzel kalmasını sağlar. Göz ve kulak ağrılarında da kullanılır. Sindirim sistemine çok yararlıdır. Bağırsak faaliyetlerini düzenler.

European Crab Apple:

European crab apple is a small deciduous tree, a species in the family Rosaceae. The fruit is a globose pome with varying colour from green to red, smelling pleasant and tastes pleasantly acid to sweet. The fruit which is very nutritious contains vitamins A, C, E, B; minerals calcium, magnesium, phosphorus, sodium and various organic acids. Crab apple fruit is not an important crop in most areas, being extremely sour and woody and is rarely eaten raw for this reason. Crab apple is an excellent source of pectin, and its juice can be made into a ruby-coloured preserve with a full, spicy flavour. Apple wood gives off a pleasant scent when burned, and smoke from an apple wood fire gives an excellent flavour to smoked foods.

Fıstık Çamı (Pinus pinea)

Alem: Plantae (Bitkiler)

Bölüm: Spermatophyta (Tohumlu Bitkiler)

Alt Bölüm: Gymnospermae (Açık Tohumlular)

Sınıf: Pinopsida

Takım: Pinales (İğne Yapraklılar)

Familya: Pinaceae (Çamgiller)

Cins: *Pinus*

Tür: *Pinus pinea*

Yöresel Adı : Fıstık çamı, Günar, Kuner (Denizli), Küna, Künar, Küner, Püste

Genel Özellikler ve Kullanım Alanları: Gençken yuvarlak, yaşlı halde dağınık şemsiye şeklinde bir yapıya sahiptir. Gençken kuvvetli büyür. 20-25 m boy yapar. Düzgün bir gövdeye ve bu gövdeden dik olarak çıkan yatay duruşlu dallara sahiptir. İğne yaprakları parlak açık yeşil renkli, 10-20 cm uzunlukta ve uç kısmı sivridir. Kozalakları kestane renginde, yumurtamsı veya yuvarlak 10-15 cm uzunluk, 6-10 cm genişlikte, çok kısa saplı ve genellikle reçinelidir. Tek veya iki tanesi karşılıklı dizilmiştir. Tohumları sert, soluk kırmızı, uzunca ters yu-murta biçimindedir.

Fıstık çamı fıstığı günlük mutfak tüketiminde kullanıldığı gibi gıda sanayinde de kullanılır. Sanayide presleme sonucu elde edilen yağı yemek yağı olarak kullanıldığı gibi, sabun ve vernik imalatında da kullanılmaktadır. Pres artığı olarak çıkan posadan ise, şekerlikte badem ezmesi imalatında ve kozmetik sanayide yararlanılır. Taze olarak da yenilen fıstıklar, aynı zamanda balla karıştırılarak macun yapılmakta, bu da zafiyet geçiren hastalara kuvvet verici olarak yedirilmektedir. Bronşit, verem ve akciğer hastalıklarının tedavisinde kullanılır, kalp rahatsızlıklarına iyi gelir.

Stone Pine :

The Stone Pine is a coniferous evergreen tree that can exceed 20-25 metres height. The bark is thick, red-brown and deeply fissured into broad vertical plates. The flexible mid-green leaves are needle-like, in bundles of two, and are 10–20 centimetres long. The cones are broad, ovoid, 10–15 centimetres long, longer than any other pine. The seeds (pine nuts,) are large, pale brown with a powdery black coating that rubs off easily. The Stone Pine has been cultivated extensively for its edible pine nuts, which are generally used in food industry. Oil is obtained by pressing the seeds, which is used mostly for edible oil and soap production.

Geven (*Astragalus* sp.)

Alem: Plantae (Bitkiler)

Bölüm: Spermatophyta (Tohumlu Bitkiler)

Alt Bölüm: Angiospermae (Kapalı tohumlular)

Sınıf: Magnoliopsida (İki çenekliler)

Takım: Fabales

Familya: Fabaceae

Cins: Astragalus

Tür: Ülkemizde bulunan türler *A. aureus* Willd, *A. gummifer* Lab., *A. kurdicus* Boiss. var. *kurdicus* (Syn: *A. stromatodes* Bunge) ve *A. microcephalus* Willd.

Yöresel Adı : Ak Geven, Püs Geveni, Zamk Geveni

Genel Özellikler ve Kullanım Alanları: Türkiye'de 400 den fazla taksonu olan bitkidir. Yapraklar eliptik bir şekilde dal boyunca karşılıklı sıralanmıştır. Sarı, açık sarı, beyaz ve pembe açan türleri mevcuttur. Çok yıllık otsu, dikenli bitkilerdir. Boyları türüne göre 5 - 100 cm ve bulunduğu yükseklikler 200 - 2700 m arası değişir. Erozyon önleyici bir bitkidir.

Geven otunun dal ve gövdesinin patolojik değişikliği sonucunda gövdesinde açılan yaralardan sızan “kitre zamkı” adı verilen bir madde elde edilmektedir. Bu madde eczacılıkta süspansiyon, tablet, pastil vb. ilaç imalatında kullanılmaktadır. Ayrıca kâğıt endüstrisinde de yapıştırıcı, tekstil endüstrisinde de aprelemeye ve kumaşlara parlaklık verilmesinde yararlanılmaktadır. Bu bitkinin çiçekleri yıllarca bozulmadan evde durabildiğinden süs olarak kullanılır. Bölgede geniş yayılım gösteren erozyonu önleyen bu bitki aynı zamanda endemik türlere de konak görevi görmektedir.

Milkvetch:

Astragalus is a large genus of herbs and small shrubs, belonging to the legume family Fabaceae. Flowers are light yellow, white or purple in colour. Milkvetch species are perennial herbaceous thorny plants which can grow from 5 to 100 cm. Their habitat may vary from 200 to 2700 meters above the sea level. Milkvetch species are used as food plants by the larvae of some Lepidoptera species. The natural gum tragacanthin is made from several species of Astragalus. Milkvetch species have a history of use as herbal tea and are used in traditional medicine.

Göl Soğanı (*Leucojum aestivum*)

Alem: Plantae (Bitkiler)

Bölüm: Spermatophyta (Tohumlu Bitkiler)

Alt Bölüm: Angiospermae (Kapalı Tohumlular)

Sınıf: Liliopsida (Tek çenekliler)

Takım: Liliales

Familiya: Liliaceae (Zambakgiller)

Cins: *Leucojum*

Tür: *Leucojum aestivum*

Yöresel Adı: Göl Nergisi, Göl Zambağı, Çan Çineği, Akça Bardak, Akçe Bardak, Kar Çiçeği

Genel Özellikler ve Kullanım Alanları: Mart-Nisan aylarında çiçek açan göl soğanının çan şeklindeki çiçeklerinin sayısı genellikle bir ile beş arasında değişir. 10 civarında türü olan *Leucojum*'un ülkemizde sadece *Leucojum aestivum* türü yetişir. Bu türün en bol bulunduğu yöreler ise Samsun ve Beyşehir'dir. Nisan aylarında çiçek açıp bir ay kadar çiçekli kalır. Göl soğanının doğadan sökülümünün tamamen önüne geçilmesi ve sürdürülebilir üretiminin sağlanması amacıyla üretim ve yetiştirme tekniklerinin geliştirilmesine yönelik ve gelecekte yapılacak ıslah çalışmaları için gen havuzu oluşturulmasına yönelik çalışmalar başlatılmıştır.

Göl soğanı, içermiş olduğu alkaloidleri (galanthamine, tazettin, likorein) sayesinde tıpta alzheimer ve çocuk felci gibi sinir sistemini etkileyen hastalıkların tedavisinde kullanılmaktadır. Amasya, Samsun, Bafra ve Terme’de bitkinin çiçekleri sapları ile toplanarak, çiçekçi dükkânlarında kesme çiçek olarak satılmaktadır.

Summer Snowflake:

Summer Snowflake is a bulbous plant belonging to the Amaryllidaceae family. Summer snowflake grows in wetter habitats including damp woodland, riversides and swamps. Despite its common name it flowers from April to May. Its flowers are small and are carried in an umbel of between three and seven. Its fleshy seed pods are inflated, allowing them to be dispersed by flood water. The plant is used for extraction of the alkaloids (like galanthamine) applied in medicine. Locally In Samsun, Bafra and Terme it is used for floristic purposes.

Hayıt (Vitex agnus-castus)

Alem: Plantae (Bitkiler)

Bölüm: Spermatophyta (Tohumlu Bitkiler)

Alt Bölüm: Angiospermae (Kapalı tohumlular)

Sınıf: Magnoliopsida (İki çenekliler)

Takım: Lamiales

Familya: Verbenaceae (Mineçiçeğigiller)

Cins: *Vitex*

Tür: *Vitex agnus-castus*

Yöresel Adı : Hayıd, Acı Ayıt, Ayıt, Beşparmak Otu, Namus Ağacı, Keşiş Biberi, Teksas Leylağı

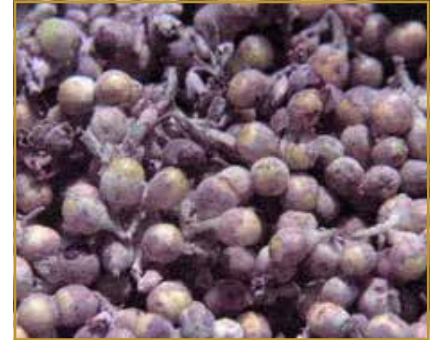
Genel Özellikler ve Kullanım Alanları: Mor renkli çiçekler açan ağaç çalıformunda bir bitkidir. Dalları ve yapraklarında, uçucu ve sabit yağ, tanen, sineol, şekerleri kristalize maddeler ve bir glikozit vardır. Akdeniz maki vejetasyonunun tipik elementidir. Deniz kenarı ve kayalık bölgelerde, genellikle tınlı bünyeli, nötr ve hafif alkali, kireççe fakir, tuzluluk etkisinin olmadığı, değişen miktarlarda organik madde içeren, azotlu ve azotça zengin, fosfor bakımından zengin, potasyumca eksik toprakları tercih eder. Yeşilirmak Nehri Vadisi'nde membağdan mansaba kadar geniş yayılım göstermektedir. Haziran-Eylül arasında çiçeklenen bitkilerin, tedavide kullanılan meyveleri Eylül ayında toplanıp, gölge bir alanda kurutulmalıdır.

Hayıt hazımsızlığı giderir. Karın ağrısını ve ishali keser. İdrar söktürür. Anne sütünü artırır. Ayak şişkinliklerinde, akrep ve arı sokmalarında halk tarafından tedavi amaçlı kullanılır. Hayıtın yaprakları ve çiçeği kaynatılarak kullanıldığı gibi, çekilip toz haline getirerek balla karıştırılarak da kullanılabilir. Hormonlar üzerinde etkili olduğu için doktor tavsiyesi ile kullanılmalıdır. Meyve veya yaprak tozu, yünlü kumaşları güvelere karşı korumada kullanılır. Ayrıca kökleri sarı renk elde etmek için iplik boyamada kullanılırken, esnek dallarından ise sepet yapımında yararlanılmaktadır. Peyzaj ve bahçelerde süs bitkisi olarak kullanılmaktadır.

Chaste Tree:

Chaste Tree is a native to Turkey. *Vitex agnus-castus* is widely cultivated for its delicate-textured aromatic foliage and butterfly attracting spikes of lavender flowers in late summer in cooler climates. It requires full sun or partial shade along with well-drained soil. The leaves and tender stem growth of the upper along with the flowers and ripening seeds are harvested for medicinal purposes. The berries are harvested by gently rubbing the berries loose from the stem. The leaves, flowers, and/or berries may be consumed as a decoction, traditional tincture, cider vinegar tincture, syrup, elixir, or simply eaten straight off the plant as a medicinal food. Chaste tree is a little-known fruit plant that has potential to improve nutrition, boost food security, foster rural development and support sustainable landcare.

Hünnap (Zizyphus)

Alem: Plantae (Bitkiler)

Bölüm: Magnoliophyta (Kapalı tohumlular)

Alt Bölüm: Angiospermae (Kapalı Tohumlular)

Sınıf: Magnoliopsida (İki çenekliler)

Takım: Rosales

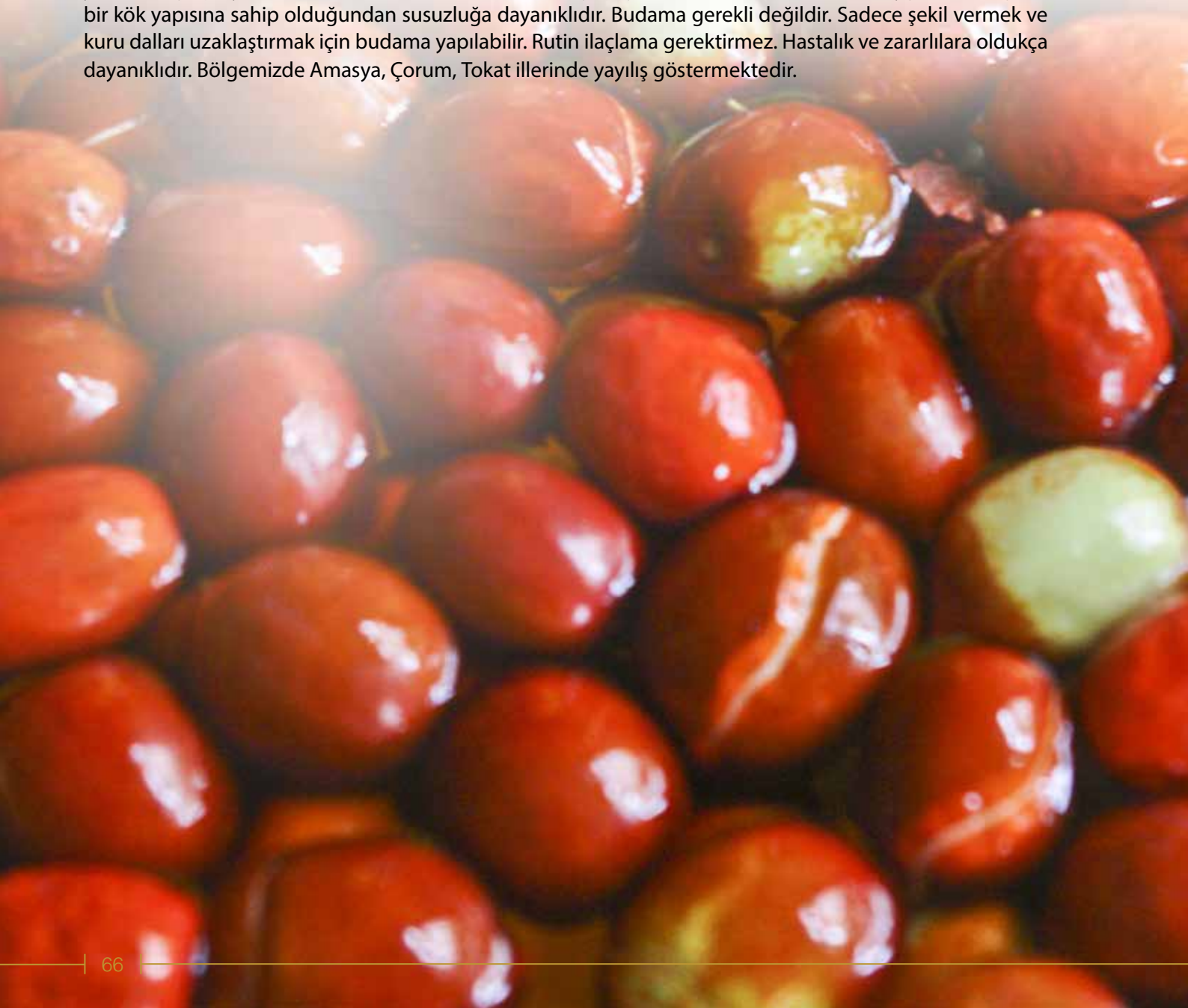
Familya: Rhamnaceae (Cehrigiller)

Cins: *Zizyphus*

Tür: *Zizyphus jujuba*

Yöresel Adı : Ünnap, Hinnap, İnnap, Çığde, Kuran İğdesi

Genel Özellikler ve Kullanım Alanları: Yaklaşık 6 metreye kadar boylanabilen, sarı çiçekli ve dikenli bir ağaç olan hünnabın kabukları kırmızı, çekirdekleri sert, zeytine benzeyen tatlımsı meyvesi vardır. Sonbaharda olgunlaşan tatlımsı meyveler C vitamini, pektin, tanen, müsilaj ve şeker içerir. Hünnap ılıman iklim bitkisidir. Soğuğa dayanıklı olmasına rağmen çiçeklenme döneminde erken donlardan zarar görür. Hünnap yetiştiriciliği için yeterli humus bulunduran kumlu, tınlı geçirgen ve nemli topraklar daha uygundur. Sağlam bir kök yapısına sahip olduğundan susuzluğa dayanıklıdır. Budama gerekli değildir. Sadece şekil vermek ve kuru dalları uzaklaştırmak için budama yapılabilir. Rutin ilaçlama gerektirmez. Hastalık ve zararlılara oldukça dayanıklıdır. Bölgemizde Amasya, Çorum, Tokat illerinde yayılış göstermektedir.

Hünnap alternatif tıpta kullanılır. Öksürüğü kesici ve balgam söktürücü etkisi vardır. Vücuda rahatlık verir. Göğsü yumuşatır, nezle ve soğuk algınlığının tedavisinde faydalıdır. Kanı temizler ve idrar söktürür. Şeker hastalığına karşı faydalıdır. Kabızlığa iyi gelir. Taze meyve olarak tüketildiği gibi, reçel yapımında da kullanılır. Güneşte kurutulmuş olgun meyveler çerez olarak çay ile tüketilebilir.

Jujube:

Jujube is a species of *Ziziphus* in the buckthorn family (Rhamnaceae), used primarily as a shade tree that also bears fruit. It is a small deciduous tree or shrub reaching a height of 6–10 metres, usually with thorny branches. The leaves are shiny-green, ovate-acute, with three conspicuous veins at the base and a finely toothed margin. The flowers are small with five inconspicuous yellowish-green petals. The fruit is an edible oval drupe; when immature it is smooth-green, with the consistency and taste of an apple, maturing brown to purplish-black and eventually wrinkled, looking like a small date. There is a single hard stone similar to an olive stone. The freshly harvested as well as the candied dried fruits are often eaten as a snack. In traditional medicine it is used in combination with other herbal medicines to treat colds, flu and coughing. It is extensively cultivated in Amasya, Çorum and Tokat.

Ihlamur (Tilia)

Alem: Plantae (Bitkiler)

Bölüm: Spermatophyta (Tohumlu Bitkiler)

Alt Bölüm: Angiospermae (Kapalı Tohumlular)

Sınıf: Magnoliopsida (İki çenekliler)

Takım: Malvales

Familya: Tiliaceae (Ihlamurgiller)

Cins: *Tilia*

Tür: *Tilia rubra ssp. caucasica*

Yöresel Adı : Fanbur, Süynük, Ihlamur Çiçeği, Mahkeme Ağacı

Genel Özellikler ve Kullanım Alanları: 20-30 m'ye kadar boylanabilen, yaprak büyüklüğü 5-10 cm arasında genellikle yürek şeklinde ve çarpık, kenarları dişli ve uzun saplıdır. Sarkık çiçek demetleri sarımsı bir renge ve karakteristik bir kokuya sahiptir. Güzel kokulu çiçeklerinden ve düzgün ağaç formundan dolayı kültür bitkisi olarak da yetiştirilmektedir. Doğramacılıkta kıymetli olan beyaz ve hafif bir odun verir. Bölgemizde Kelkit vadisinde lokal sahalarda, Amasya Taşova ve Samsun civarında doğal olarak; ayrıca dikim yoluyla bölge genelinde yayılımı vardır.

İhlamur tıbbi amaçla soğuk algınlıklarında kullanılmaktadır. Kabukları; ip, hasır vb. imalinde, odunu; kurşun kalem, odun kömürü imalinde, çiçekleri; tıbbi amaçla ve kozmetikte değerlendirilmektedir. İhlamur türlerinden tıbbi değeri olanların çiçeklerinde tanen, müsilaj, şeker, zambak, sabit yağ ve ihlamur çiçeklerine tıbbi değer kazandıran % 0,5 oranında bir uçucu yağ bulunur. İhlamurun yapraklarının ise tiliacin isimli bir maddesinin yatıştırıcı özelliği olup, safra kesesi ve karaciğer hastalıklarının tedavisinde kullanılır. Arıcılıkta da önemli bir nektar kaynağıdır. İhlamur çiçeği idrar verici ve balgam söktürücü olarak çay halinde kullanılır. İhlamur çiçeği banyosunun da yatıştırıcı bir özelliği vardır.

Lime:

Lime is a large deciduous tree, reaching typically 20 to 30 metres tall, with oblique-cordate leaves 5 to 10 centimetres long. The lime is recommended as an ornamental tree when a mass of foliage or a deep shade is desired. The tree produces fragrant and nectar-producing flowers, the medicinal herb lime blossom. They are very important honey plants for beekeepers, producing a very pale but richly flavoured monofloral honey. The flowers are also used for tisanes and tinctures; this kind of use is particularly popular in herbal medicine practices. Dried lime flowers are extensively used in alternative medicine for therapy of common cold.

Isırgan Otu (Urtica sp..)

Alem: Plantae (Bitkiler)

Bölüm: Spermatophyta (Tohumlu Bitkiler)

Alt Bölüm: Angiospermae (Kapalı Tohumlular)

Sınıf: Magnoliopsida (İki çenekliler)

Takım: Urticales

Familiya: Urticaceae (Isırgangiller)

Cins: *Urtica*

Tür: *Urtica gracilis*

Yöresel Adı : Dızlağan Otu, Cımcı, Dağlayan Ot, Gidik Dikeni, Dalağan,

Genel Özellikler ve Kullanım Alanları: Mayıs-Ağustos ayları arasında çiçek açan, bir yıllık veya çok yıllık bir evcikli otsu bir bitki türüdür. Gövdeleri dik, 4 köşemsi, basit veya tabandan itibaren dallanmıştır. Üzerinde yakıcı tüyleri bulunur. Yapraklar saplı, oval şekilli ve dişli kenarlı, üst tarafı koyu yeşil renkli ve parlak olup, dişli yaprakları yakıcı tüylerle kaplıdır. Çiçekleri yeşilimsi beyazdır. Isırgangiller daha çok yol kenarlarında ve duvar diplerinde kendiliğinden yetişen bir bitkidir.

Isırgan otunun gövdesi, yaprakları, filizi, tohumları ve kökü kullanılır. Yaprakları ve kökü kaynatılarak içilebilir. Ayrıca tohumu, yaprakları çekilerek toz halinde balla karıştırılarak da kullanılır. Isırganın, ıspanak bitkisi gibi yemeği yapılarak yenilebilir. Kökü kaynatılarak suyu ile yıkanırsa saç dökülmesine, kepeğe ve yağlı saçlara iyi gelir. Kanserle karşı koruyucudur. İştah açar. Demir içeri fazla olduğu bilinen ısırgan bitkisinin bağışıklık sistemini güçlendirdiği bilinmektedir. İdrarı artırır ve kanı temizler. Romatizmal ağrıları ve egzanmanın şikâyetlerini giderir. Böbrek kumlarını dökmeye ve balgam sökmeye yardımcı olur. Vücuttaki zararlı maddeleri uzaklaştırır. Göğüs, böbrek ve karaciğer hastalıkları tedavisinde kullanılır. Boğaz ağrısına iyi gelir. Haricen tatbik edildiği zaman, dalak hastalıklarına ve çıbanlara karşı faydalı olduğu bilinmektedir.

Stinging nettle:

Stinging nettle is a herbaceous perennial flowering plant, which is the best-known member of the nettle genus *Urtica*. The plant has many hollow stinging hairs called trichomes on its leaves and stems, which act like hypodermic needles, injecting histamine and other chemicals that produce a stinging sensation. Stinging nettle is a dioecious herbaceous perennial, dying down to the ground in winter. It has widely spreading rhizomes and stolons, which are bright yellow as are the roots. The soft green leaves are borne oppositely on an erect wiry green stem. Nettle leaf is a herb that has a long tradition of use as an adjuvant remedy in the treatment of arthritis. Stinging nettle has a flavour similar to spinach and cucumber when cooked and is rich in vitamins A, C, iron, potassium, manganese, and calcium.

İğde (Elaeagnus angustifolia)

Alem: Plantae (Bitkiler)

Bölüm: Spermatophyta (Tohumlu Bitkiler)

Alt Bölüm: Angiospermae (kapalı Tohumlular)

Sınıf: Magnoliopsida (İki çenekliler)

Takım: Rosales

Familya: Rocaceae

Cins: *Elaeagnus*

Tür: *Elaeagnus angustifolia*

Yöresel Adı : Çalığaga, Kuş iğdesi, Pışat, Puşat, Yabani İğde

Genel Özellikler ve Kullanım Alanları: Azotu kökünde depolayabilme özelliği sayesinde en verimsiz topraklarda bile yetişen iğde kuraklığa ve tuza dayanıklılığı nedeniyle erozyona mağruz kalmış sarp alanlarda görülür. Yaprakları tüylü, çiçekleri çok güzel kokan ve meyvesi zeytin büyüklüğünde sarı ve kahverengi olup yenilir, tadı mayhoş, içi beyaz un gibi olan bir yemıştır. C vitamini açısından zengindir.

İğde ağacının çiçekleri ise suda haşlanarak çayı yapılabilir. Hoş kokusu ile bahçeleri süsleyen iğde çiçeği koklanırsa zihni açar. Afrodizyak etkisi vardır. Öksürüğü ve ishali keser. Bağırsak bozukluklarını ve ağız pasını giderir. Vücuda kuvvet verir. Böbrek rahatsızlığı olan kişiler bolca yemelidir. Egzama şikâyetlerini azaltır. Soğuk algınlığı ve grippe faydalıdır. Kusmayı önleyici etkisi vardır.

Silver Berry :

It is a species of *Elaeagnus*, native from Central Asia to Turkey. *Elaeagnus angustifolia* is a usually thorny shrub or small tree. Its stems, buds, and leaves have a dense covering of silvery to rusty scales. The highly aromatic flowers are produced in clusters. The flowers appear in early summer and are followed by clusters of fruit, a small cherry-like drupe, orange-red covered in silvery scales. The fruit contains plenty of vitamin C. The fruits are edible and sweet, though with a dryish texture. The dried powder of the fruits are used mixed with milk and used for rheumatoid arthritis and joint pains. Silver Berry flowers can also be consumed as a herbal tea.

Sarı Kantaron (Hypericum perforatum)

Alem: Plantae (Bitkiler)

Bölüm: Spermatophyta (Tohumlu Bitkiler)

Alt Bölüm: Angiospermae (Kapalı Tohumlular)

Sınıf: Magnoliopsida (İki çenekliler)

Takım: Theales

Familya: Clusiaceae

Cins: *Hypericum*

Tür: *Hypericum perforatum*

Yöresel Adı : Binbirdelik Otu,Yara Otu, Kan Otu, Kılıç Otu, Mayasıl Otu, Kantaron Otu

Genel Özellikler ve Kullanım Alanları: Ilıman iklimlerde yetişen ve farklı renklerde çiçek açan bir bitki olan kantaron, boyu genellikle 30-90 santimetre arasındadır. Çok yıllık bitkinin üstü yağ bezeleri ya da damarları yüzünden sarı ve siyah noktacıklarda kaplı altın sarısı çiçekleri vardır.

Sarı Kantoron yaraların iyileşme sürecini hızlandırabilir çiçekli dalları kullanılmaktadır. Hafif ve orta şiddet-
teki depresyonlarda rahatlatıcı ve sakinleştirici etkisi vardır. A ve C vitaminleri ile çeşitli mineraller içerir. Bi-
leşiminde tanen, uçucu yağ, flavon türevleri ve hipericin taşımaktadır. Haricen antiseptik kullanılır. Bilhassa
yanık tedavisinde çok etkilidir. Mide rahatsızlıklarına iyi geldiği düşünülen sarı kantaronun çayı yapılarak
içilir. Bölge genelinde yayılış gösterir.

St John's Wort:

St John's wort is a yellow-flowering, stoloniferous or sarmentose, perennial herb with extensive, creeping
rhizomes. Its stems are erect, branched in the upper section, and can grow 30-90 cm high. It has opposing,
stalkless, narrow, oblong leaves. The leaves are yellow-green in color, with transparent dots throughout
the tissue and occasionally with a few black dots on the lower surface. Its flowers have five petals, and are
colored bright yellow with conspicuous black dots. The flowers appear at the ends of the upper branches,
between late spring and early to mid summer. Leaves exhibit obvious translucent dots when held up to the
light, giving them a 'perforated' appearance, hence its Turkish common name "Binbirdelik Otu". St John's
wort is widely known as an herbal treatment for depression. The major active antidepressive constituents
in St John's wort are thought to be hyperforin, hypericin, although other biologically active constituents
present, for example flavonoids and tannins.

Kapari (Capparis Sp.)

Alem: Plantae (Bitkiler)

Bölüm: Spermatophyta (Tohumlu Bitkiler)

Alt Bölüm: Angiospermae (Kapalı Tohumlular)

Sınıf: Magnoliopsida (İki çenekliler)

Takım: Capparales

Familya: Capparaceae (Kebere otugiller)

Cins: *Capparis*

Tür: *Capparis ovata*, *Capparis spinosa*

Yöresel Adı : Kebere, Gebere Otu, Kapari, Kedi Tırnağı, Hint Hıyarı, İt Kavunu Deve Dikeni vb.

Genel Özellikler ve Kullanım Alanları: Bahar aylarında morumsu beyaz renkli çiçekler açan, dikenli, yere yatık çalı görünümlü, çok yıllık bir bitkidir. Protein ve vitaminler ile tanen, flavon glikozitleri ve karbonhidratlar içerir. Güneşi seven bir bitki olan gebere otu, hassas bir bitki olmadığı için duvar diplerinde bile rahatlıkla yetişebilir. Kırak ve kurak alanlarda da gelişebilen kapari bitkisi, çok yıllık olduğu ve kökleri çok derine gittiği (40 m kadar) için eğimli yerlerde erozyon kontrolünde de kullanılmaktadır.

Kaparinin dal uçları, tomurcukları, meyveleri gıda sektöründe; yaprakları, sertleşmiş dalları, kökleri de ilaç, boya ve kozmetik sanayiinde değerlendirilir. Afrodizyak etkisi vardır. Uluslararası Kanseri Enstitüsü'nde yapılan çalışmalarda kapari, anti tümör aktivitesi sağlayan "ekstrakt"ın hazırlanmasında kullanılan bitkiler arasında yer almaktadır. Kabızlık giderici, idrar söktürücü, balgam söktürücü etkisi vardır. Romatizma, gut, hemoroid hastalığı tedavilerinde kullanılır. Ayrıca karaciğer fonksiyonu düzenleyici etkileri olup, Multipl Skleroz (MS hastalığı) tedavilerinde yararlı etkileri vardır. Çiçek açmadan önceki küçük tomurcuklarının konservesi ve turşusu da yapılmaktadır. İhracat değeri olan bir bitkidir.

The caper Bush, Flinders Rose:

The caper bush, also called Flinders rose is a perennial winter-deciduous plant that bears rounded, fleshy leaves and large white to pinkish-white flowers. The plant is best known for the edible flower buds (capers), often used as a seasoning, and the fruit (caper berry), both of which are usually consumed pickled. The salted and pickled caper bud is often used as a seasoning or garnish. A herbal tea made of caper root and young shoots is considered beneficial against rheumatism.

Karadut (Morus nigra)

Alem: Plantae (Bitkiler)

Bölüm: Spermatophyta (Tohumlu Bitkiler)

Alt Bölüm: Angiospermae (kapalı Tohumlular)

Sınıf: Magnoliopsida(Çift çenekliler)

Takım: Urticales

Familya: Moraceae(Dutgiller)

Cins: *Morus*

Tür: *Morus nigra*

Yöresel Adı : Karadut

Genel Özellikler ve Kullanım Alanları: Karadut'un anavatanı Türkiye'dir. Dut, farklı iklim ve toprak şartlarına adaptasyon kabiliyetinin yüksek olması nedeniyle, ılıman, tropik ve subtropik iklim bölgelerinde de yetişebilen bir meyve türüdür. Ağaç boyları 1 m den 20 m' ye kadar olabilir. Bölgede 100-150 yaşında karadut ağaçlarına rastlanılabilmektedir. Yapraklar 10-20 cm uzunluğunda ve 6-10 cm genişliğinde, alt yüzeyi tüylü, üst yüzeyi pürüzlü ve kısa sert tüylüdür. Yenebilen meyveleri koyu mor ya da hemen hemen kara renkli, olgunlaşınca 2-3 cm uzunluğunda çok sayıda bileşik meyveden oluşur.

Karadut meyvesi ekşidir. Meyveleri taze olarak tüketilebildiği gibi şurup ve reçel yapımında da kullanılır. Mikrop öldürücü özelliği vardır. Karadut vücuda kuvvet verir, kansızlığa iyi gelir. Ağız, bademcik ve boğaz iltihabı, diş eti hastalıkları ve öksürüğe karşı faydalıdır. Ateş düşürür. Karaciğeri kuvvetlendirir. Mide ve bağırsakların düzenli çalışmasına yardım eder. Özellikle yemekle birlikte yenildiğinde hazmı kolaylaştırır. Aç karnına yenirse kabızlığı giderir. Bağırsak kurtlarını düşürmeye yardımcı olur. Karadut şurubu pamukçuk hariç diğer ağız ve bademcik iltihaplarını giderir. Dut taze ve kuru olarak yenebilir. Ayrıca dutun şurubu, reçeli ve pekmezi yapılabilir. Bileşiminde tanen, pektin, şekerler, protein, yağ, lif, demir, kalsiyum, B ve C vitaminleri bulunur.

Black Mulberry:

It is a species of flowering plant in the family Moraceae, native to Turkey. *Morus nigra* is a deciduous tree. The leaves are 10–20 cm long by 6–10 cm broad, the upper surface rough with very short, stiff hairs. The edible fruit is dark purple, almost black, when ripe, 2–3 centimetres long, a compound cluster of several small drupes; it is richly flavoured. The parts of the plant such as fruits and leaves are used in herbal medicine. Jams and sherbets are often made from the fruit. The fruit contains tannin, pectin, sugars, proteins, fats, fibers, iron and vitamins B and C.

Karayemiş (Laurocerasus officinalis)

Alem: Plantae (Bitkiler)

Bölüm: Spermatophyta (Tohumlu Bitkiler)

Alt Bölüm: Angiospermae (Kapalı Tohumlular)

Sınıf: Magnoliopsida (İki çenekliler)

Takım: Rosales

Familiya: Rosaceae

Cins: *Prunus*

Tür: *Laurocerasus officinalis* (*Prunus laurocerasus* L.)

Yöresel Adı : Karamış, Karamış, Kattak, Laz Kirazı, Laz Üzüümü, Taflan

Genel Özellikler ve Kullanım Alanları: Küçük beyaz renkli çiçekler açan, daha çok rutubetli ve gölgeli yerlerde yetişen 5-15 m boyunda, her dem yeşil bir ağaç türüdür. Yapraklar derimsi kısa saplı ve oval şekillidir. Orta damar alt tarafta çıkıntı teşkil eder. Çiçeklerin 30-40 tanesi bir arada bulunur. Taç ve çanak yaprakları 5 parçalıdır. Meyveleri zamanla siyah renk alır. Samsun ili sahil bandında yayılış gösterir.

Bitkinin meyveleri ve taze yaprakları kullanılmaktadır. Karayemiş yapraklarının su buharı ile distilasyonu sonucunda; tanen, şeker, yağ elde edilir. Yapraklarda siyan hidrik asit bulunur. Siyan hidrik asit ihtiva eden su birçok sinir hastalıklarının tedavisinde kullanılan preparatların yapımında kullanılır. Bazı gıda maddelerine, içkilere ve bazı galernik preparatlara koku vermede de kullanılmaktadır. Rahatlatıcı, teskin edici, ağrı ve öksürük kesici, koku verici drog özellikleri bulunur. Yüksek dozlarda zehirleyici etkisi bulunmaktadır. Park ve bahçe düzenlemesinde, çiçek aranjmanlarının ve çelenklerin yapımında kullanılır.

Cherry Laurel:

Cherry laurel is an evergreen species of cherry (*Prunus*), native to regions bordering the Black Sea. The common name refer to the similarity of foliage and appearance to bay laurel. It is an evergreen shrub or small to medium-sized tree, growing to 5 to 15 metres tall. The leaves are dark green, leathery, shiny, with a finely serrated margin. The leaves can have the scent of almonds when crushed. The flower buds appear in early spring and open in early summer in erect racemes of 30–40 flowers, each flower with five creamy-white petals and numerous yellowish stamens. The fruit is a small cherry turning black when ripe in early autumn. Cherry laurel is a widely cultivated ornamental plant, used for planting in gardens and parks. The seed of the fruit may cause severe discomfort to humans if ingested. The seeds contained within the cherries are poisonous like the rest of the plant, containing cyanogenic glycosides.

Kardelen (Galanthus sp.)

Alem: Plantae (Bitkiler)

Bölüm: Spermatophyta (Tohumlu Bitkiler)

Alt Bölüm: Angiospermae (Kapalı Tohumlular)

Sınıf: Liliopsida (Bir çenekliler)

Takım: Liliales

Familya: Liliaceae (Zambakgiller)

Cins: *Galanthus*

Tür: *Galanthus sp.*

Yöresel Adı: Soğancık

Genel Özellikler ve Kullanım Alanları: Türkiye'nin Marmara ve kuzey bölgelerinde özellikle nemli ormanlar ve mineral bakımından zengin toprakları sever. Kardelen genellikle kümeler halinde topluca bir arada yetişir. Günümüzde nesli tükenen bitkilerden biri haline gelmiştir, bu nedenle Avrupa'da toplanması yasaktır. Yaprakları iki adet sağlı sollu cetvel gibi derimsi, koyu yeşil renkli, etli 10-20 cm uzunluğunda 0,5-2cm genişliğinde ve uca doğru dil şeklindedir. Çiçek sapı 15-25 cm uzunluğunda, bir boru şeklinde olup çiçek bunun ucuna çan şeklinde asık vaziyettedir.

Kardelenler tıbbi açıdan önemli oldukları düşünülen bitkilerdir Türkiye’de halk arasında, toprak üstü kısımları kalbi kuvvetlendirici ilaç, toprak altı kısımları ise taze haldeyken ezilerek, çıbanları olgunlaştırmak için lapa olarak kullanılır. Çayı içilmez. Kesinlikle bilinçsiz tüketilmemelidir. İhracat değeri olan bir bitkidir.

Common Snowdrop:

Common snowdrop is the best-known and most widespread in its genus, *Galanthus*. It is widely grown in gardens. It is native to a large area from Europe to East Turkistan, in Turkey in Marmara Region and North Turkey. It has been treated as endangered species, hence its collection from wild has been banned in Europe. *Galanthus nivalis* grows to around 10–20 cm tall, flowering between January and April. They are perennial, herbaceous plants which grow from bulbs. Each bulb generally produces two linear, or very narrowly lanceolate, greyish-green leaves and an erect, leafless scape (flowering stalk) from which emerges a solitary, pendulous, bell-shaped white flower, held on a slender pedicel. Snowdrops contain an active substance called galantamine, (or galanthamine). The plant is used in alternative medicine, but its herbal tea is not consumed.

Kayın (Fagus)

Alem: Plantae (Bitkiler)

Bölüm: Spermatophyta (Tohumlu Bitkiler)

Alt Bölüm: Angiospermae (Kapalı Tohumlular)

Sınıf: Magnoliopsida (İki çenekliler)

Takım: Fagales

Familya: Fagaceae (Kayıngiller)

Cins: *Fagus*

Tür: Doğu kayını (*Fagus orientalis*),

Yöresel Adı: Gürgen

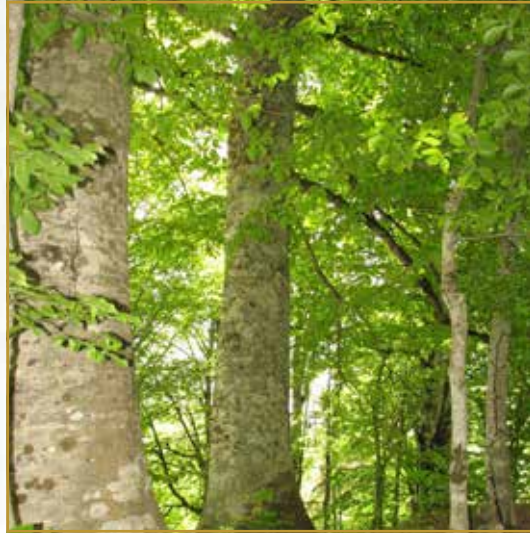
Genel Özellikler ve Kullanım Alanları: Kışın yaprağını döken orman ağaçlarındandır. Sürgünler pseudo-terminal tomurcukludur ve yan tomurcuklar iki sıralı sarmal dizilirler. Çok sayıda pullarla örtülmüş bulunan iç biçimindeki sivri uçlu ve büyük tomurcuklar sürgünlere aç yapacak şekilde dizilmiştir. Yaprak ayası dişli veya düzdür; nispeten kısa bir sapı, zamanla dökülen şerit halinde kulakçıkları vardır. Açık gri veya koyu gri renkli kabukları ağaçların hayatı boyunca çatlamadan düz ve pürüzsüz kalır. Üç köşeli kıvrık kestane renkli, sert kabuklu meyve (nus) büyüktür. Bölge genelinde ormanlık alanlarda yayılış gösterir.

Kayın ağacının odunu mobilya, kontrplak, araba, parke, ayakkabı kalıbı, ambalaj sandığı, oyuncak, sandal ve fırın kürekleri, alet sapları, iş ve marangoz tezgahları, maden direği olarak kullanılır. Tohumlarından elde edilen yağ, yemek yağı olarak margarin endüstrisinde kullanılır. Kayın katranının distilasyonundan antiseptik olarak kullanılan “kreozot” elde edilir. Bu da romatizma ve deri hastalıklarına karşı kullanılır. Kayın kabuklarının suda kaynatılmasıyla elde edilen su özellikle yüz lekeleri ve istenmeyen çillerin giderilmesinde kullanılmaktadır. Kayın yaprağı İdrar artırır, bronşit, verem tedavisinde kullanıldığı bilinmektedir. Bilinçsiz şekilde tüketilmemelidir.

Oriental Beech:

Oriental Beech is a deciduous tree in the beech family Fagaceae. It is restricted to mountain forests. It is a large tree, capable of reaching heights of up to 45 m tall. The leaves are alternate, simple, and entire or with a slightly crenate margin. The buds are long and slender, and include flower buds. The seeds are small triangular nuts; there are two nuts in each cupule, maturing in the autumn. The oriental beech is a fine shade tree for parks, estates and large lawns. Its stately habit and autumn color are much valued. The wood from beech trees is close grained and hard and valued for flooring and furniture. An edible semi-drying oil is obtained from the seed.

Kekik (Thymus sp.)

Alem: Plantae (Bitkiler)

Bölüm: Spermatophyta (Tohumlu Bitkiler)

Alt Bölüm: Angiospermae (Kapalı Tohumlular)

Sınıf: Magnoliopsida (İki çenekliler)

Takım: Lamiales

Familya: Lamiaceae (Ballıbabagiller)

Cins: Thymus

Tür: *Thymus vulgaris*(Bahçe Kekiği), *T. Serpyllum*(Yabani Kekik)

Yöresel Adı : Sater, Zatrın, Yakan Kekik

Genel Özellikler ve Kullanım Alanları: Kekik, çalı görünümde ülkemizde ise yaklaşık olarak 35 kadar kekik türü olan 1500m. rakıma kadar olan yerlerde ve yaylalarda yetişir. Hoş kokulu mor çiçekler açar ve soluk yeşil üst yapraklar arasında gelişir, çiçek durumu çoğunlukla 3-5 çiçekli ve sarkıktır. Yüksek yaprak verimi ve uçucu yağ oranı elde etmek için, kekik plantasyonu %50 çiçeklendiğinde hasat edilmelidir. Güneşi ve sıcaklığı istediği için, toprak sıcaklığının fazla olduğu kayalık ve dağlık bölgelerde çoğalır. Kekik, çok yıllık bir bitki olduğundan bazı kurallara uyularak doğada toplanması, neslinin tükenmesi tehlikesini ortadan kaldırabilir. Kekik için en büyük tehdit erken hasattır. Bitkinin henüz çiçeklenme durumuna gelmeden toplanması veya yolunması uçucu yağ yönünden istenen kıvama gelmeden toplanırsa alıcısı bulunamaz ve ürün ziyan olur. Bölge genelinde yayılış gösterir.

Yemeklere konan bir baharat olan kekik kokusuyla meşhurdur. Ayrıca kekik çayı ve kekik yağı gibi kekikten yapılmış ürünler de vardır. Ayrıca bu bitkiden çıkartılan kekik suyu mide rahatsızlıklarında balla karıştırılıp kullanılmaktadır. Halk arasında çay gibi demlenip içilerek kan akışını düzenleyici etkisinden yararlanılır. Kekik solunum sistemindeki kasları gevşeten bronş spazmlarını giderici olduğundan bronşit ve boğmaca tedavisi için etkilidir. Kansızlık, mide ağrılarında, nefes kokması, lumbago romatizmanın tedavisinde kullanılır. İçinde bulunan Timol ve okaliptol ağız gargaralarında kullanılan ana maddedir.

Thyme :

The genus *Thymus* contains species of aromatic perennial herbaceous plants and subshrubs in the family Lamiaceae, native to Turkey. There are 35 Thyme species in Turkey whose habitat is up to 1500 meters. Stems tend to be narrow or even wiry; leaves are evergreen in most species, arranged in opposite pairs, oval, entire, small and usually aromatic. Thyme flowers are in dense terminal heads, with an uneven calyx, with the upper lip three-lobed, yellow, white or purple. Several members of the genus are cultivated as culinary herb, ornamentals, when they are also called thyme after its best-known species, *Thymus vulgaris* or Thyme Green. It is useful in the garden as groundcover, where it can be short-lived, but is easily propagated from cuttings. It is also the main source of thyme as an ingredient in cooking and as an herbal medicine.

Kestane (Castanea sativa)

Alem: Plantae (Bitkiler)

Bölüm: Spermatophyta (Tohumlu Bitkiler)

Alt Bölüm: Angiospermae (Kapalı Tohumlular)

Sınıf: Magnoliopsida (İki çenekliler)

Takım: Fagales

Familya: Fagaceae (Kayıngiller)

Cins: *Castanea*

Tür: *Castanea sativa*

Yöresel Adı : Anadolu Kestanesi

Genel Özellikler ve Kullanım Alanları: Yaprak döken bazen çalı formunda olan 30 metreye kadar da boy-
lanabilen orman ağaçlarındandır. Kabuk çatlaklıdır. Yaprak koltuğunda çıkan tomurcuklarla yalancı uç to-
murcukları vardır. Tomurcuklar üst üste binmiş 2 pulla örtülmüştür. Yapraklar sarmal dizilmiş fakat bükük iki
sıralı görünür. İkincil damarlar birbirine paralel uzanır. Yapraklar kalın kimi zaman sert, mızraksı, kenarı dişli
ve kılçıksı yapıda olabilir. Meyveleri iridir. Besleyici ve kalori değeri yüksek bir besin olan kestane B1, B2 ve C
vitaminleri açısından oldukça zengindir. Kestane bol miktarda yağ ve protein bulunmaktadır. Ayrıca po-
tasyum, fosfor, magnezyum, klor, kalsiyum, demir, sodyum minerallerini de içermektedir. Samsun'da doğal
yayılış mevcuttur. Amasya'da dağların kuzey yamaçlarındaki ormanlarda da rastlanmaktadır. İhracat değeri
olan bir bitkidir.

Kestane taze olarak yenebileceği gibi haşlanarak ve kavrularak da yenebilir. Ayrıca kestanenin kabuğu ve yaprakları da kullanılır. Kestane şekeri olarak da tüketilmektedir. Kasları kuvvetlendirir. Kan dolaşımını düzenler. Bedeni ve zihni yorgunluğu giderir. Varis ve basur memelerinin meydana gelmesini önler. Karaciğer yorgunluğu ve şişliğini geçirir. Kansızlığı giderir. Mideyi kuvvetlendirir. Cinsel gücü artırır. Kandaki kolesterol oranını düşürür. İshali keser. Kabuklarının suda kaynatılıp içilmesi ateş düşürür ve sinirleri yatıştırır.

Sweet Chestnut:

Sweet Chestnut is a species of deciduous tree with an edible seed. Originally native to southeastern Europe and Anatolia, it is now widely dispersed. The tree is hardy, long-lived and well known for its chestnuts, which are used as an ingredient in cooking. *Castanea sativa* is a species of the genus *Castanea*. It is not related to the Horse-chestnut tree. *C. sativa* is a medium-sized to large deciduous tree attaining a height of 30 m. It has oblong-lanceolate, boldly toothed leaves. The flowers of both sexes are borne in upright catkins, the male flowers in the upper part and female flowers in the lower part. They appear in late June to July, and by autumn, the female flowers develop into spiny cupules containing brownish nuts that are shed during October. The female flowers eventually form a spiky sheath that deters predators from the seed. The species is widely cultivated for its edible seeds (also called nuts) and for its wood. The raw nuts, once cooked, are delicious and, when roasted, acquire a sweet flavour and a floury texture. The nuts are very nutritious and contain vitamins B1, B2 and C. The cooked nuts can be used in confections, puddings, desserts and cakes, or eaten roasted. Leaf infusions are used in respiratory diseases and are a popular remedy for whooping cough. A hair shampoo can be made from infusing leaves and fruit husks.

Kiraz (Yabani Kiraz) (Cerasus)

Alem: Plantae (Bitkiler)

Bölüm: Spermatophyta (Tohumlu Bitkiler)

Alt Bölüm: Angiospermae (Kapalı Tohumlular)

Sınıf: Magnoliopsida (İki çenekliler)

Takım: Rosales

Familya: Rosaceae (Gülgiller)

Cins: *Cerasus*

Tür: *Cerasus avium*

Yöresel Adı : Kiraz, Zamkı, Yabani Kiraz

Genel Özellikler ve Kullanım Alanları: Gülgiller familyasından, düz kabuklu bir çeşit ağaç veya ağaççıktır. Genellikle yapraklanmadan önce çiçek açar. Meyvesi, etli ve tek çekirdekli. Kirazın meyve sapları, meyvesi, kabuğu ve çiçekleri değerlidir. A, C ve B vitaminleri ile potasyum, magnezyum, sodyum, kireç, çinko ve demir mineralleri bulunan kiraz, sulu ve şekerli bir meyvedir. Özellikle ormanlık alanlarında doğal ortamlarında yetişir.

Kiraz böbreklerde biriken zararlı maddelerin atılmasına yardımcı olur. Kanın temizlenmesine yardım eder. Romatizma, damar sertliği ve mafsallara kireçlenmesinde faydalıdır. Karaciğer şişliğine iyi gelir. Kolesterolü ve kan şekerini düşürür. Damar sertliğine, romatizma, gut hastalığı, dizanteriye iyi geldiği ve sinirleri kuvvetlendirdiği bilinmektedir.

Wild Cherry:

Wild cherry is a species of cherry in the rose family (Rosaceae). Wild cherry is a deciduous tree. The flowers are produced in early spring at the same time as the new leaves, pollinated by bees. The fruit is a drupe bright red to dark purple when mature in midsummer, edible, variably sweet to somewhat astringent and bitter to eat fresh. Each fruit contains a single hard-shelled stone. The fruit are readily eaten by numerous kinds of birds and mammals, which digest the fruit flesh and disperse the seeds in their droppings. As the main ancestor of the cultivated cherry, the wild cherry is one of the two cherry species which supply most of the world's commercial cultivars of edible cherry.

Kızılcık (Cornus mas)

Alem: Plantae (Bitkiler)

Bölüm: Spermatophyta (Tohumlu Bitkiler)

Alt Bölüm: Angiospermae (Kapalı Tohumlular)

Sınıf: Magnoliopsida (İki çenekliler)

Takım: Cornales

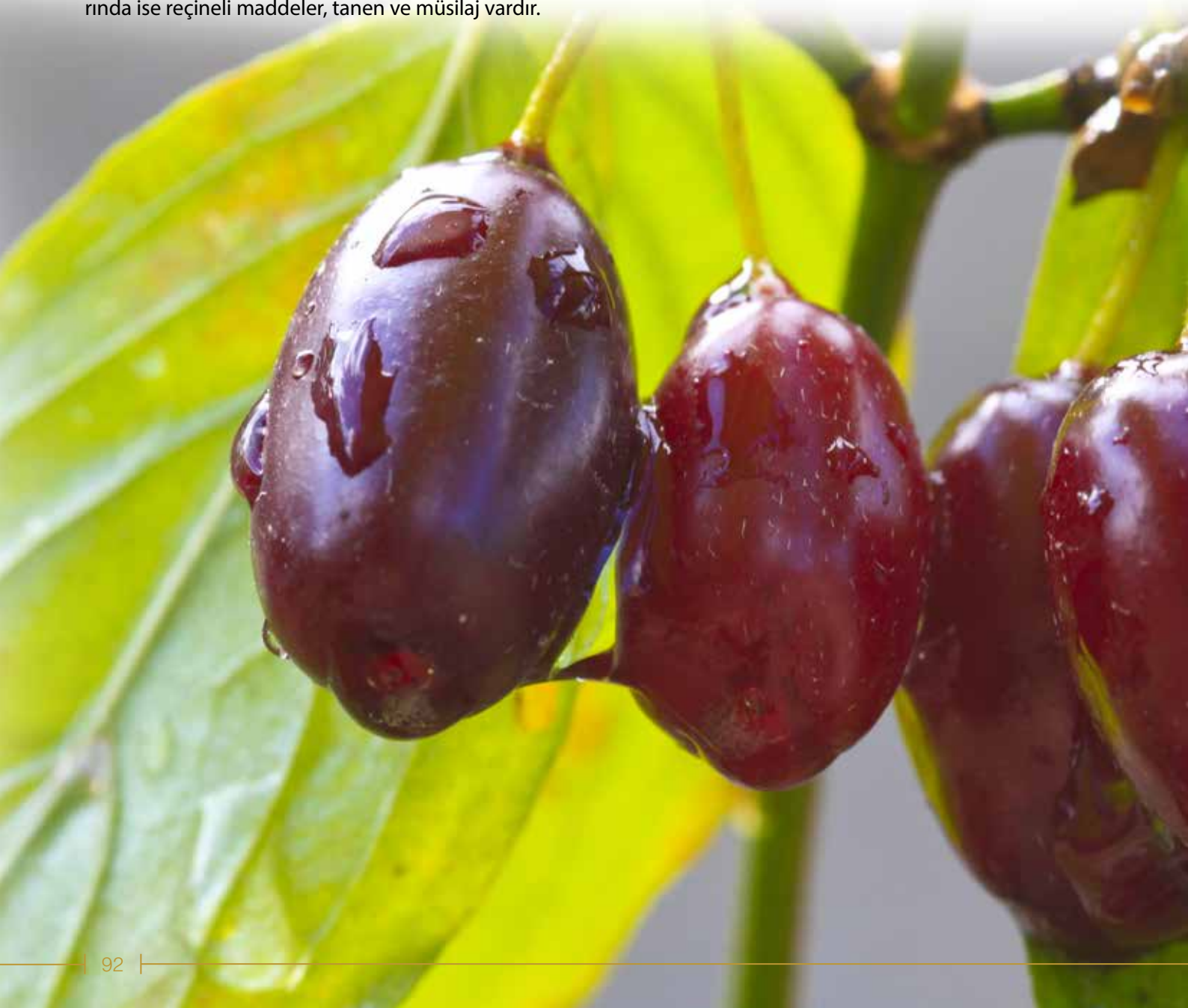
Familya: Cornaceae (Kızılcıkgiller)

Cins: *Cornus*

Tür: *Cornus mas*

Yöresel Adı : Ergen , Kiren veya Kiran

Genel Özellikler ve Kullanım Alanları: 4-8 metre yüksekliğinde, yaprakları koyu yeşil, her iki yüzü tüylü, damarlar paralel, damarlar boyunca tüylüdür. Şubat-Mart ayında açan sarı renkli küçük çiçekleri vardır, meyveleri kırmızı renkli, oval C vitamini açısından zengindir. Kızılcık ağacı, balçıklı topraklarda yetişir, çoğalması tohumlar yardımıyla gerçekleşir. Çiçekleri yapraklarından önce açar. Yaprakları karşılıklı dizilmiştir. Meyveleri Sonbaharda olgunlaşır ve parlak kırmızı renktedir. Meyveleri şeker, müsilajlı maddeler ihtiva eder. Kabuklarında ise reçineli maddeler, tanen ve müsilaj vardır.

Kızılçık meyvelerinin tadı ekşi olup, taze ya da kurutulmuş olarak tüketildiği gibi, tarhana, hoşaf, reçel ve marmelat yapımında da kullanılmaktadır. Kızılçığın kabukları ve meyvesi kullanılır. Yaprığı ezilip yaraya sürülürse iyileşmesine yardımcı olur. Kabuğundan boya, yapraklarından tanen elde edilir. Bahçe ve parklarda süs bitkisi olarak da yetiştirilir. Kızılçık meyvesi şeker ilave edilmiş suda kaynatılıp, kapalı kaplarda uzun süre saklanabilir ve yemek arasında içecek olarak tüketilebilir. Meyvelerinden marmelatı, kızılçık reçeli ve kompostosu yapılır. Kızılçık suyu uykusuzluğa iyi gelir. Kızılçık şurubu vücuda kuvvet verir. Kızılçık ağacının kabukları kaynatılarak etkili bir ateş düşürücü elde edilir. Ayrıca, kabukları toz haline getirilip yaraların üzerine mikrop öldürücü olarak serpilebilir. Meyveleri ishali keser. Kabukları ateş düşürür. Ağız paslanmasını giderir. Ağız yaralarını iyileştirir. Şurubu, vücuda kuvvet verir. Mideye kuvvet verir. Vücut direncini artırır. Bağırsak yaralarına iyi gelir. Mikrop öldürücüdür. İltihaplanmayı önler ve alerjileri azaltır. Kanın pıhtılaşmasını sağlar. Böbrek taşlarının düşürülmesine yardımcı olur.

Dogwood :

Dogwood is a species of flowering plant in the dogwood family Cornaceae. It is a medium to large deciduous shrub or small tree growing to 4–8 m tall. The flowers are small with yellow petals produced in the late winter before the leaves appear. The fruit is an oblong small red drupe containing a single seed. The berries ripen in mid to late summer. The fruit is edible. The fruit only fully ripens after it falls from the tree. When ripe, the fruit is dark ruby red or a bright yellow. It has an acidic flavour which is best described as a mixture of cranberry and sour cherry; it is mainly used for making jam, makes an excellent sauce similar to cranberry sauce when pitted and then boiled with sugar and orange, but also can be eaten dried. The wood of *C. mas* is extremely dense, and unlike the wood of most other woody plant species, sinks in water. This density makes it valuable for crafting into tool handles, parts for machines, etc.

Kocayemiş- (Arbutus unedo)

Alem: Plantae (Bitkiler)

Bölüm: Spermatophyta (Tohumlu Bitkiler)

Alt Bölüm: Angiospermae (Kapalı Tohumlular)

Sınıf: Magnoliopsida (İki çenekliler)

Takım: Ericales

Familya: Ericaceae (Fundagiller)

Cins: *Arbutus*

Tür: *Arbutus unedo*

Yöresel Adı : Çilek Ağacı, Dağ Çileği, Ayı Üzüümü, Hoca Yemişi, Kocayemiş

Genel Özellikler ve Kullanım Alanları: Kocayemiş (*Arbutus unedo*); Ericaceae ailesine ait, herdem yeşil çalı ya da küçük ağaçlardır. 5-10 metre boylarında olmasına karşın nadiren de olsa 15 metreye ulaşan türlerine rastlanmaktadır. Gençken tüylü olan kızılımsı kahverengi dallar üzerindeki yapraklar tüysüz, üst yüzü parlak yeşil, alt yüzü daha açık yeşil, kenarları testere dişli, uçları sivri ve derimsi bir ayaya sahiptir. Çiçekler beyaz renkli, uç kısımları yeşilimsi, salkım durumları halinde toplanmışlardır. Meyveleri küre biçiminde, 1-2 cm çapında, yüzeyi pürüklü, önceleri yeşilimsi, olgunlukta ateş kırmızısı veya portakal rengindedir. 4-5 tohumlu etli bir meyvesi vardır. Meyveleri etli, ama çekirdeklidir, likör ve çeşitli içeceklerin yapımında da kullanılabilmektedir. Samsun sahil bandında 400 m rakımlara kadar görünmektedir. Ayrıca Amasya ve Tokat dahil olmak üzere bölgenin diğer illerinde, iç kesimlerde Akdeniz iklim katlarının hakim olduğu alanlarda lokal olarak rastlanabilmektedir.

Meyveleri keskin kokulu reçel marmelat, jöle ve parfüm yapımında kullanılır.

Strawberry Tree :

Strawberry tree is an evergreen shrub or small tree in the family Ericaceae, native to coastal regions of Turkey. Strawberry tree grows to 5–10 m tall, rarely up to 15 m. The leaves are dark green and glossy with a serrated margin. The hermaphrodite flowers are white, bell-shaped, they are pollinated by bees. The fruit is a red berry, 1–2 cm diameter, with a rough surface. The fruit is edible, though many people find it bland and mealy. Strawberry tree serves as a bee plant for honey production, and the fruits are food for birds. The fruits are also used to make jams. Strawberry tree is cultivated as an ornamental plant by plant nurseries. It is used as a single or multi-trunked ornamental tree, and as a specimen or hedge shrub in gardens and public landscapes.

Kuşburnu (Rosa canina)

Alem: Plantae (Bitkiler),

Bölüm: Spermatophyta (Tohumlu Bitkiler),

Alt Bölüm: Angiospermae (Kapalı Tohumlular)

Sınıf: Magnoliopsida (İki çenekliler)

Takım: Rosales

Familya: Rosaceae (Gül giller)

Cins: *Rosa*

Tür: *Rosa canina*

Yöresel Adı : Yabangülü, Deligül, Gülburnu, İt Burnu, Gülelması, Şiilan, Yabani Gül

Genel Özellikler ve Kullanım Alanları: Kuşburnu bitkisi deniz seviyesinden itibaren, 2 500 metre yükseklikteki yerlere kadar geniş bir alanda yetişmektedir. Yayılış alanından da anlaşılacağı üzere çok değişik iklim şartlarına karşı çok dayanıklı bir bitkidir. 1,5-3,5 m uzunluğunda dik büyüyen bir çalıdır. Dalları çoğunlukla geriye kıvrıktır, sarımsı tırmanıcı formları vardır. Gövde ve dallar sarkık görünümde olup çoğunlukla sık dikenlidir. Dikenleri oldukça kaba, güçlü, genişlemiş olup kıvrıktır. Çiçekler tek tek veya 2-15 tanesi bir arada, salkım şeklindedir. Yapraklar soluk, koyu yeşil, 5-7 yaprakçıklı, tüysü yaprak durumunda, yaprakçıklar 2-4 cm uzunlukta, eliptik, genişçe, oval, bileşik, alt kısmı tüylüdür. Kenarları yalın veya katlı olarak dişli, açık ya da mavimsi yeşil renktedir. Bazen damarların etrafında tüyler vardır.

Kuşburnu bitkisinin kök, gövde, taç yapraklarından elde edilen boya ve tanen maddeleri boya, parfüm ve deri sanayinde kullanılır. Meyvelerinin içerdiği vitaminler, mineral maddeler ile özellikle potasyum ve fosfor elementleri gıda sanayinde, doğal katkı malzemesi olarak meyve ve sebze sularının zenginleştirilmesinde ve ilaç sanayinde çeşitli hastalıkların tedavisinde kullanılmaktadır. Çekirdeklerinden hayvan yemi olarak yararlanılmaktadır. Kuşburnu bitkisinin kökleri derine gittiği için peyzaj onarım çalışmaları için avantaj oluşturmaktadır. Kesme çiçek gül yetiştiriciliğinde anaç olarak kullanılmaktadır. Kuşburnu böbrek ve mesane taşlarına, ishale, diş eti kanamalarına, yan ve göğüs ağrılarına karşı kullanıldığı bilinmektedir. Kuşburnu çekirdek yağının oluşturduğu çeşitli kozmetik ürünleri ticari olarak oldukça yüksek fiyatlardan alıcı bulmaktadır. Besin değeri ve insan sağlığı açısından ülkemizde son yıllarda gündeme gelen kuşburnu meyvesinden reçel, marmelat, şurup, çay gibi ürünlerle bölgemiz dolaylı bir gelir sağlanmaktadır.

Dog Rose:

The plant can grow up to 2.500 meters above the sea level. It is a deciduous shrub normally ranging in height from 1.5–3.5 m, though sometimes it can scramble higher into the crowns of taller trees. Its stems are covered with small, sharp, hooked prickles, which aid it in climbing. The leaves are pinnate, with 5-7 leaflets. The flowers are usually pale pink, but can vary between a deep pink and white. The flowers include five petals, and mature into an oval small red-orange fruit, or hip. The plant is high in certain antioxidants. The fruit is noted for its high vitamin C level and is used to make syrup, tea and marmalade. It has been grown or encouraged in the wild for the production of vitamin C, from its fruit (often as rose-hip syrup).

Kuşkonmaz (Asparagus officinalis)

Alem: Plantae (Bitkiler)

Bölüm: Spermatophyta (Tohumlu Bitkiler)

Alt Bölüm: Angiospermae (Kapalı Tohumlular)

Sınıf: Liliopsida (Bir çenekliler)

Takım: Liliales

Familya: Liliaceae (Zambakgiller)

Cins: *Asparagus*

Tür: *Asparagus officinalis*

Yöresel Adı : Kırgın Otu, Çoban Çırası, Yelmük, Menevcer

Genel Özellikler ve Kullanım Alanları: Yaprakları küçük ve zarımsıdır. Çiçekler teker teker veya çift olarak yaprakların koltuğunda bulunur. Erkek çiçekler 6 parçalı ve parçalar çan şeklinde birleşmişlerdir. Meyveleri bezelye büyüklüğünde, 0.6-0.8 cm çapında koyu kırmızı renkli küre şeklinde, içinde 3-4 mm büyüklüğünde siyah tohumlar bulunur. Başta Amasya olmak üzere bölge genelinde özellikle nemli ve çalılık alanlarda yayılım göstermektedir.

Kuşburnu kökünden elde edilen çay veya natürel ilaçlar başta böbrek taşlarına, ödem, şişmanlık ve yüksek tansiyona karşı kullanılır. Ayrıca halk arasında kansızlık, vücudun aşırı yağlanması, romatizma ve nikrise (Gut) karşı da kullanılmaktadır. Bitkinin yaprakları çiçekçilikte buket hazırlamakta da kullanılır. Genç sürgünleri kavrularak ya da haşlanıp yumurta ile pişirilerek de yenir. Bitki sürgünleri bu amaçla bölgede bazı semt pazarlarında satılmaktadır.

Asparagus :

Asparagus is a flowering perennial plant species in the genus Asparagus. It is widely cultivated as a vegetable crop. Asparagus is a herbaceous, perennial plant with stout stems with much-branched feathery foliage. The "leaves" are in fact modified stems in the axils of scale clustered leaves. The flowers are bell-shaped, greenish-white to yellowish, with 6 tepals partially fused together at the base; they are produced singly or in clusters of two or three in the junctions of the branchlets. It is usually dioecious, with male and female flowers on separate plants, but sometimes hermaphrodite flowers are found. The fruit is a small red berry 0.6–0.8 cm in diameter, which contains black poisonous seeds. Only young asparagus shoots are commonly eaten. It is a good source of vitamins, minerals, amino acids and dietary fibre. The shoots are prepared and served in a number of ways typically as an appetizer or vegetable side dish cooked with eggs.

Kuzukulağı (Rumex sp.)

Alem: Plantae (Bitkiler)

Bölüm: Spermatophyta (Tohumlu Bitkiler)

Alt Bölüm: Angiospermae (Kapalı Tohumlular)

Sınıf: Magnoliopsida (Çift çenekliler)

Takım: Polygonales

Familya: Polygonaceae (Kuzukulağıgiller)

Cins: *Rumex*

Tür: *R. patientia*, *R. angustifolius*, *R. acetosella*, *R. scutatus* vb.

Yöresel Adı : Ekşi Kulak, Ebem Ekşisi, Eşkicük, Ekşimik, Efelik, Efelek

Genel Özellikler ve Kullanım Alanları: Nemli yerlerde yetişen, geniş ve kabark yapraklı, 20-50 cm boy-
larında çok yıllık otsu bir bitkidir. Nemli havaları, killi ve kumlu toprağı severler. Tarla, çayır, meralar ile ağaç
gölgeleri yetiştiği yerlerdir. Ekşi ve mayhoş tadıyla kuzu kulağı bahar mevsiminde yetişmektedir. Çiçeğe geç-
meden toplanması gerekir.

Bol miktarda oksalik asit içeren kuzukulağının genç sürgünleri ve ekşi yaprakları sebze olarak yenir (bazı türlerin yaprakları çiğ olarak yenirken bazılarınıninki ise kavrularak yenmektedir). Ayrıca halk arasında yapraklarından hazırlanan lapalar çiban tedavisinde kullanılır. Haşlanan bitkinin suyu içilebileceği gibi gargara olarak diş ağrısını kesmek için kullanılabilir. Haricen ise sivilce ve egzamaya karşı lapa olarak sorunlu bölgeye sürülür. Bol miktarda C vitamini ile tanen, reçine, şekerler ve nişasta içerir. İdrar söktürücü ve kabızlığı giderici etkilere sahiptir. Ateşi düşürür. Kanamayı durdurmaya yardımcı olur. Diş ağrılarını dindirir. Mide şişliğini giderir. Kanı temizler. Egzama, sedef ve sivilce gibi cilt hastalıklarına karşı faydalıdır.

Docks, Sorrels:

The docks and sorrels are species of annual, biennial and perennial herbs in the buckwheat family Polygonaceae. Members of this family are very common perennial herbs growing well mainly in moist places. They can reach up to 20-50 cm. Some are grown for their edible leaves. The leaves of most species contain oxalic acid and tannin, and many have astringent and slightly purgative qualities. Some species with particularly high levels of oxalic acid are called sorrels and some of these are grown as pot herbs or garden herbs for their acidic taste. Dock leaves are a traditional remedy for the sting of nettles.

Laden (*Cistus* sp.)

Alem: Plantae (Bitkiler)

Bölüm: Spermatophyta (Tohumlu Bitkiler)

Alt Bölüm: Angiospermae (Kapalı Tohumlular)

Sınıf: Magnoliopsida (Çift Çenekli)

Takım: Violales

Familiya: Cistaceae

Cins: *Cistus*

Tür: *Cistus creticus* (Tüylü laden), *Cistus parvifolius* (küçük çiçekli laden) pembe çiçekli; *Cistus salvifolius* (adaçayı yapraklı laden), *Cistus laurifolius* (defne Yapraklı laden) ve *Cistus monspeliensis* ise beyaz çiçeklidir.

Yöresel Adı : Karağan, Karağı, Karahan (Silifke-Antalya), Karah

Genel Özellikler ve Kullanım Alanları: Beyaz veya pembe çiçekler açan bir bitkidir. Bitkinin yaprakları yapışkanlıdır. Laden bitkisi, daha çok orman yangınlarından sonra, çamın yerini almaktadır. Bundan ötürü laden topluluklarının bulundukları yerler buralarda daha önceden bir çam ormanının olduğunu gösterebilir. *C. creticus* ve *C. salvifolius* türlerinin dal ve yapraklarının kaynatılması suretiyle bir reçine elde edilir. Bu reçineye Ladanum adı verilir. Bileşiminde reçine, uçucu yağ, mum ve kauçuk vardır. Bölge genelinde ormanlık alanlarda yayılış göstermektedir.

Laden göğüs hastalıklarında, parfümeri ve kozmetik sanayiinde, sabun yapımında kullanılır. Bitkinin yaprakları çay halinde kullanılmaktadır. Balgam söktürücüdür. Öksürüğe ve solunum yolu şikayetlerine iyi gelir. Kabız edici etkileri vardır. Egzama ve diğer cilt sorunlarında faydalıdır. Adet düzenleyicidir. Kramp çözücü ve anti bakteriyel etkilere sahiptir. Bağışıklık sistemini güçlendirir. Bitkinin yaprakları kaynatılmış suda demlenerek çayı yapılabilir. Toz haline getirilerek balla karıştırılıp yenir. Alerjiye ve cilt hastalıklarına karşı haricen de kullanılabilir.

Rockrose:

It is a genus of flowering plants in the rockrose family Cistaceae. They are perennial shrubs found on dry or rocky soils throughout Turkey. The leaves are evergreen, opposite, simple, and are coated with a highly aromatic resin called labdanum. They have flowers ranging from white to purple and dark pink, in a few species with a conspicuous dark red spot at the base of each petal and together with its many hybrids and cultivars is commonly encountered as a garden flower. They are thermophilous plants, which require open, sunny places. This plant genus is peculiar in that it has developed a range of specific adaptations to resist summer drought and frequent disturbance events, such as fire and grazing. Cistuses are among the defining plants of sunny gardens with a nearly frost-free Mediterranean climate. The plant is used in alternative medicine and compounds isolated from Cistuses are major ingredients of many cosmetic products. Herbal tea of the plant is extensively used. The plant has antibacterial properties.

Lale (Tulipa)

Alem: Plantae (Bitkiler)

Bölüm: Spermatophyta (Tohumlu Bitkiler)

Alt Bölüm: Angiospermae (Kapalı Tohumlular)

Sınıf: Liliopsida (Bir çenekliler)

Takım: Liliales

Familya: Liliaceae (Zambakgiller)

Cins: Tulipa

Tür: Tulipa sp.

Yöresel Adı :

Genel Özellikler ve Kullanım Alanları: Lale yaprakları uzun ve mızraksı, çiçekleri kadeh biçiminde türlü renkte olan güzel bir çiçektir. Bölgede Amasya Lalesi olarak bilinen lale kırmızı renkte olup doğal olarak yetişmektedir. Lale soğan şeklinde yetiştirilip her soğanından sadece bir lale çıkar. Soğanlarının üzerinde zarımsı bir örtü bulunur. Etli ve yeşil 2-8 yaprağı vardır. Çiçekler, saplar ucunda çoğunlukla bir, bazen ikidir. Çiçek parçaları altılı ve uçları sivridir. Çok tohumlu bir bitkidir. 1500'li yıllarda Avrupa'ya Anadolu'dan giden lale özellikle Hollanda'da çok yaygındır. 16'ncı yüzyılda Kanuni Sultan Süleyman tarafından Hollanda Kralı'na gönderilen laleler, ilk başta Hollandalılar'ı ve kısa zaman içerisinde tüm Avrupalılar'ı hayranlık içinde bırakmıştır. Doğrudan güneş ışığı istemeyen bu bitki dolaylı ışıklardan da yararlanabilir. Çok fazla soğuk ve sıcak havada bırakmak çiçeğin yapraklarına, çiçeklerine ve köklerine zararlıdır. Su toprağın her tarafına ulaştırılmalıdır. Lale bitkisi yılda bir defa çiçek açar.

Süs bitkisi olarak kullanılır. Yapraklarından ve saplarından çeşitli hastalıklar için faydalanılır. Yaprakları birkaç gün suda bekletilip süzildükten sonra egzama ve cilt lekelerini gidermek için kullanılabilir. Lale çiçeğinin suyu doğumu kolaylaştırmak için faydalıdır. Çiçeklerinden fitil yapıp rahim ve kadın hastalıklarına karşı kullanılır. Yaprakları ve sapları kalp hastalıklarında kalp atışını düzenlemek için kullanılır. Kabızlığı gidermekte etkilidir. Tulipa (Amasya Lalesi) doğal olarak yalnızca Amasya'da bilinmektedir. Amasya'da yaşayan bir Alman botanikçisi olan Mühlendorf tarafından toplanıp "Dammann&Cie. of Naples" firması tarafından Amasya'dan ithal edilen soğanlarından Kew kiralıyet botanik bahçesinde üretilen yitik lale (Tulipa sprengeri), aynı bahçede çalışan botanikçi J.G. Baker tarafından 1894 yılında Dünya'ya yeni bir tür olarak tanımlanmıştır. Aynı bitki soğanları kısa bir süre sonra Hollandalı olan J.J. Manissaddjian tarafından Amasya'dan toplanmış ve Freyn tarafından 1896 yılında başka bir isim altında (Tulipa brachyanthera) yayınlanmıştır. Doğadan toplanmış bu iki örnek dışında, özellikle son yıllarda, dikkatle aranan ancak şimdiye dek başka örneği toplanamadığından ülkemiz doğasında kaybolduğu düşünülen yitik lale-Amasya Lalesi de gündemdedir.

Tulip:

The tulip is a perennial, bulbous plant with showy flowers in the genus Tulipa, whose species have been described and which belongs to the family Liliaceae. The tulip's centre of diversity is in the Pamir, Hindu Kush, and Tien Shan Mountains. A number of species and many hybrid cultivars are grown in gardens, as potted plants, or to be displayed as fresh-cut flowers. Tulips are spring-blooming perennials that grow from bulbs. The tulip's large flowers usually bloom on scapes. Most tulips produce only one flower per stem. The showy, generally cup or star-shaped tulip flower has three petals and three sepals, which are often termed tepals because they are nearly identical. These six tepals are often marked on the interior surface near the bases with darker colorings. Tulip flowers come in a wide variety of colors, except pure blue. The tulip's fruit is a capsule with a leathery covering and an ellipsoid to subglobose shape. Each capsule contains numerous flat, disc-shaped seeds in two rows per chamber. Tulip stems have few leaves, with larger species tending to have multiple leaves. Plants typically have 2 to 8 leaves. Tulip is mainly used as ornamental plant in gardens but sometimes the leaves have also usage in the alternative medicine. Tulipa sprengeri is distinctive species of Tulip only from Amasya.

Likapapa - Yaban Mersini (Vaccinium myrtillus)

Alem: Plantae (Bitkiler)

Bölüm: Spermatophyta (Tohumlu Bitkiler)

Alt Bölüm: Angiospermae (Kapalı Tohumlular)

Sınıf: Magnoliopsida (İki çenekliler)

Takım: Ericales

Familiya: Ericaceae (Fundagiller)

Cins: *Vaccinium*

Tür: *Vaccinium myrtillus*

Yöresel Adı : Ligarba, Yaban Mersini, Ayı üzümü, Lifos , Çay Üzüümü, Çoban Üzüümü

Genel Özellikler ve Kullanım Alanları: Ocak şeklinde bir görünüm arz eden likapanın toprak üstü kısmını dip kısımdan çıkan odunlu çalı formundaki sürgünler ile 1 yaşlı sürgünler üzerinden çıkan yeni yeşil yan sürgünler oluşturmaktadır. Sırık (sopa) şeklindeki likapa sürgünleri 10-20 yıl yaşayabilir. Likapalarda meyve gözleri yaz sonları ile sonbahar aylarında oluşmaktadır. Tomurcuk gelişimi sürgün ucundan aşağıya doğru meydana gelir. Çiçek tomurcuklarının sayısı iklime bağlı olduğu kadar sürgün gelişme kuvvetine yani çapına da bağlıdır. Tomurcukların içinde yer alan çiçek demetinin farklılaşması ise aşağıdan yukarı doğru gerçekleşmektedir. Meyvelerinde organik asitler, şekerler, pektin, tanen, A ve C vitaminleri ve boya maddesi vardır. Tokat Erbaa ilçesi kuzeyi, Samsun Ayvacık, Çarşamba ilçelerinin yüksek kesimlerinde yayılışı görülmektedir.

Yaban mersini (Likapa), antioksidan madde içeriği en yüksek bahçe bitkisidir. Yaprakları ve meyvesi çok farklı amaçlar için kullanılır. Yaprakları kurutulup kaynatılarak içilir. Taze meyve olarak, meyve suyu olarak; tek başına veya diğer meyve suları ile kokteyl yapılarak tüketilir. Çay; kuru yaprağı ve kuru meyvesi diyet mönülerinde kullanılır. Tıbbi değeri yüksek, antioksidan ve bakteri öldürücü etkisi olan bir bitkidir.

Bilberry:

Vaccinium myrtillus is a species of shrub with edible fruit of blue color commonly called bilberry. Bilberry is found natively in the region (especially in Samsun-Ayvacık and Çarşamba, Tokat-Erbaa). It occurs in the wild on heathlands and acidic soils. The plant can live in a range of 10-20 years. The fruits ripens in autumn. Its berry has been long consumed by people. *Vaccinium myrtillus* has been used in traditional medicine. Herbal supplements of *V. myrtillus* on the market are used for circulatory problems, as vision aids, and to treat diarrhea and other conditions. In cooking, the bilberry fruit is commonly used for making pies, cakes, jams, muffins, cookies, sauces, syrups, juices, candies and so on. Since bilberries are more fragrant, and have more concentrated flavor and vitamins they are especially well suited for making cough syrups. Bilberry has the highest level of antioxidant substances among all other garden plants. *Vaccinium myrtillus* is a species of shrub with edible fruit of blue color commonly called bilberry. Bilberry is found natively in the region (especially in Samsun-Ayvacık and Çarşamba, Tokat-Erbaa). It occurs in the wild on heathlands and acidic soils. The plant can live in a range of 10-20 years. The fruits ripens in autumn. In cooking, the bilberry fruit is commonly used for making pies, cakes, jams, muffins, cookies, sauces, syrups, juices, candies and so on. Since bilberries are more fragrant, and have more concentrated flavor and vitamins they are especially well suited for making cough syrups. Bilberry has the highest level of antioxidant substances among all other garden plants.

Madımak (Polygonum cognatum)

Alem: Plantae (Bitkiler)

Bölüm: Spermatophyta (Tohumlu Bitkiler)

Alt Bölüm: Angiospermae (Kapalı Tohumlular)

Sınıf: Magnoliopsida (İki çenekliler)

Takım: Caryophyllales

Familiya: Polygonaceae (Kuzukulağıgiller)

Cins: *Polygonum*

Tür: *Polygonum cognatum*

Yöresel Adı : Madımak, Badıma, Can otu (Çorum), Kuşekmeği, Kuşkuş, Madımalah, Madumah

Genel Özellikler ve Kullanım Alanları: İç Anadolu ve Karadeniz'in bazı bölgelerinde kendiliğinden yetişen otsu bir bitkidir. Genellikle toprak üstünde yatık vaziyettedir. Çiçekleri pembe veya kırmızımsı pembe olur. 2-5 adedi bir aradadır. Yaprakları eliptik, kenarları bütün ve de değişken sıra ile dizilmiştir. Uçucu yağ, tanen, nişasta ve glikoz içerir. Madımak, içerdiği fenolik birleşiklerden dolayı diğer bitkilerin gelişimini engelleyen fitotoksik özelliğe sahip boğucu bitkidir. İlkbaharda (Nisan, Mayıs, Haziranın ilk yarısı) yemek için toplanan madımaklar pazarlarda da satılır.

Madımağın Orta Anadolu halk mutfağında besin olarak kullanımı yaygındır ve çiğ (madımak salatası) olarak yenir ya da pişirilerek madımak aşı, cacığı, mıhlaması, çorbası, yahnisi, böreği, gözlemesi ve bükmesi yapılır. Damarları büzücü etkileri ile basur, doğum sonrası kanamalar ile aşırı adet kanamalarında faydalıdır. Kan şekerini düşürerek şeker hastalarına iyi gelir. İdrar arttırıcı ve idrar söktürücüdür. Antioksidan ve bitkisel bir antibiyotiktir. Yemeği ve çorbası yapıldığı gibi, taze yaprakları salata olarak yenir. Ayrıca kurutulduktan sonra kaynamış suda demlenerek çayı hazırlanabilir.

Madimak-Indian Knotgrass:

Knotgrass Madimak is an edible weedy creeping perennial herb in the genus Polygonum. Perennial, prostrate or ascending branched herb with a thick stout root stock. Stems prostrate, green like the leaves. Leaves oblong-elliptic, petiolate, often slightly mucronate. Flowers in fascicles in the leaf axils and 2-5 in number. Perianth pinkish, hardening and accrescent in fruit. Nut glossy, included in the perianth. Widely distributed in Central Anatolia. The madimak is a weed found in both agricultural and non-agricultural areas. The plant contains volatile oils, tannin, starch and glucose. Madimak also contains phenolic compounds which have phytotoxic effect on other plants. The madimak is one of the widely known traditional edible plants in Turkey particularly Central Anatolia Region. To be able compensate increasing demand easily and supply the plant to the markets, farmers started cultivating madimak in Central Anatolia. Madimak has antioxidant properties and can be used as natural antibiotic.

Mahlep (Cerasus mahaleb)

Alem: Plantae (Bitkiler)

Bölüm: Spermatophyta (Tohumlu Bitkiler)

Alt Bölüm: Angiospermae (Kapalı Tohumlular)

Sınıf: Magnoliopsida (Çift çenekliler)

Takım: Rosales

Familya: Rosaceae (Gülgiller)

Cins: *Cerasus*

Tür: *Cerasus mahaleb* (*Prunus mahaleb*)

Yöresel Adı : İdris Ağacı, Mahlep, Endülüs

Genel Özellikler ve Kullanım Alanları: Seyrek dallı, boylu çalı ya da ağaççık veya 10 m' ye kadar boylanabilen ağaç durumunda bulunur. Tepesi yuvarlakçadır. Yeni sürgünler ince tüylü, önceleri yapışkan boz renkte, sonraları kahverengimsi, dal uçları sarkıkça, tomurcuklar ince tüylü açık kahverenginde ve yumurta biçimindedir. Yapraklar 4-8 cm yuvarlakça yumurtamsı görünüşte, ucu sivri tabanı yuvarlakça ya da hafif yürek biçiminde, kenarları dişli , üst yüzü parlak yeşil renkte tüysüz; alt yüzü orta damar üzerinde tüylüdür. Çiçekler 4-12 çiçekli şemsiyemsi salkım kuruluşunda beyaz renkte ve güzel kokuludur. Çiçekler Nisan-Mayıs aylarında açarlar. Meyve bezelye büyüklüğünde, önceleri sarı, sonraları koyu kırmızı, olgunlaşınca siyah renktedir. Çekirdek düzgün kabukludur.

Mahlep ağacının tohumu kullanılır. Kurutulduktan sonra öğütülen mahlep tohumları simit, poğaç, kek ve kuru pastalara katılır. İdrar ve balgam söktürücüdür. Vücuda kuvvet verir. Ağrı kesicidir, prostat şikayeti olanlara ve nefes darlığına iyi gelir. Ayrıca, parfümeri ve boya sanayisinde de kullanılmaktadır. Mahlep tohumlarının distilasyonu sonucunda işleme giren tohum ağırlığının % 27-36'sı kadar yağ ve kumarin elde edilir. Yağda; %35 oranında eleostarin asidi ve bu asidin gliseridini taşır. Elde edilen yağ özellikle boya ve ilaç sanayiinde geniş kullanım alanı bulmaktadır. Yağının suya dayanıklılığı nedeniyle gemi boyalarının imalinde kullanılır. Kozmetik sanayiinde ise, bazı kozmetiklerin ince toz haline getirilerek renklendirilmesinde geniş kullanım alanı bulmaktadır. Dinlendirici ve ferahlatıcı özelliklerinden dolayı ilaç sanayiinde bazı toniklerin, tabletlerin ve antibiyotiklerin üretiminde kullanılmaktadır..Başta S.Arabistan, Suriye, Libya olmak üzere 24 ülkeye ihraç edilmektedir.

Mahaleb Cherry:

Mahaleb cherry is a species of cherry tree. The tree is cultivated for a spice obtained from the seeds inside the cherry stones. The seeds have a fragrant smell and have a taste comparable to bitter almonds with cherry notes. The tree is native in the Mediterranean region but is also distributed in Central Black Sea Region. It is a deciduous tree or large shrub, growing to 10 m. The leaves are 4-8 cm long, alternate, clustered at the end of alternately arranged twigs, ovate to cordate, pointed, have serrate edges, longitudinal venation and are glabrous and green. The flowers are fragrant, pure white, small. They are arranged 4-12 together on a long raceme. The flower pollination is mainly by bees. The fruit is a small thin-fleshed cherry-like drupe, green at first, turning red then dark purple to black when mature, with a very bitter flavour; flowering is in April-May with the fruit ripening in mid to late summer. The plant is cultivated for a spice obtained from the seeds inside the cherry stones. It is fragrant and has the taste of bitter almonds. It is used in small quantities to sharpen sweet foods, such as the Turkish sweet-bread çörek (chorak). The bark, wood, and seeds contain coumarin. %27-36 of the weight of the distilled seeds is composed of coumarin and oils. The oil which is obtained from distillation contains %35 eleostearic acid. Extracted oil has anti-inflammatory, sedative and vasodilation effects. The plant is exported to 24 countries mainly from Middle East.

Mantarlar (Mushrooms)

Kuzu Göbeği Mantarı (Morchella)

Alem: Myceteae (Mantarlar)

Bölüm: Ascomycota

Sınıf: Ascomycetes

Takım: Pezizales

Familiya: Morchellaceae

Cins: Morchella

Tür: *Morchella conica*, *Morchella esculenta*

Yöresel Adı : Kuzu Göbeği

Genel Özellikler ve Kullanım Alanları: İlkbahar aylarında Çam, Sedir ormanlarında ve kavaklık alanlarda yetişen türlerdendir.

Morchella: The true morels, is a genus of mushrooms. These distinctive mushrooms appear honeycomb-like. The fruit bodies of the Morchella are highly polymorphic in appearance, exhibiting variations in shape, color and size. Morels are more commonly found under deciduous trees rather than conifers.

Morchella conica (Kuzu Göbeği)

Morchella esculenta (Kuzu Göbeği)

Çanak Kılık Mantarı (Helvella)

Alem: Myceteae (Mantarlar)

Bölüm: Ascomycota

Sınıf: Ascomycetes

Takım: Pezizales

Familya: Helvellaceae

Cins: Helvella

Tür: *Helvella leucomelaena*, *Helvella spadicea*

Yöresel Adı : Çanak Mantarı, Kulak Mantarı

Genel Özellikler ve Kullanım Alanları: Genellikle ilkbahar aylarında ormanlık alanlarda ibreler arasında hafifçe toprağa gömülü olarak yetişir.

Helvella: Commonly known as elfin saddles, is a genus of ascomycete fungus of the Helvellaceae family. These mushrooms are identified by their irregularly shaped caps, fluted stems, and fuzzy undersurfaces. Species in *Helvella* have fruiting bodies that grow above the ground and usually have stems. The cup-like fruiting body can assume a variety of forms.

Helvella leucomelaena (Çanak Mantarı)

Helvella spadicea (Kulak Mantarı)

Mantarlar

Mor Mantar (Lepista)

Alem: Myceteae (Mantarlar)

Bölüm: Basidiomycota

Sınıf: Homobasidiomycetes

Takım: Agaricales

Familya: Tricholomataceae

Cins: Lepista

Tür: *Lepista nuda*

Yöresel Adı : Mor Mantar

Genel Özellikler ve Kullanım Alanları: Genellikle çam ormanlarında yetişen ve eflatun-mor tonlarında rengiyle kolaylıkla fark edilebilecek yenebilen türlerdendir. Halk tarafından tüketilmektedir.

Lepistais: Lepistais a genus of edible mushrooms which grow mostly in coniferous forests. The mushrooms have heather-purple colour.

Lepista nuda (Mor Mantar)

Külâh, Dede Mantarı (Macrolepiota)

Alem: Myceteae (Mantarlar)

Bölüm: Basidiomycota

Sınıf: Homobasidiomycetes

Takım: Agaricales

Familya: Lepiotaceae

Cins: *Macrolepiota*

Tür: *Macrolepiota procera*

Yöresel Adı : Külâh Mantarı, Dede Külâhı

Genel Özellikler ve Kullanım Alanları: Çam ormanlarında yetişir. Oldukça iri boyutlara erişebilen, şapka üzerinde kahverengi pulları ve sap kısmında annulus adı verilen halka şeklindeki yapısı ile tanınan türlerdendir.

Macrolepiotais: Macrolepiotais a genus of white spored, gilled edible mushrooms, which grow under conifers. The height and cap size are impressive. The stipe possess annulus. The surface of the cap is characteristically wrapped in a snakeskin-like pattern of scaly growths.

Macrolepiota procera (Külâh Mantarı, Dede Külâhı)

Mantarlar

Mürekkep Mantarı (*Coprinus*)

Alem: Myceteae (Mantarlar)

Bölüm: Basidiomycota

Sınıf: Homobasidiomycetes

Takım: Agaricales

Familya: Coprinaceae

Cins: *Coprinus*

Tür: *Coprinus comatus*

Yöresel Adı : Mürekkep Mantarı

Genel Özellikler ve Kullanım Alanları: Çayırılık alanlarda yetişen, genç safhada beyaz uzunca şapka ve sap yapısına sahip, gelişme ilerleyince kararıp mürekkep damlaları şeklinde eriyip kaybolan yapıya sahip türlerdendir.

Caprinus: Caprinus is a small genus of mushrooms. Species in which the lamellae autodigest to release their spores. After autodigestion black ink-like liquid is released that gave these species their common name "inky cap".

Coprinus comatus (Mürekkep Mantarı)

Ak Mantar (Russula delica)

Alem: Myceteae (Mantarlar)

Bölüm: Basidiomycota

Sınıf: Homobasidiomycetes

Takım: Russulales

Familya: Russulaceae

Cins: *Russula*

Tür: *Russula delica*

Yöresel Adı : Ak Mantar

Genel Özellikler ve Kullanım Alanları: Çam ormanlarında yetişir. Beyaz renkli ortası çukur, huni şeklindeki şapka yapısıyla bilinen yenen türlerdendir. Halk tarafından yenen ve pazarlarda satılan bir türdür.

Rusulla: *Russula* species grow in coniferous forests. They are typically common, fairly large, and brightly colored. Their distinguishing characteristics include a white to dark yellow spore print, brittle free white gills, and an absence of partial veil. Mostly sought on the local markets.

Russula delica

Mantarlar

Kanlıca Mantarı (*Lactarius sp.*)

Alem: Myceteae (mantarlar)

Bölüm: Basidiomycota

Sınıf: Homobasidiomycetes

Takım: Russulales

Familiya: Russulaceae

Cins: *Lactarius*

Tür: *Lactarius deliciosus*, *Lactarius salmonicolor*

Yöresel Adı : Kanlıca, İçi Kızıl

Genel Özellikler ve Kullanım Alanları: Çam ormanlarında yetişir. Sütü mantarlar olarak bilinirler. Mantarın kırılması, kesilmesi veya zedelenmesi ile çıkan sütü turuncu renkli olup, 1 saat sonra sarımsı, 2-3 sonra ise mavimsi yeşile döner. Hem şapka hem de sap kısmı üzerinde lakün adı verilen benekler ihtiva eder.

Lactariusis: Lactariusis a genus of mushroom-producing fungi which grows under conifers. The genus, collectively known commonly as milk-caps, are characterized by the fact that they exude a milky fluid if cut or damaged. The milky fluid gradually turns from orange to blue in colour after time.

Lactarius salmonicolor (Kanlıca, İçi kızıl Mantarı)

Lactarius deliciosus (Kanlıca, İçi kızıl Mantarı)

Kayın Mantarı (Pleurotus)

Alem: Myceteae (mantarlar)

Bölüm: Basidiomycota

Sınıf: Homobasidiomycetes

Takım: Aphyllophorales

Familya: Pleurotaceae

Cins: Pleurotus

Tür: *Pleurotus ostreatus*

Yöresel Adı : Kavak Mantarı, Raf Mantarı, Kayın Mantarı

Genel Özellikler ve Kullanım Alanları: Kavak, Ceviz, Söğüt, Gökmar ve Kayın ağaçlarının gövdesi üzerinde raf şeklinde dizilmiş yapısıyla bilinir. Halk tarafından tüketilmekte ve kültürü de yapılabilmektedir.

Pleurotus: Pleurotus is a genus of gilled mushrooms. Most species of Pleurotus are white-rot fungi on hardwood trees, although some also decay conifer wood.

Pleurotus ostreatus (Kayın Mantarı)

Pleurotus ostreatus (Kavak Mantarı, Raf Mantarı)

Menengiç (Pistacia terebinthus)

Alem: Plantae (Bitkiler)

Bölüm: Spermatophyta (Tohumlu Bitkiler)

Alt Bölüm: Angiospermae (Kapalı Tohumlular)

Sınıf: Magnoliopsida (Çift çenekliler)

Takım: Sapindales

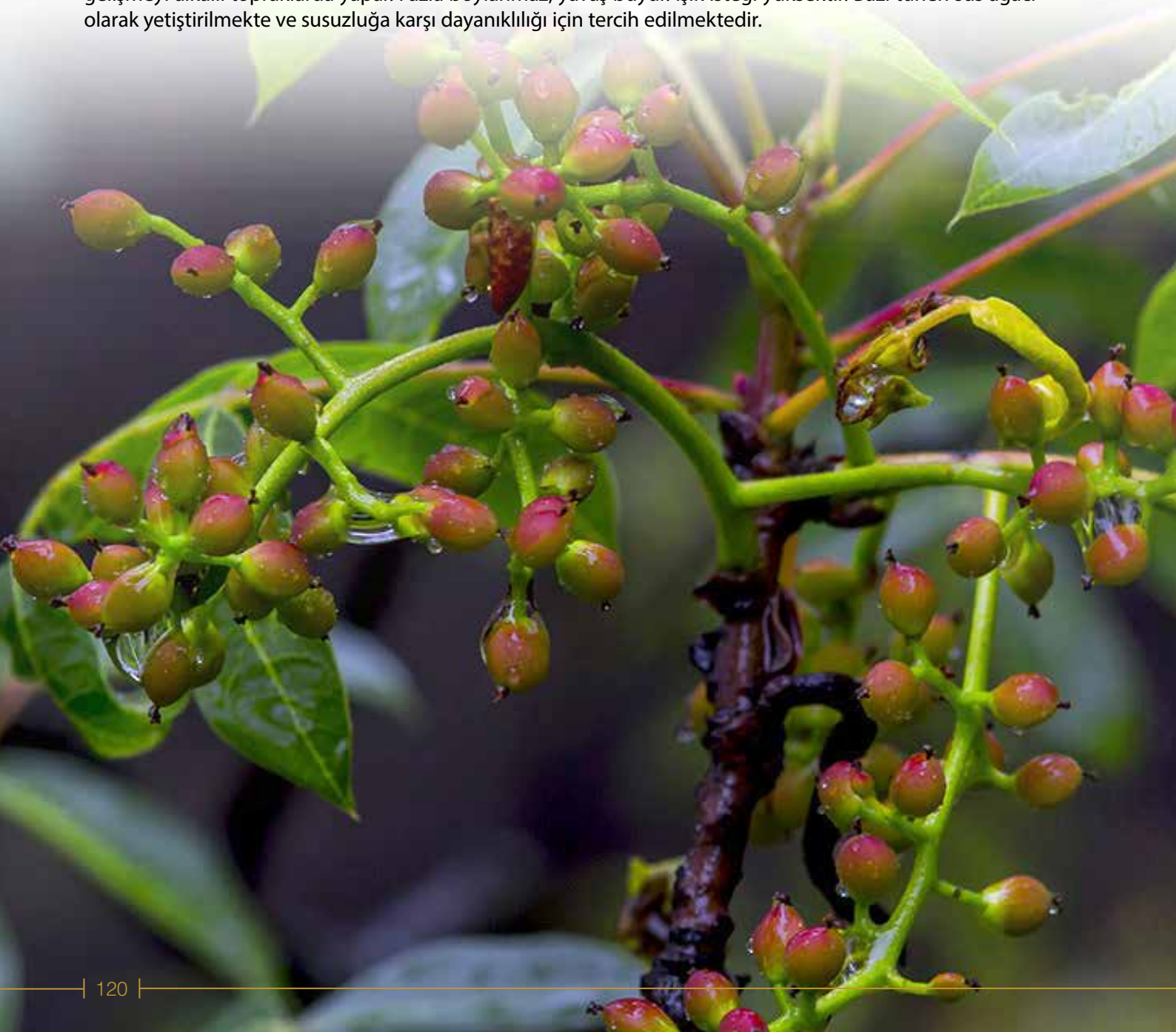
Familya: Anacardiaceae (Sakızağacigiller)

Cins: *Pistacia*

Tür: *Pistacia terebinthus*

Yöresel Adı: Çetene, Sakızlık Ağacı, Menengüç

Genel Özellikler ve Kullanım Alanları: 6-9 m'ye kadar boylanır. Karşılıklı dizilmiş bileşik yapraklar 5-11 parlak yaprakçıktan oluşur ve reçine kokusu verir. Kırmızımsı mor renkli çiçekler Mart ve Nisan aylarında görülür. Tohumlar Eylül-Ekim aylarında olgunlaşır. Drenajı iyi hafif, kuru ve sıcak toprakları tercih eder. En iyi gelişmeyi alkali topraklarda yapar. Fazla boylanmaz, yavaş büyür. Işık isteği yüksektir. Bazı türleri süs ağacı olarak yetiştirilmekte ve susuzluğa karşı dayanıklılığı için tercih edilmektedir.

Ağaç şeklinde olanlarının gövdesine yara açılmak suretiyle terebentin chiotica (sakız) elde edilir. Güzel kokulu olan ve % 9-12 arasında uçucu yağ içeren bu terebentin, bal kıvamında, şeffaf açık sarı renkli ve alkolde kolayca eriyebilir özelliktedir. Myricetin, reçine ve gallik asit içermektedir. Bitkinin kabuklarında da %25 oranında tanen bulunmaktadır. Yapraklarda böcek tarafından oluşturulan mazılar da fazla miktarda tanen taşır ve özel kullanım alanları vardır. Drog olarak gövdeden elde edilen Terebentin, dahilen balgam söktürücü olarak kullanıldığı gibi bir çok yakının terkininde de yer alır. Bittim yağı adı verilen yağı sabun imalinde kullanıldığı gibi, araba koşumlarının deri aksamında kullanılarak deri kayışların yumuşaklığı ve dayanıklılığı artırılır. Meyveleri kavrularak yenilir. Pres artığı küspesi hayvan yemi olarak kullanılır. Meyveleri ya çerez ya da böreklerde iç malzemesi olarak tüketilir. Ayrıca meyvelerinden menengiç kahvesi, yapılır. Antep fıstığı aşılamasında anaç olarak kullanılmaktadır.

Terebinth, Turpentine Tree :

It is a species of flowering plant belonging to the family Anacardiaceae. It is a small deciduous tree or large shrub growing to 6-9 m tall. The leaves are compound, odd pinnate with 5-11 opposite glossy oval leaflets. The flowers are reddish-purple, appearing with the new leaves in April-May. The fruit consists of small, globular drupes, red to black when ripe in September-October. All parts of the plant have a strong resinous smell. The plant is rich in tannin (%25 in its bark) and resinous substances and was used for its aromatic and medicinal properties. In Turkey, where it is known as menengiç or bittim, a coffee-like beverage known as menengiç kahvesi is made from the roasted fruit and a soap is made from the oil.

Muşmula (Mespilus germanica)

Alem: Plantae (Bitkiler)

Bölüm: Spermatophyta (Tohumlu Bitkiler)

Alt Bölüm: Angiospermae (Kapalı Tohumlular)

Sınıf: Magnoliopsida (Çift çenekliler)

Takım: Rosales

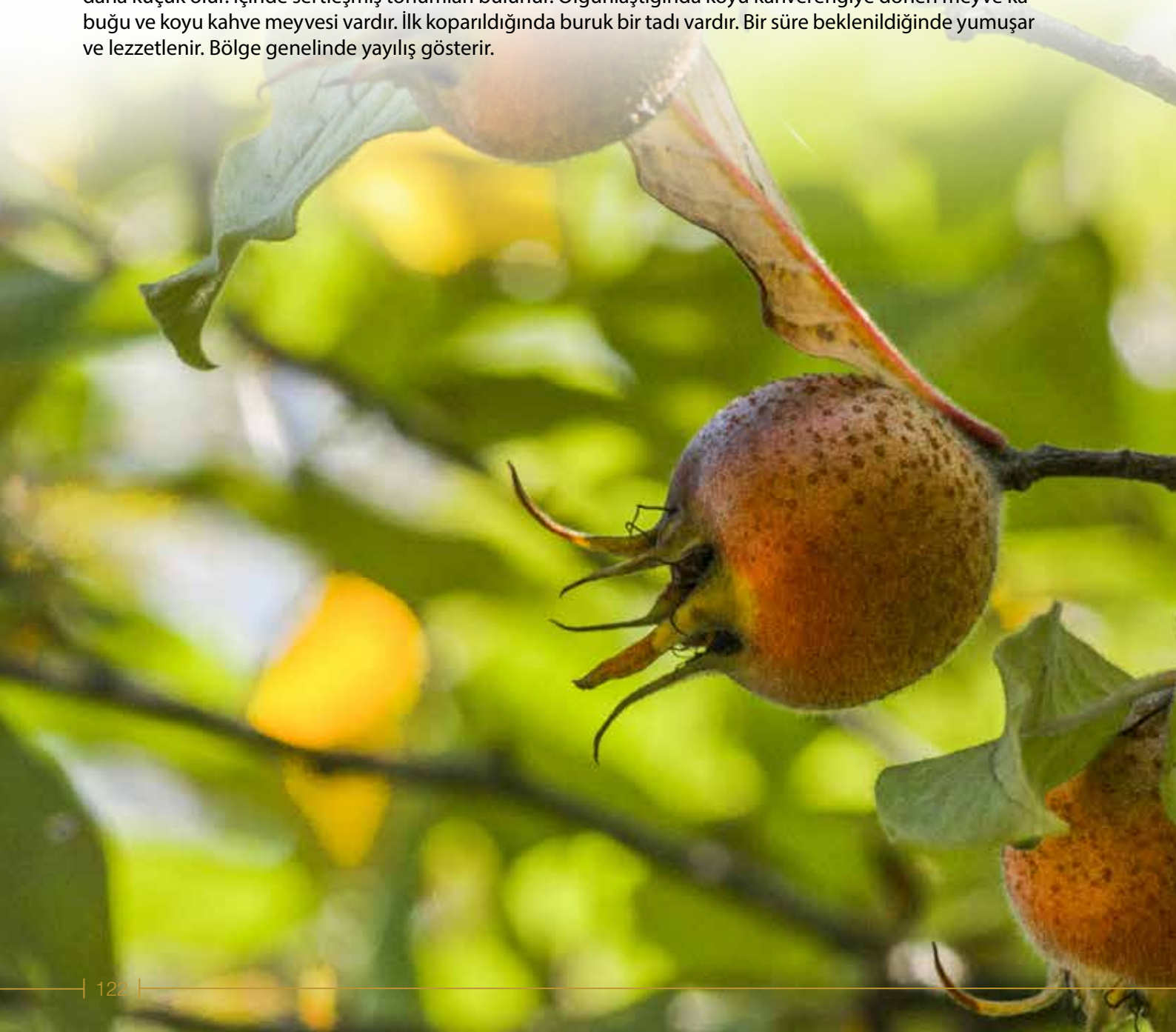
Familya: Rosaceae (Gülgiller)

Cins: *Mespilus*

Tür: *Mespilus germanica*

Yöresel Adı : Döngel

Genel Özellikler ve Kullanım Alanları: Karadeniz ve Marmara bölgelerinde yayılış gösteren, beyaz ve pembe renklerde çiçekler açan bir ağaç ve bu ağacın buruk tatlı meyvesidir. Muşmula meyvesi C vitamini ile karoten ve çeşitli mineraller içerir. Çiçek tablasıyla sarılmış etli meyveleri, eriksi yapıdadır. Yabani olanları daha küçük olur. İçinde sertleşmiş tohumları bulunur. Olgunlaştığında koyu kahverengiye dönen meyve kabuğu ve koyu kahve meyvesi vardır. İlk koparıldığında buruk bir tadı vardır. Bir süre beklenildiğinde yumuşar ve lezzetlenir. Bölge genelinde yayılış gösterir.

Muşmula meyve olarak yenebileceği gibi çekirdekleri ve yaprakları da ilaç olarak kullanılabilir. Muşmula çekirdeği idrar arttırır. Muşmula yaprakları kaynatılıp içilirse şeker hastalığına iyi geldiği bilinir. Kan dolaşımını düzenler. Sinirleri güçlendirir. Böbrek kum ve taşlarının dökülmesine yardım eder. Bağırsakların iyi çalışmasını sağlar. İnce bağırsak iltihabı, ishal ve dizanteriyi giderir.

Common Medlar:

It is a large shrub or small tree, and the name of the fruit of this tree. It is indigenous to Marmara and Black Sea Regions of Turkey. The five-petaled white or pink flowers, produced in late spring, are hermaphrodite and pollinated by bees. The reddish-brown fruit is a pome, with wide-spreading persistent sepals giving a 'hollow' appearance to the fruit. *Mespilus germanica* fruit are very hard and acidic. They become edible after being softened, 'bletted', by frost, or naturally in storage given sufficient time. Once softening begins the skin rapidly takes a wrinkled texture and turns dark brown, and the inside reduces to the consistency and flavour reminiscent of apple sauce. Along with the fruit, seeds and leaves can also be used, especially in alternative medicine.

Mürver (*Sambucus* sp.)

Alem: Plantae (Bitkiler)

Bölüm: Spermatophyta (Tohumlu Bitkiler)

Alt Bölüm: Angiospermae (Kapalı Tohumlular)

Sınıf: Magnoliopsida (Çift çenekliler)

Takım: Dipsacales

Familya: Caprifoliaceae (Hanımeliğiller)

Cins: *Sambucus*

Tür: *Sambucus nigra*, *Sambucus ebulus*

Yöresel Adı : *Sambucus nigra*: Kara mürver, Melesir, Mındar ağ, Mindıraç, Patlak, Patlangaç, Patlangıç, Patlangoz, Patlankuç, Patlavuç, Patlayak, Şişni, Yalangoz, Yalankoz

Sambucus ebulus: Ayı otu, Azı otu, Cüce mürver, Şahmelek, Şahmelik (Karadeniz Bölgesi), Yer mürveri, Yivdim, Yivdin (Giresun, Ordu, Samsun)

Genel Özellikler ve Kullanım Alanları:

***Sambucus nigra*:** Hanımeliğiller familyasından, sarımsı beyaz renkte, güzel kokulu çiçekler açan küçük bir ağaçtır. Reçine, tanen, uçucu ve sabit yağ, şekerler, müsilaj ve rutin içerir. Küre şeklindeki morumsu meyveleri ise potasyum ve C vitamini içermektedir.

(*S. ebulus*) Bodur (Cüce) mürver: Türkiye'nin hemen hemen tüm ormanlarında rastlanan ve 50-200 cm. boylanabilen, çok-yıllık otsu bitkidir. Gövdesi yuvarlak kesitli, dik ve boydan boya çizgilidir. 7-11 yaprakçıktan oluşan bileşik yaprakları karşılıklı dizilmiştir. Salkım biçimi alarak yazın açan beyaz çiçekleri acı badem gibi kokar. Meyvesi parlak siyah renkli ve yuvarlak olur.

Mürver ağacının çiçekleri, yaprakları ve dal kabukları kurutularak, meyveleri ise hem kurutularak hem de taze olarak kullanılabilir. Bodur mürverin yapraklarında uçucu yağ, şekerler ve bazı organik asitler, meyvelerinde doğal şekerler, valeriyen asidi, tanen, acı madde ile bazı boya pigmentleri bulunur. Meyvelerinin sıkılmasıyla elde edilen meyve suyu da tüketilir. Kabuklarının kaynatılması ile çorba olarak, çiçeklerinin kaynatılması ile çay olarak tüketilir. Vücudu terleterek ateşi düşürür ve zararlı maddelerin vücuttan uzaklaştırılmasını kolaylaştırır. Vücudun direncini artırır. Yatıştırıcı etkisi ile rahatlık verir. İdrarı çoğaltır. Anne sütünü artırır. Nezlede faydalıdır. Güneş yanıklarının iyileşmesini kolaylaştırır. Meyveleri ve kabukları idrar söktürücü ve kabızlığı giderici etkilere sahiptir.

European Black Elderberry:

European Black Elderberry is a species complex of flowering plants in the family Adoxaceae. It grows in a variety of conditions including both wet and dry fertile soils, primarily in sunny locations. It is a deciduous shrub or small tree. The leaves are arranged in opposite pairs, pinnate with five to seven leaflets with a serrated margin. The hermaphrodite flowers are borne in mid summer. The individual flowers are ivory white in colour and are pollinated by flies. The fruit is a glossy dark purple to black berry produced in drooping clusters in late autumn. The dark blue/purple berries can be eaten when fully ripe. The berries are edible after cooking and can be used to make jam and jelly. The flowerheads are commonly used in infusions, giving a very common refreshing drink. The flowers are made into a syrup or cordial which is diluted with water before drinking. This plant is traditionally used as a medicinal plant by many native peoples and herbalists alike. Stembark, leaves, flowers, fruits, and root extracts are used to treat bronchitis, cough, upper respiratory cold infections and fever.

Nane (Mentha sp.)

Alem: Plantae (Bitkiler)

Bölüm: Spermatophyta (Tohumlu bitkiler)

Alt Bölüm: Angiospermae (Kapalı Tohumlular)

Sınıf: Magnoliopsida (Çift çenekliler)

Takım: Lamiales

Familya: Lamiaceae (Ballıbabgiller)

Cins: *Mentha*

Tür: *Mentha suaveolens* (nane), *Mentha longifolia* (su nanesi), *Mentha piperita* vb.

Yöresel Adı : Nene

Genel Özellikler ve Kullanım Alanları: Nemli yerlerde yetişen, genellikle tüylü ve çok kokulu otsu bir bitki cinsidir. Başak biçiminde beyaz, pembe veya morumsu çiçekleri vardır. Nandede biçim zamanının saptanması, verim ile etken madde oranının en uygun devrenin ortaya konulması, uygulamada çok önemlidir. Genel olarak en uygun biçim devresinin çiçeklenme başlangıcı olduğu belirtilmektedir. Yapılan çalışmalarda uçucu yağın genel olarak en yüksek seviyeye çiçeklenme devresinde ulaştığı, ancak vejetasyon ilerledikçe bunun fazla bir düşüş göstermediği, hatta arttığı belirtilmektedir.

Nane esansı hafif antiseptik, ferahlatıcı, koku verici ve mide bulantılarını kesici olarak kullanılır. Diş macunları ve cikletlere koku verici olarak da kullanılan nanenin asıl kullanım şekli baharattır. Nane, salata ve yemeklere güzel kokusu ve farklı tadıyla kuru ya da taze olarak kullanılır. Ayrıca nane çayı hazmı kolaylaştırmak içilebilir. Nane yağı da çeşitli amaçlarla kullanılmaktadır. Yapraklarından hazırlanan çayı sakinlik verir. Soğuk algınlığı ve mide bulantısını giderir. Sindirimi kolaylaştırır. Nane suyuna bir miktar sirke katılıp içilirse iç kanamaları durdurmaya yardımcı olur. Nane yağı ciltteki yanık lekelerini gidermekte ve soğuktan kaynaklanan şişlikleri indirmede etkilidir. Nane kaynatılıp buharı koklanırsa, solunum yollarını açar ve soğuk algınlığına iyi gelir. Astım, grip, bronşit öksürük, migren, uykusuzluk ve baş dönmelerinde faydalıdır. El ve ayak titremesi, dil tutukluğu ve felce karşı kullanılır. Kalbi kuvvetlendirir. Anne sütünü artırır. İdrar söktürür.

Mint:

Mentha is a genus of flowering plants in the family Lamiaceae. Mints are aromatic, almost exclusively perennial, rarely annual, herbs. They have wide-spreading underground and overground stolons and erect branched stems. The leaves are arranged in opposite pairs. Leaf colours range from dark green and gray-green to purple, blue, and sometimes pale yellow. The flowers are white to purple in colour. The species that make up the Mentha genus are widely distributed and can be found in many environments, but most Mentha grow best in wet environments and moist soils. The leaf, fresh or dried, is the culinary source of mint. The leaves have a warm, fresh, aromatic, sweet flavor with a cool aftertaste. Mint leaves are used in teas, beverages, jellies, syrups, candies, and ice creams. Mint was originally used as a medicinal herb to treat stomach ache and chest pain. Mint tea is a strong diuretic. A common use is as an antipruritic, especially in insect bite treatments. The strong, sharp flavor and scent of mint is sometimes used as a mild decongestant for illnesses such as the common cold. Mint is also used in some shampoo products. Menthol from mint essential oil is an ingredient of many cosmetics and some perfumes. Menthol and mint essential oil are also much used in medicine as a component of many drugs and are very popular in aromatherapy.

Oğul Otu (*Melisa officinalis*)

Alem: Plantae (Bitkiler)

Bölüm: Spermatophyta (Tohumlu Bitkiler)

Alt Bölüm: Angiospermae (Kapalı Tohumlular)

Sınıf: Magnoliopsida (Çift çenekliler)

Takım: Lamiales

Familya: Lamiaceae (Ballıbabagiller)

Cins: *Melissa*

Tür: *Melisa officinalis*

Yöresel Adı: Oğul Otu, Kör Isırgan, Limon Otu

Genel Özellikler ve Kullanım Alanları: Haziran Ağustos ayları arasında beyazımsı pembe veya sarımsı renkli çiçekler açan, yol kenarlarında ve ekilmemiş yerlerde rastlanan, limon kokulu, 30-100 cm boylarında, çok yıllık otsu bitkilerdir. Gövdeleri dört köşeli ve tüylü, yaprakları yumuşak tüylerle kaplı, saplı, oval şekilli ve incedir. Çiçekler, birkaçı birarada, saplı ve çevrel durumdadır. Bileşiminde tanen, acı madde, reçine ve müsilaj içerir. *Melissa* fazla kuru olmayan, sıcak ve güneşli yerleri sever. Besin maddelerince zengin kumlu-tınlı topraklarda iyi yetişir. Belirli ölçüde gölgeye dayanıklıdır. Bölge genelinde yayılış gösterir.

Oğul otunun yaprakları kurutulduktan sonra kaynamış suda demlenerek hazırlanan çayı içilebilir. Oğul otu bitkisinin yapraklarından elde edilen melisa yağı da çeşitli amaçlarla kullanılmaktadır. Uçucu yağın içerisinde sitral, sitronellal, sitronellol ve linalol bulunmaktadır. Ayrıca taze oğul otunun ezilmesiyle elde edilen suyu vücuda sürülürse ter kokusunu gidermeye yardımcı olur. Stresi azaltmakta oldukça etkili bir bitki olan oğul otu sinirleri yatıştırarak migren, baş ağrısı, kulak çınlaması, baş dönmesi, uykusuzluk, sara (epilepsi) ve sinir krizlerinde faydalıdır. İnsanı ferahlatarak depresyon, melankoli, huzursuzluk ve iç sıkıntısını giderir. Kan şekeri ve tansiyonu düşürür. Hıçkırığı keser. Soğuk algınlığı, boğaz ağrısı, nefes darlığı ve hazımsızlık rahatsızlıklarına karşı faydalıdır. Mide ve bağırsak gazlarını ve ağrılarını giderir. Kalbi kuvvetlendirir. Beyin damarlarını açar ve hafızayı güçlendirir.

Lemon Balm :

It is a perennial herb in the mint family Lamiaceae, native to Turkey. It grows to 30–100 cm tall. The leaves have a gentle lemon scent, related to mint. The flowering season is June-August when small white flowers full of nectar appear. These flowers attract bees. Its flavour comes from citronellal , geranial, linalyl acetate and caryophyllene. Lemon balm is often used as a flavouring in ice cream and herbal teas, both hot and iced, often in combination with other herbs such as spearmint. It is also frequently paired with fruit dishes or candies. It can be used in fish dishes and is the key ingredient in lemon balm pesto. The crushed leaves, when rubbed on the skin, are used as a repellent for mosquitos. Lemon balm is also used medicinally as an herbal tea or in extract form. It is claimed to have antibacterial and antiviral properties. It is also used as an anxiolytic, mild sedative or calming agent. Lemon balm and preparations thereof also have been shown to improve mood and mental performance. Lemon balm essential oil is very popular in aromatherapy. The essential oil is commonly co-distilled with lemon oil, citronella oil, or other oils. Lemon balm contains eugenol, which kills bacteria and has been shown to calm muscles and numb tissues. It also contains tannins that contribute to its antiviral effects as well as terpenes that add to its soothing effects.

Ökse Otu (*Viscum album*)

Alem: Plantae (Bitkiler)

Bölüm: Spermatophyta (Tohumlu Bitkiler)

Alt Bölüm: Angiospermae (Kapalı Tohumlular)

Sınıf: Magnoliopsida (Çift çenekliler)

Takım: Santalales

Familya: Viscaceae (Ökseotugiller)

Cins: *Viscum*

Tür: *V. album*

Yöresel Adı : Burç Ağacı, Gökçe Otu, Güvelek, Gövelek, Purç, Çekem, Çam Otu, Armut Otu

Genel Özellikler ve Kullanım Alanları: Ağaçlar üzerinde yaşayan, sarıçiçekli, beyaz renkte küçük meyveleri olan ve ağaçların üzerinde yarı-parazit olarak yaşayan bir bitkidir. Reçine, saponin, tanen, viscin, organik asitler, alkaloid ve zehirli bileşikler içerir. Sapları her zaman ikiye ayrılarak dallanır. Çiçekleri tek eşeyli, meyveleri yapışkan, sulu ve yumuşaktır. Bu meyveleri yiyen kuşların kondukları ağaçların üzerine dışkılarıyla tohumları bırakması ökse otunun yayılmasını sağlar.

Ökse otunun kurutulmuş dal, yaprak ve meyveleri kullanılır. Sinirleri yatıştırıcı, sinirsel spazmları gidericidir. Ökse otunun meyveleri eczacılıkta kullanılmaktadır. Yüksek tansiyonu düşürmeye yardımcı olur. Yüksek tansiyon nedeniyle oluşan baş ağrılarını geçirir. Damar çeperlerindeki kireçlenmeyi azaltabilir. Damar sertliğine karşı yararlı olduğu bilinmektedir. Sinirsel taşikardilerde çarpıntıyı hafifletici özelliği vardır. Metabolizmayı düzenler. Zehirli maddeler içerir bu nedenle çok dikkatli kullanılmalıdır. Bilinçsizce tüketilmemelidir.

European Mistletoe:

It is a hemi-parasitic shrub, which grows on the stems of other trees. It has stems with dichotomous branching. The leaves are in opposite pairs, strap-shaped, entire, leathery textured and are a yellowish-green in colour. This species is dioecious and the insect-pollinated flowers are inconspicuous, yellowish-green. The fruit is a white or yellow berry containing one seed embedded in the very sticky, glutinous fruit pulp. It is commonly found in the crowns of broad-leaved trees. It contains toxic compound such as viscumin. In general mistletoe is used in alternative medicine but it also serve as a source for chemical compounds used in drug industry.

Palamut (Quercus sp.)

Alem: Plantae (Bitkiler)

Bölüm: Spermatophyta (Tohumlu Bitkiler)

Alt Bölüm: Angiospermae (Kapalı Tohumlular)

Sınıf: Magnoliopsida (Çift çenekliler)

Takım: Fagales

Familya: Fagaceae (Kayıngiller)

Cins: *Quercus*

Tür: *Quercus sp.*

Yöresel Adı : Pelit, Meşe

Genel Özellikler ve Kullanım Alanları: Türkiye’de yayılış gösteren Fagaceae (Kayıngiller) familyasının bir cinsi olan meşelerin yaklaşık 30 türünün meyveleri bir ayırım yapılmaksızın PALAMUT olarak adlandırılmaktadır. 3 metreden 25 metreye kadar boylanabilen, gövdesi önceleri düz sonraları ise derin yarıklara sahip pürüzlü bir ağaçtır. Kökleri oldukça geniş yayılış gösterebilmektedir.

Meşe ağacının odunu, kabuğu ve palamudu kullanılmaktadır. Deri sanayiinde toz veya hülasa haline getirilen palamut kadeh ve tırnakları yalnız veya diğer sepi maddeleri ile karıştırılarak kullanılmaktadır. Tekstil sanayinde de ipekli kumaşların siyaha boyanmasında yararlanılmaktadır. Kadeh ve tırnakların toz haline getirilmesinden sonra su ile muamele edilmesiyle elde edilen hülasa; bal, şeker ya da diğer tatlandırıcılarla tatlandırılmak suretiyle özellikle çocuk ishallerini kesici özelliği olan şurupların imalinde kullanılmaktadır. Dünya deri endüstrisinin yıllık sepi maddesi ihtiyacının %30'u bitkisel sepi maddeleriyle ve bunun da büyük bölümü palamut hülasa ve tozuyla karşılanır. Ekonomik değeri yüksek bir bitkidir.

Oak:

An oak is a tree or shrub in the genus *Quercus*. The tree can reach from 3 to 25 meters tall. Oaks have spirally arranged leaves with lobed margins in many species; some have serrated leaves or entire leaves with smooth margins. Many deciduous species are marcescent, not dropping dead leaves until spring. The flowers are catkins, produced in spring. The fruit is a nut called an acorn, borne in a cup-like structure known as a cupule; each acorn contains one seed. Especially the timber, bark and acorn is used. The powder which is obtained after crushing the acorn is extensively used in textile and drug industry.

Papatya (..Anthemis Sp..)

Alem: Plantae (Bitkiler)

Bölüm: Spermatophyta (Tohumlu Bitkiler)

Alt Bölüm: Angiospermae (Kapalı Tohumlular)

Sınıf: Magnoliopsida (Çift çenekliler)

Takım: Asterales

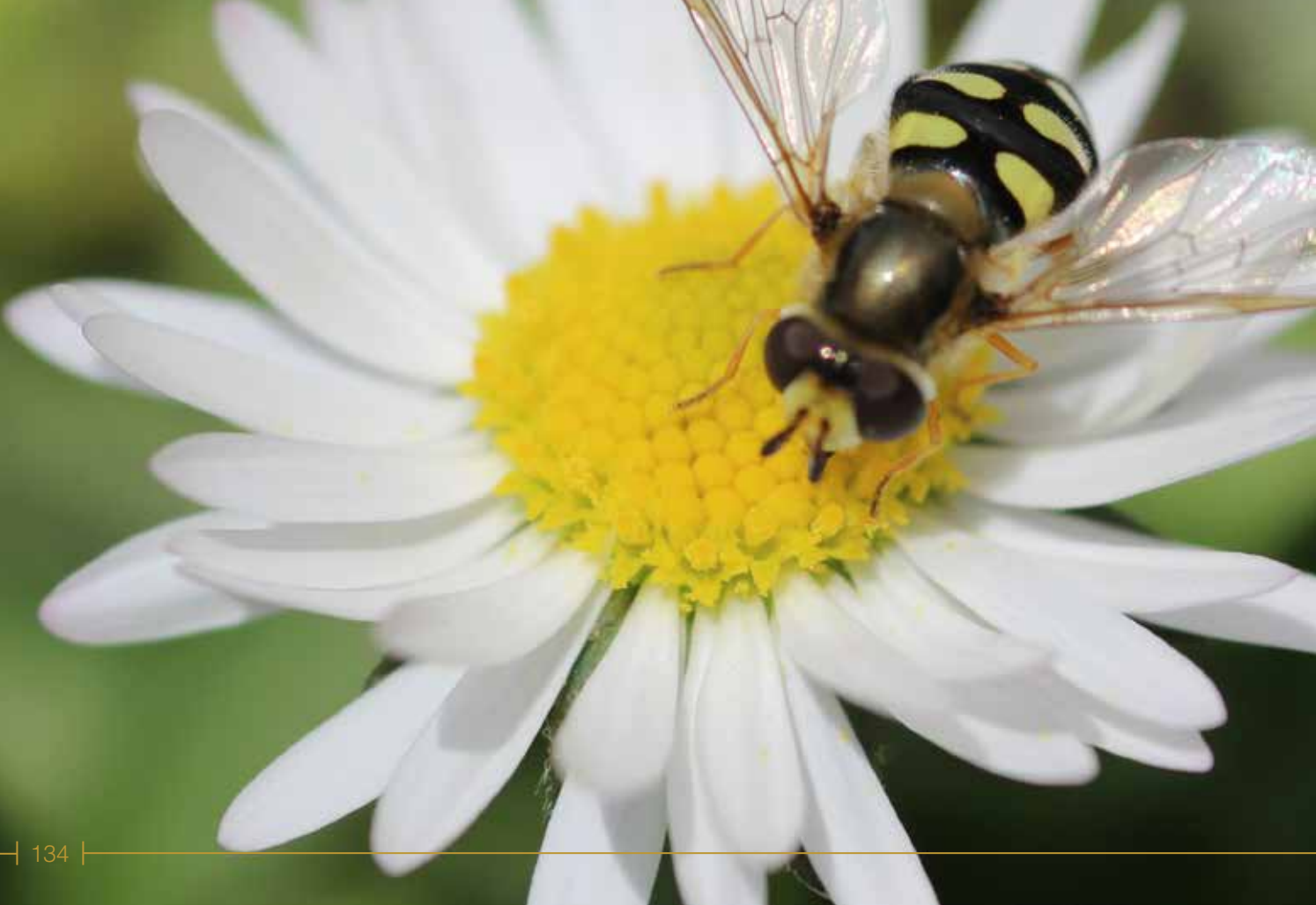
Familiya: Asteraceae (Papatyagiller)

Cins: *Anthemis*, *Matricaria*, *Bellis*, *Leucanthemum*, *Tripleurospermum*

Tür: *Anthemis altissima* — kel papatya, *Anthemis chia* — beyaz papatya, sarı papatya, *Anthemis cotula* (köpek papatyası) *Anthemis nobilis* (Alman papatyası), *Anthemis pauciloba* (dağ papatyası) *Bellis perennis* (çayır papatyası, İngiliz papatyası), *Chrysanthemum maximum* — Margrit papatya veya (Alman papatyası), *Leucanthemum vulgare* (büyük papatya, beyaz ay papatyası, öküzgözü papatyası), *Matrcaria chamomilla* (bayağı papatya, adi papatya, mayıs papatyası, tıbbi papatya)

Yöresel Adı : Adi papatya - Dağ Tütünü-Arnika Ak baba - Akbulaç - Babunç - Esek papatyası - Kelkizçiçeği - Kel papatya - Küçük papatya - Margarita - Mayıs papatyası - Tıbbi papatya

Genel Özellikler ve Kullanım Alanları: Papatya, 20-60 cm boylanabilen bir yıllık otsu bir bitkidir. Yaprakları ince ve parlaktır. . Mayıs ayında çiçeklenmeye başlar; yaz boyunca çiçeklenme görülür. Kış aylarında da çiçeklenen örnekler görülebilmektedir. Tohumları çok küçüktür. Az nemli topraklarda ve sıcak yerlerde yetişir. Çiçekler tam olarak açtıktan 4 - 5 gün sonra toplanır. Gövdesi çok dallı olup dalların içi özlüdür. Yapraklar üç parçalı tüycük gibidir. Çiçekler sap ve dalların uçlarından çıkar. Orta sarı bir göbeğin etrafına daire seklinde yan yana sıralanmış beyaz yapraklar şeklindedir. Çiçekler 25 günde tam olarak olgunlaşırlar. Gölgede kurutulmalıdır. Güneşte kurutulanların kalitesi düşüktür. Çiçeklerin ortasındaki sarı noktamsı çiçekleri kısa tüpcükler halinde olup uçucu yağca en zengin yer burasıdır. Acı ve baharlı bir tadı, güzel aromalı bir kokusu vardır.

Saç toniklerinde, parfümlerde, kozmetikte ve kepek önleyici preparatlarda kullanılmaktadır. Ekonomide arnika özü içeren yüzden fazla karışım bulunur. Yaygın olarak egzama, döküntü, kesik, çürük ve burkulmalar da kullanılır; gargara olarak da grip belirtilerini geçirmeye yardımcı olabilir. Bitkinin içerdiği seskiterpen laktonlara bağlı olarak hem analjezik hem antienflamatuar etkileri vardır. Hiç bir zaman dahili olarak alınmamalıdır. Aksi takdirde kalbe zarar verebilir. Papatyagiller ailesi bitkilerinden herhangi birine karşı alerjisi olanların kullanmaması gerekir. Gebelik ve emzirme döneminde kullanılmamalıdır. Papatyalar aşk falıyla ilişkilendirilmiştir. Eski döneminde papatyalar masumiyeti simgelerdi.

Arnica :

It is a flowering plant with large yellow capitula. *A. montana* grows in nutrient-poor siliceous meadows. It is rare overall, but may be locally abundant. *A. montana* has tall stems, 20–60 centimetres high, supporting usually a single flower head. Most of the leaves are in a basal rosette, but one or two pairs may be found on the stem. The flower heads are yellow and appear from May to August. *Arnica montana* is sometimes grown in herb gardens and has long been used medicinally, especially in herbal medicine. It contains the toxin helenalin, which can be poisonous if large amounts of the plant are eaten. It produces severe gastroenteritis and internal bleeding of the digestive tract if enough material is ingested. Contact with the plant can also cause skin irritation.

Porsuk (Taxus baccata)

Alem: Plantae (Bitkiler)

Bölüm: Spermatophyta (Tohumlu Bitkiler)

Alt Bölüm: Gymnospermae (Açık tohumlular)

Sınıf: Pinopsida

Takım: Pinales (İğne yapraklılar)

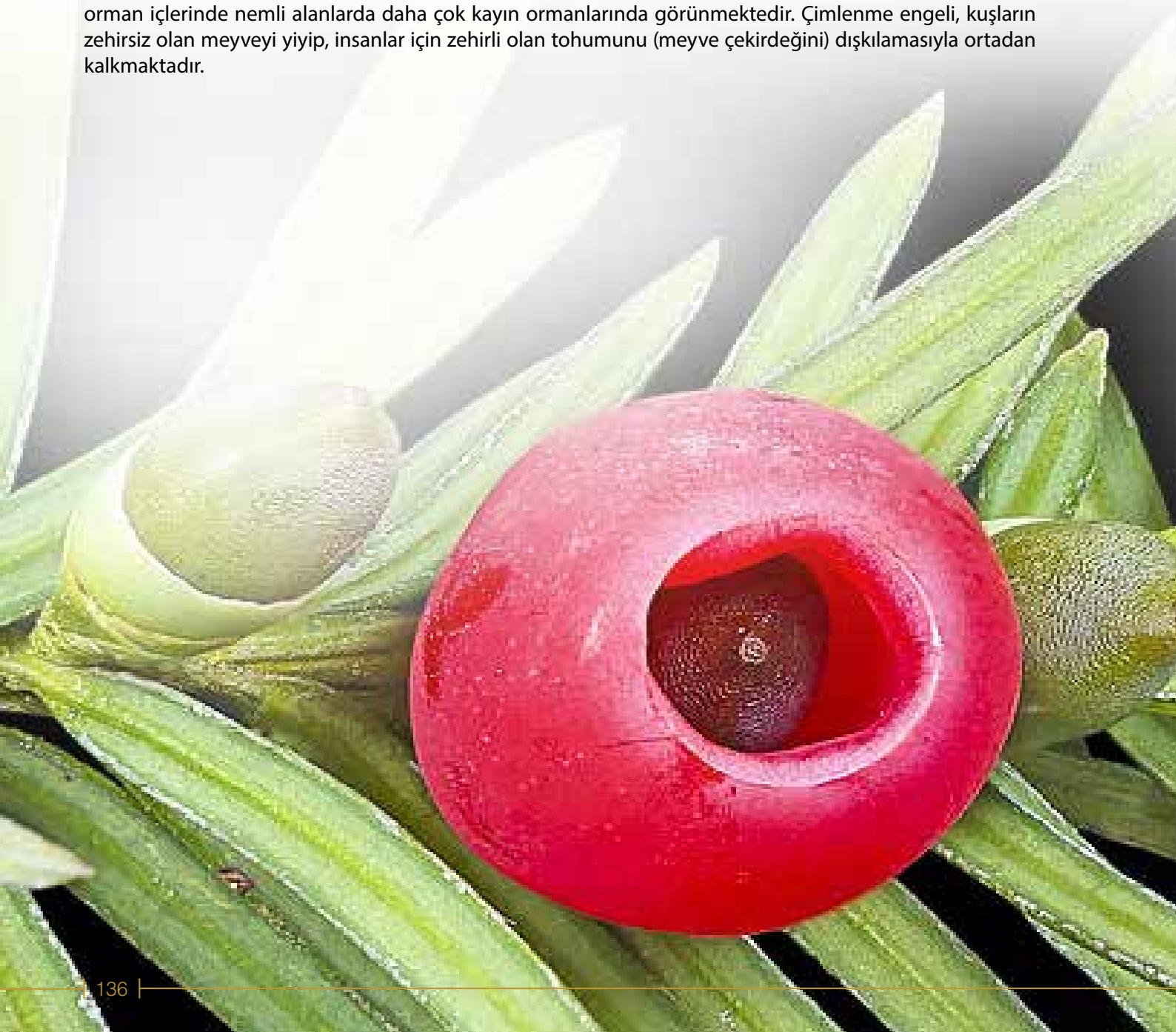
Familya: Taxaceae (Porsukgiller)

Cins: *Taxus*

Tür: *Taxus baccata*, *Taxus brevifolia*

Yöresel Adı: Porsuk Ağacı, Kadım ağacı, Püren ağacı

Genel Özellikler ve Kullanım Alanları: Porsuk ağacı çiçekli bir bitkidir ve iki evcikli. Yani erkek ve dişi organ farklı ağaçlarda bulunur. Porsuğun turuncu-kırmızı-yeşil renkli özgül meyvesi az etli olması oldukça tatlı olup, meyve içindeki çekirdeğinin çıkarılması şartıyla yenilebilmektedir. Eylül-Ekim den Aralık-Ocak aylarına kadar meyveleri, sanki ağaçta yeni yılı karşılar gibi çok güzel görüntü oluştururlar. Bölge genelinde orman içlerinde nemli alanlarda daha çok kayın ormanlarında görünmektedir. Çimlenme engeli, kuşların zehirsiz olan meyveyi yiyip, insanlar için zehirli olan tohumunu (meyve çekirdeğini) dışkılamasıyla ortadan kalkmaktadır.

Porsuktan elde edilen ahşap oldukça esnek bir o kadar dayanıklıdır. Bu nedenle geleneksel yayların yapımında kullanılmıştır. Porsuk ağacı bitkisinden elde edilen taksol antikanserojen etkiye sahip bir maddedir ve günümüzde etkili olarak kanser tedavilerinde kullanılmaktadır. Porsuk ağacının yaprakları çok zehirli olması nedeni ile çok dikkat etmek şartı ile kullanılabilir. Bitkinin bütün diğer kısımları zehirlidir, meyve çekirdeği (tohumu) aşırı derecede zehirlidir, zira kuşların aksine insan midesi meyve çekirdeğini parçalayabilme yeteneğine haiz olmakla çekirdeğin yenmesi halinde mide asidiyle birlikte parçalanan zehirli alkaloidler ölüme kadar varan zehirlenmelere neden olmaktadır. Kesinlikle tüketmeyiniz.

European Yew:

It is a conifer tree native to Anatolia. It is a small- to medium-sized evergreen tree. The bark is thin, scaly brown, coming off in small flakes aligned with the stem. The leaves are lanceolate, flat, dark green, arranged spirally on the stem. The leaves are highly poisonous. The seed cones are highly modified, each cone containing a single seed partly surrounded by a modified scale which develops into a soft, bright red berry-like structure called an aril. Cones are wide and open at the end. The arils with the seed contained are eaten by birds, which disperse the hard seeds undamaged in their droppings, thus contributing to dispersal of the plant. The seeds themselves are extremely poisonous and bitter, but are opened and eaten by some bird species. The precursors of chemotherapy drugs can be derived from the leaves of European yew. European yew is widely used in landscaping and ornamental horticulture. The timber is also valued.

Rezene (Foeniculum vulgare)

Alem: Plantae (Bitkiler)

Bölüm: Spermatophyta (Tohumlu Bitkiler)

Alt Bölüm: Angiospermae (kapalı tohumlular)

Sınıf: Magnoliopsida (Çift çenekliler)

Takım: Apiales

Familya: Apiaceae (Maydanozgiller)

Cins: *Foeniculum*

Tür: *Foeniculum vulgare*

Yöresel Adı : Rezene

Genel Özellikler ve Kullanım Alanları: 2 m'ye kadar boylanan iki yıllık kokulu otsu bitki türüdür. Yaprakları saplı ve tüysüzdür. Bitkinin gövdeleri dik, içleri boş silindir şeklinde ve tüysüzdür. Çiçekler sarı renkte uzun saplı ve bileşik şemsiye durumundadırlar. Meyveleri silindir şeklinde tüysüz ve yeşilimsi esmer renktedir. Tohumları protein ve yağ bakımından zengin bir besin dokuya sahiptir. Daha çok kayalık ve kurak yerlerde yetişir. Bol güneş alan, iyi süzölmüş verimli toprakta çok keyifle büyür. Bölge genelinde kuzeybakıda geniş yayılım göstermektedir.

Rezene bitkisinin yapraklarından, kurutulmuş tohumlarından ya da bu tohumların öğütülmesiyle baharat elde edilir. Et yemeklerinde, salatalarda koku ve tat verme amaçlı kullanılır. Yöresel olarak rezene baharatı bazı unlu ve şekerli yiyeceklerin yapımında da kullanılır. Rezene meyvelerinden elde edilen eterik yağ, parfümeri ve sabun sanayiinde kullanıldığı gibi ispiroto üretiminde ve mastika adı verilen içkinin imalatında içkiye tat ve çeşni vermede, konserveçilikte, ekmek ve pasta imalatında da kullanılmaktadır. Eterik yağ elde edilmesinden sonra arta kalan kısmı ile yaprak ve saplar hayvan gıda maddesi olarak kullanılır. Tohumlar demlenerek bebekli annelerin sütünü çoğaltmada, süt çocuklarında mide ve barsak gazlarının oluşmasını önlemede, kalp çarpıntısı ve gargara olarak iltihaplı yaraların tedavisinde, bronşitte, öksürük, şişmanlık gibi hasatalıkların tedavisinde kullanılmaktadır. Aşırı dozda alınmamalıdır.

Fennel:

It is a plant species in the genus *Foeniculum*, family *Apiaceae*. It is a hardy, perennial, umbelliferous herb with yellow flowers and feathery leaves. It is indigenous to the shores of the Mediterranean but has become widely naturalized in many parts of the Turkey, especially on dry soils near the sea-coast and on river-banks. Fennel, *Foeniculum vulgare*, is a perennial herb. It is erect, green and grows to heights of up to 2.0 m with hollow stems. The fruit is a dry grooved seed. The bulb, foliage, and seeds of the fennel plant are widely used in many of the culinary traditions. Dried fennel seed is an aromatic, brown or green in colour when fresh, slowly turning a dull grey as the seed ages. The leaves are delicately flavoured. The bulb is a crisp vegetable that can be sautéed, stewed, braised, grilled, or eaten raw. They are used for garnishes and to add flavor to salads. Many egg, fish, and other dishes employ fresh or dried fennel leaves. The essence of fennel can be used as a safe and effective herbal drug for primary dysmenorrhea. Fennel is widely employed in veterinary medicine to treat flatulence by encouraging the expulsion of intestinal gas. Fennel may be an effective diuretic and a potential drug for treatment of hypertension. Anecdotically fennel may improve the milk supply of a breastfeeding mother.

Salep - Orkide (Orchis sp.)

Alem: Plantae (Bitkiler)

Bölüm: Spermatophyta (Tohumlu Bitkiler)

Alt Bölüm: Angiospermae (kapalı tohumlular)

Sınıf: Liliopsida (Bir çenekliler)

Takım: Orchidales

Familya: Orchidaceae (Salepgiller veya Orkidegiller)

Cins: *Orchis*

Tür: *Orchis sp.*

Yöresel Adı : Anadolu Salep Otu, Dildamak, Diliçıkık, Diliçıkırık, Tespih salebi, Yayla Salebi

Genel Özellikler ve Kullanım Alanları: Salepgiller (Orchidaceae) familyası çiçekli bitkilerin ikinci büyük familyasıdır. Dünyada yaklaşık 880 cins ve 22 binden fazla tür ihtiva etmektedir. Geniş yayılışlıdır, çoğunluğu tropiklerde yayılmış, soğuk ılıman ve subarktik bölgelerde daha az yayılmıştır, tropiklerdeki türlerden bazıları epifittir. Türkiye’de 24 cins ve 60’dan fazla türü bulunmaktadır. Kökünde 2 tane yumru vardır. Toplanması durumunda yumrulardan 1 tanesi doğada bırakılması gerekmektedir. Gövdesi, dik ve silindirimsidir. Çiçekleri salkım veya başak şeklindedir. Kullanılan yeri köklerindeki yumrularıdır. Yurdumuzda bir çok çeşidi vardır. Salep yumruları müsilaj, glikoz ve uçucu yağ içerir.

Halen Türkiye’de salep yumrusu yabani bitkilerden elde edilmektedir. Bileşiminde; nişasta (% 8-30), şekerler (glikoz, fruktoz), azotlu maddeler ve glikomannan yapısında bir müsülaj (%11-44) taşımaktadır. Eski dönemlerde afrodizyak olarak kullanılmıştır. Kuvvet verici, çocuk ishallerini kesici ve gıda olarak kullanılmaktadır. Dondurma ve muhallebi çeşitlerinin bileşimine girer. İçindeki bileşimden yapılan salep içeceği kışın ısıtıcı, zindelik verici, üşümeyi giderici ve terletici bir içecek olarak kullanılmaktadır.

Orchid:

It is a genus in the Orchid family (Orchidaceae). The Orchidaceae are a diverse and widespread family of flowering plants with colorful and fragrant blooms, commonly known as the Orchid family. They are one of the two largest families of flowering plants, with more than 22 000 currently accepted species, found in 880 genera. Terrestrial orchids have tubers instead of pseudobulbs and produce an erect stem. They are extremely diverse in appearance. The inflorescence is a cylindrical to globular spike with yellow, red to purple flowers. They start flowering at the base, slowly progressing upwards. Orchis species have two subterranean tuberous roots. One is used as a food reserve for wintry periods and provides for the development of the other one, from which visible growth develops. The dried seed pods of one orchid genus, Vanilla, are commercially important as flavoring in baking, for perfume manufacture and aromatherapy. The underground tubers of terrestrial orchids are ground to a powder and used for cooking, such as in the hot beverage salep or in the Turkish frozen treat dondurma (ice cream). The similarity of tubers in appearance to testes naturally accounts for salep being considered an aphrodisiac.

Sandal Ağacı (Arbutus andrachne)

Alem: Plantae (Bitkiler),

Bölüm: Spermatophyta (Tohumlu Bitkiler)

Alt Bölüm: Angiospermae (Kapalı Tohumlular)

Sınıf: Magnoliopsida (İki çenekliler)

Takım: Ericales,

Familya: Ericaceae (Fundagiller)

Cins: *Arbutus*

Tür: *Arbutus andrachne*

Yöresel Adı: Çilek Ağacı, Dağ Çileği, Ayı Üzüümü, Hoca Yemişi, Kocayemiş, Endirek

Genel Özellikler ve Kullanım Alanları: 2 m den başlayıp, 6 m yüksekliğe kadar ulaştığını belirtmektedir. Çiçekleri genellikle kirli beyaz ve sarımtırak renkte ve salkım şeklinde olup, küçük bir vazo yada kadehi andırır. Güzel kokuludur. Halk arasında depresyon bitkisi olarak anılmaktadır. Dağlık bölgelerde yetişir. Yaprak dökmez. Yaprakları karşılıklıdır. Mart ortaları ve Nisan başlarında çiçek açar, dağlık ve kayalık arazilerde olduğu için erozyon için de önemli bir bitkidir. Meyveleri kiraz büyüklüğünde olup, siyah renklidir. Odunu (Lignumsantalı) sarımtırak renkte ve kokuludur. Yeşilirmak Havzası'nda Amasya-Reşadiye vadisi boyunca ve bölge genelinde de yayılım göstermektedir.

Sandal Ağacı, hacimli gövdesi ve dalları ile dekoratif amaçlı kullanılır. Kömür imalatı için ve yakacak olarak çok değerlidir. Süs bitkisi olarak kullanılabilir. Meyveleri keskin kokulu reçel marmelat, jöle ve hatta parfüm yapımında kullanılır. Sandal ağacı odunundan uçucu bir yağ olan Oleumsantal (santal esansı) çıkartılır. Sandal ağacının yağı çok faydalıdır. Haricen cilde masaj ve friksiyon yoluyla kullanılır. Sandal ağacı yağı kuru ciltlere faydalıdır. Çatlamış ve yıpranmış ciltlerde kullanılır. İyi bir balgam söktürücüdür ve öksürükte de kullanılır.

Greek Strawberry Tree :

Greek Strawberry Tree, is an evergreen shrub or small tree in the family Ericaceae, native to the Mediterranean region. Arbutus andrachne can reach a height from 2 to 6 meters. The smooth bark is exfoliating during the summer, leaving a layer with a pistachio green color, which changes gradually to a beautiful orange brown. The flowers bloom in Spring and are white or yellowish green. Its fruits ripen in Autumn. Greek Strawberry Tree is widely cultivated as ornamental plant outside of its natural ranges, though cultivation is often difficult. The fruit is edible but has minimal flavour and is not widely eaten. The fruits are also used to make jams.

Sıklamen-Menekşe (Cyclamen Sp.)

Alem: Plantae (Bitkiler)

Bölüm: Spermatophyta (Tohumlu Bitkiler)

Alt Bölüm: Angiospermae (kapalı tohumlular)

Sınıf: Magnoliopsida (İki çenekliler)

Takım: Primulales

Familya: Primulaceae (Çuhaçiçeğigiller)

Cins: *Cyclamen*

Tür: *Cyclamen sp.*

Yöresel Adı: Söğecen, Domuz Soğanı, Meryemana Kandili, Ağurşak, Kızıl Avşak, Domuz Turpu

Genel Özellikler ve Kullanım Alanları: Boyu 5-20 cm civarında yumrulu bir bitkidir. Şubat - Nisan aylarında çiçek açar. En belirgin özelliği, kalp veya böbrek şeklindeki yapraklarıdır. Beş parçalı olan çiçekleri beyaz, pembe ya da koyu pembe renkte olabilir. Çuha çiçekleriyle aynı familyada yer alan bu türlerin hepsi de çok yıllıktır. Orta ve Güney Avrupa ile yakın doğunun yerli bitkilerinden olan Sıklamen'lerin bir bölümü yurdumuzda da çalı diplerinde, ormanlarda ve kaya gölgeliklerinde kendiliğinden yetişir. Ağaçlar altında, yamaçlarda nemli ve gölge yerlerde sıklamen renkli minik çiçekleriyle kendini fark ettirir. Güneşi az seven sıklamenler yarıgölge, serin ve havadar ortamlarda çok iyi gelişir. Sıklamenler kışın -10-15 dereceye kadar dayanabilir. Asit karakterli ve kireçli toprakları sever. Soğuk havalara dayanıklı olan bu güzel sıklamen türü (*Cyclamen coum*) Türkiye'nin kuzeyinde bölgemizde de özellikle Amasya dolaylarında yoğun yayılım gösterir.

Sıklamen yumruları doğada bazı hayvanlar, özelliklede yaban domuzları için iyi bir yiyecek kaynağıdır. Nitekim yumruları domuzlar tarafından topraktan kazılarak çıkarıldığı için bu bitkilere halk arasında 'domuz turpu', 'domuz ekmeği' yâda 'domuz elması' gibi adlar da verilmiştir. Bitkinin yumruları; kristalin saponin, cyclamin, nerol, farnesol, antosiyanin, nişasta, zamk, kokulu maddeler ve organik asitler ihtivâ eder. Bitki-deki cyclamin çabuk emilir ve kuvvetli bir müşil etkiye sâhip olup, az miktarı dahi zehir etkisi yapar. Taze yumrularının tıbbî miktarlarının üzerindeki miktarları, kusma ve kuvvetli ishale ortaya çıkan tehlikeli zehirlenmeler yapar. İnsanlar tarafından tüketimi sakıncalıdır.

Cyclamen:

It is a genus of perennial species growing from tubers, valued for their flowers with upswept petals and variably patterned leaves. Cyclamen species are native to Turkey. Cyclamens have a tuber from which the flowers and roots grow. In most species, leaves come up in autumn, grow through the winter, and die in spring, then the plant goes dormant through the dry summer. Flowering time may be any month of the year, depending on the species. Each flower is on a stem (5-20 cm tall) coming from a growing point on the tuber. In all species, the stem is bent at the tip, so that the nose of the flower faces downwards. Flowers have 5 petals, bent outwards or up, sometimes twisted, and connected at the base into a cup, and five sepals behind the cup. Petal color may be white, pink, or purple, often with darker color on the nose. The plant has kidney or heard shaped leaves . Cyclamen coum is native to northern Turkey. Tubers contain the substance cyclamin which is poisonous to humans.

Sumak (Rhus coriaria)

Alem: Plantae (Bitkiler)

Bölüm: Spermatophyta (Tohumlu Bitkiler)

Alt Bölüm: Angiospermae (kapalı tohumlular)

Sınıf: Magnoliopsida (Çift çenekliler)

Takım: Sapindales

Familya: Anacardiaceae (Sakızağacıgiller)

Cins: *Rhus*

Tür: *Rhus coriaria*

Yöresel Adı : Boyacı Sumağı, Derici sumağı, Tetre, Tetri, Sığmak

Genel Özellikler ve Kullanım Alanları: Meyvesi mercimeğe benzer. Esmer kırmızı - morumsu renkli, tipik kokulu, ekşi ve buruk lezzetli meyveleri vardır. Haziran ayı sonundan Temmuz ayı ortasına kadar toplanmaktadır. Çiçeklenme zamanı, 6. ve 7 aylardır. Kışın yaprak döken veya her mevsimde yeşil kalan bir ağaçtır. 150 kadar türü vardır. Birçoğu zehirlidir. Bölgemizde derici sumağı ve boyacı sumağı doğal olarak yetişir. Amasya ve Tokat illerinde geniş yayılım göstermektedir.

Sumak yaprakları genellikle yaz ortasına doğru toplanıp üst yüzleri alta gelecek biçimde serilerek kurutulur, daha sonra öğütülüp toz haline getirilir. Yapraklarının ve köklerinin toz haline getirilmesinden elde edilen hülâsa özellikle ha ff ve ince derilerin tabaklanması ve siyaha boyanmasında kullanılan çok kıymetli bir maddedir. Bileşimindeki bol tanenden ötürü yaprakları çok eskiden beri derilerin sepilenmesinde kullanılır. Sumak baharat olarak kullanılır. Özellikle bölgemizde yeti şen sumak baharat olarak kullanılan sumaklarda renk açıcı olarak kullanılmaktadır. Tıbbi olarak da faydalı bir bitki olan sumak, kaynatılarak gargara yapılırsa boğaz ve di şet hastalıklarına iyi gelir, kaynat ılıp suyu içilirse zehirlenmelerde faydası görülür. Sumak yaprakları ayrıca ishal kesici, kan dindirici ve antiseptik etkilere sahip olduğundan ilaç sanayiinde kullanılmaktadır. Kokulu sumağın tentür halindeki şekli idrar tutamama hastalığında faydalıdır.

Elm-Leaved Sumach:

It is a deciduous shrub to small tree in the Anacardiaceae family, native to Turkey. The dried fruits are used as a spice. The plant will grow in any type of soil that is deep and well-drained. The flowering season is June and July. Caution should be used about consuming sumac, because consumption or contact with any part of the plant have been implicated with allergic reactions. The fruit has a sour taste; dried and crushed, it is a popular spice in Turkey and the Middle East. Immature fruits and seeds are also eaten. The leaves and the bark were traditionally used in tanning and contain tannic acid. Dyes of various colours, red, yellow, black, and brown, can be made from different parts of the plant. Oil extracted from the seeds can be used to make candles.

Sütleg en (Euphorbia sp.)

Alem: Plantae (Bitkiler)

Bölüm: Spermatophyta (Tohumlu Bitkiler)

Alt Bölüm: Angiospermae (kapalı Tohumlular)

Sınıf: Magnoliopsida ( ift  enekliler)

Takım: Euphorbiales

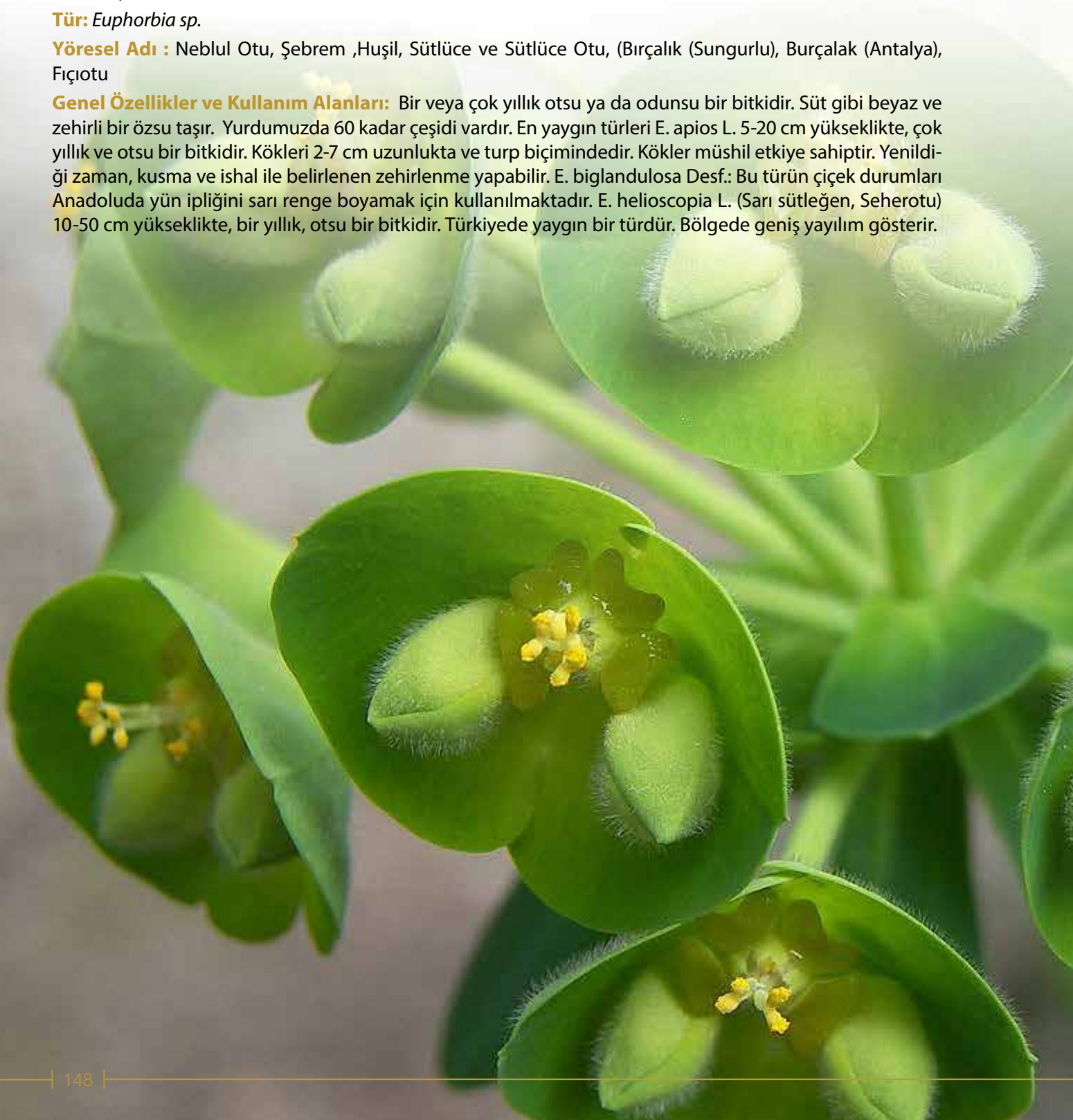
Familiya: Euphorbiaceae (S tle engiller)

Cins: *Euphorbia*

T r: *Euphorbia* sp.

Yöresel Adı : Neblul Otu,  ebrem ,Hu il, Sütlüce ve Sütlüce Otu, (Bir alık (Sungurlu), Bur alak (Antalya), Fı iotu

Genel  zellikler ve Kullanım Alanları: Bir veya çok yıllık otsu ya da odunsu bir bitkidir. Süt gibi beyaz ve zehirli bir  zs  taşır. Yurdumuzda 60 kadar çeşidi vardır. En yaygın türleri *E. apios* L. 5-20 cm yükseklikte, çok yıllık ve otsu bir bitkidir. Kökleri 2-7 cm uzunlukta ve turp biçimindedir. Kökler m  hil etkiye sahiptir. Yenildi i zaman, kusma ve ishal ile belirlenen zehirlenme yapabilir. *E. biglandulosa* Desf.: Bu türün  i ek durumları Anadolu da y n ipli ini sarı renge boyamak için kullanılmaktadır. *E. helioscopia* L. (Sar  s tle en, Seherotu) 10-50 cm yükseklikte, bir yıllık, otsu bir bitkidir. Türkiyede yaygın bir türdür. Bölgede geniş yayılım gösterir.

Sütleğen bitkisinin özsuğu ağrı dindirici olarak bilinir. Zehirli bir bitki olduğu için dikkatli kullanılmalıdır. Sütü rezin, kauçuk ve nişasta içermektedir. Çok tahriş edici olduğundan ancak haricen kullanılmalıdır. Bitki özsuğu yaygın şekilde müşhil olarak ve diş çekimlerini kolaylaştırmak amacıyla kullanılmaktadır. Bitki sütü siğillerin tedavisinde her gün bir damla damlatılarak kullanılır. Bıçak yaralarındaki kanamayı durdurmak için sütü damlatılır. Akrep sokmasına karşı sütü kullanılır. Sedef hastalığında yaraların üzerine sütü sürülür. Sütü yara iyileştirici olarak kullanılır. Temriye(Temrağa) olan yere sürülür. Bilinen kuvvetli müşhildir. Kabızlığı giderir. Sıtma ve sarılıkta da kullanılır. Bitki zehirlenmeye yol açabilir bu yüzden dikkatli ve az miktarda kullanılmalıdır. Ticari önemi yüksek olan bitkidir.

Spurge :

It is a genus of flowering plants belonging to the family Euphorbiaceae. The plants are annual or perennial herbs, woody shrubs or trees with a caustic, poisonous milky sap. The roots are fine or thick and fleshy or tuberous. Many species are more or less succulent, thorny or unarmed. The main stem and also the side arms of the succulent species are thick and fleshy. There 60 species of Spurges in Turkey and among them the most widespread species are *E. apios*, *E. biglandulosa* and *E. helioscopia*. The milky sap of spurges is white and colorless when dry. The sap has some medicinal uses and high trade value, but pressurized sap which seeps from the slightest wound is very irritating and toxic. In contact with eyes, nose, and mouth the latex can produce extremely painful inflammation. Therefore, spurges should be handled with caution and kept away from humans.

Şahtere (Fumaria sp.)

Alem: Plantae (Bitkiler)

Bölüm: Spermatophyta (Tohumlu Bitkiler)

Alt Bölüm: Angiospermae (kapalı tohumlular)

Sınıf: Magnoliopsida (Çift çenekliler)

Takım: Papaverales

Familya: Papaveraceae (Gelincikgiller)

Cins: *Fumaria*

Tür: *Fumaria officinalis*, *F. asepalae*, *F. densiflora* vb.

Yöresel Adı : Safra Otu, Sarılık Otu, Yer Çiçeği, Cıvık Ot

Genel Özellikler ve Kullanım Alanları: Şahtere otu bir yıllık bir bitki olup 15-40 cm boyunda dikine yükselir, mavimsi yeşil renkte, çok çatallı ve dallarını taşıyamayarak yerlere doğru eğilir. Ana yaprakları saplı, üzerinde dizili yan yapraklardan oluşur ve geriden kanat yaprak görünümünü andırır. Beyazımtırak veya pembe renkli çiçekleri vardır. İçerisinde tanen, şeker, fumarin ve fumar asidi vardır. Çiçekleri sapların üst kısmında topluca bir arada salkım şeklinde bulunurlar. Kupası 2-3 mm büyüklüğünde yumurta veya mızrak şeklinde mavimsi yeşil renkte, taçları borucuk şeklinde 5-10 mm uzunluğunda pembe veya kan kırmızısı uç kısmı ise koyu kırmızıdır. Meyveleri küre şeklinde yeşil renkli 2-2,5 mm çapındadır ve 3-4 mm uzunluğunda bir sapı vardır.

Mayıs ayından Ekim ayına kadar Şahtere otu toplanarak gölgede kurutulur ve kaldırılır, şayet tentürü yapılacak ise taze olarak işlenir. Vücudu terleterek zararlı maddelerin atılmasını sağlar, kanı temizler. Damar sertliğinde faydalıdır. Mide ağrısı ve mayasıda da şikayetleri giderir. Karaciğere çok faydalı olan bu bitki karaciğer enzim yüksekliğinde ve karaciğer yağlanması kullanılmaktadır. Karaciğer rahatsızlıklarından kaynaklanan deri döküntülerinde hem sürülerek hem de çayı hazırlanıp içilerek yararlanılabilir, kurutulup toz haline getirilerek de kullanılır.

Common Fumitory :

It is the most common species of the genus Fumaria. It is an herbaceous annual plant, which grows weakly erect and scrambling, with stalks about 15 to 40 cm long. Its pink 5 to 10 mm flowers appear from April to October. They are two lipped and spurred, with sepals running a quarter the length of the petals. The fruit is an achene. It contains alkaloids, potassium salts, and tannins. It is also a major source of fumaric acid. The plant is used in herbal medicine.

Şakayık (Paeonia sp.)

Alem: Plantae (Bitkiler)

Bölüm: Spermatophyta (Tohumlu Bitkiler)

Alt Bölüm: Angiospermae (kapalı tohumlular)

Sınıf: Magnoliopsida (Çift çenekliler)

Takım: Saxifragales

Familya: Paeoniaceae (Şakayıkgiller)

Cins: *Paeonia*

Tür: *Paeonia sp.*

Yöresel Adı: Ayı Gülü, Eşek Gülü, Orman Gülü

Genel Özellikler ve Kullanım Alanları: Deniz seviyesinden 1000 m kadar yükseklikte olan seyrek ormanlarda, yaylalarda, çalılıklar arasında, kuru ve taşlık yerlerde yetişir. 40-80 cm boyunda çok yıllık bir bitki olup, dikine yükselir, kökün boğaz kısmından çatallaşır ve çoğalır. Yaprakları üç parçalıdır ve her parça tekrar üç parçadan meydana gelir. Parçaları oluşturan yan yapraklar yumurta veya mızrak şeklinde, kenarları bütün, üst kısmı koyu ve alt kısmı açık yeşil renklidir. Çiçeklerin kupa yaprakları yeşil renkli ve beş adet, taç yaprakları ise ters yumurta şeklinde, pembe, kan kırmızısı veya kırmızı renkte olup ortasında sarımsı bir yığın döllenme tozlukları mevcuttur. Şakayık bitkisi sabah güneşini almayan güneşli ve yarıgölge ortamları sever (çünkü sabah güneşi, bitkinin çiçek tomurcuklarını, üzerindeki donla ya da çiğle yakar). Mayıs Haziran aylarında pembe veya kırmızı renkli çiçekler açar yaprakları derin parçalıdır. Tüm türlerinde koku bulunmaz. Kökünde; uçucu yağ, nişasta, şekerler, peanol ve peregrinin adlı bir alkaloid vardır.

Çiçekleri solmadan toplanır ve kurutularak kaldırılır. Kökleri ise ilkbaharda veya sonbaharda sökülerek temizlenir ve kurutularak muhafaza edilir. Şayet tentürü yapılacaksa taze olarak işlenir. Şakayık kökü ve ilaçlarının başta çeşitli kramplı rahatsızlıklar, ayrıca romatizma, kalp, mide ve bağırsak rahatsızlıkları, baş ağrısı, migren, nevroz ve alerjik hastalıklara karşı etkili olduğu bilinmektedir. Şakayık çiçekleri ise başta deri ve mukoza hastalıkları, hemoroid, fistül, romatizma, gut, nefes yolları rahatsızlıkları, sinirsel rahatsızlıklar, kalp rahatsızlıkları ve gastrite karşı etkilidir.

Peony:

It is a genus of flowering plants, the only genus in the family Paeoniaceae. They are native to Anatolian Peninsula. Most are herbaceous perennial plants from 40 to 80 cm tall, but some resemble trees. They have compound, deeply lobed leaves and large, often fragrant, flowers, ranging from red to white or yellow, which occur in May-June. Many compounds have been obtained from the plants of Paeoniaceae such as monoterpenoid glucosides, flavonoids, tannins, stilbenoids, triterpenoids and steroids, paeonols, and phenols. Biological activities include antioxidant, antitumor, antipathogenic, immune-system-modulation activities, cardiovascular-system-protective activities and central-nervous-system activities. The herb known as Paeonia has been used frequently in traditional medicine

Şimşir (Buxus sempervirens)

Alem: Plantae (Bitkiler)

Bölüm: Spermatophyta (Tohumlu Bitkiler)

Alt Bölüm: Angiospermae (kapalı tohumlular)

Sınıf: Magnoliopsida (Çift çenekliler)

Takım: Euphorbiales

Familya: Buxaceae (Şimşirgiller)

Cins: *Buxus*

Tür: *Buxus sempervirens*

Yöresel Adı: Şümşür, Cımcır, Cımşır, Adi Şimşir, Anadolu Şimşiri

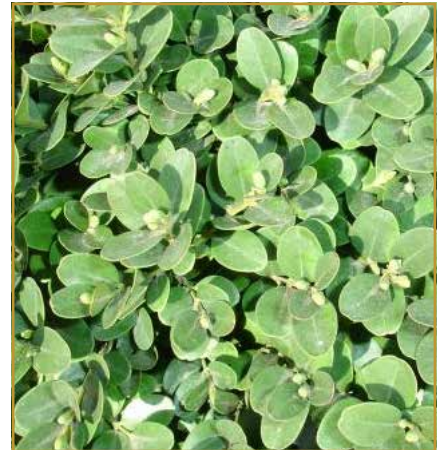
Genel Özellikler ve Kullanım Alanları: Genel olarak çalı nadiren ağaççık formunda olan bitkilerdir. Yapraklar kısa saplı, 1-2 cm. uzunlukta, karşılıklı dizilişte, derimsi, üst yüzü parlak koyu yeşil, alt yüzü parlak sarımsı açık yeşil ve uçları tabana kadar uzanan beyaz stoma bantlı, uçları yuvarlak ya da hafif kertikli ve eliptik yumurta biçiminde, tam kenarlı ve tüysüzdür. Yapraklar özellikle ıslakken koparıldığında keskin kokuludur. Sürünler önceleri tüylü, sonraları tüysüz, dört köşeli ve zeytin yeşili renktedir. Gölgeye dayanıklı, yavaş büyüyen bir tür olup nemli ve besin maddelerince zengin toprakları tercih eder. Çok nadir de olsa ağaç formunda olabilir ve kuş üzümüne benzer meyveler verir. Tohumu üç köşeli, parlak, siyah renkli, 4-6 mm. boyundadır ve Eylül ayında olgunlaşır. Çiçekleri yeşilimsi sarıdır. Yaprakları ve dallarının kabuğunda; alkaloidler, uçucu yağ, reçineli bileşikler ve tanen vardır. Donlara karşı hassastır. İklimi ılımlı ve nemli olan yerlerde gölgeye dayanıklı olduklarından ağaç altlarında da yetiştirilebilir. Samsun Salıpazarı civarında lokal yayılışları vardır.

Yaprakları ve dallarının kabukları tıbbi amaçla kullanılır, fakat belli bir dozun üzerinde alınırsa ishal ve kusma gibi belirtiler gösteren zehirlenmelere neden olabildiği için dikkatli kullanılmalıdır. Şimşir, terletir, kanı temizler, ateş düşürür, vücudu rahatlatır, hafif derecede müşhildir, kabızlığı gidermeye yardımcı olur, karaciğer hastalıklarında kullanılır, hazmı kolaylaştırır, mide bağırsak ve karaciğer hastalıklarında faydalıdır. Sara gibi sinir bozukluklarına ve romatizmaya iyi gelir. Şimşir yaprağı kaynatıldıktan sonra elde edilen su ile saçlar ovulursa saç dökülmesini azaltmaya yardımcı olur. Çin'de şimşir odunu uzun yaşamı sembolize etmektedir. Ekstrem kent iklimine ve endüstriyel kirliliğe dayanır. Daha ziyade, güzel görüntüsü ve hoş kokulu yapraklarından dolayı park ve bahçelerde tek veya grup halinde süs bitkisi olarak kullanılır. Ayrıca iyi bir çit elemanı olan türün odunu sert ve dayanıklı olup hediyelik eşya yapımında kullanılır.

Common Box :

It is a species of flowering plant in the genus *Buxus*, native to Turkey. *Buxus sempervirens* is an evergreen shrub or small tree. Arranged in opposite pairs along the stems, the leaves are green to yellow-green, oval, 1-2 cm long. The hermaphrodite flowers are inconspicuous, greenish-yellow, with no petals, and are insect pollinated; the fruit is a three-lobed capsule containing seeds, which are 4-6 mm tall. The species typically grows on soils derived from chalk, limestone, usually as an understory in forests of larger trees. The timber is valued in carpentry, leaves and bark are used in alternative medicine. It has local accumulation in Salıpazarı district of Samsun.

Tavşan Memesi (Ruscus aculeatus)

Alem: Plantae (Bitkiler)

Bölüm: Spermatophyta (Tohumlu Bitkiler)

Alt Bölüm: Angiospermae (kapalı tohumlular)

Sınıf: Liliopsida (Tek çenekliler)

Takım: Asparagales

Familya: Ruscaceae

Cins: *Ruscus*

Tür: *Ruscus aculeatus*

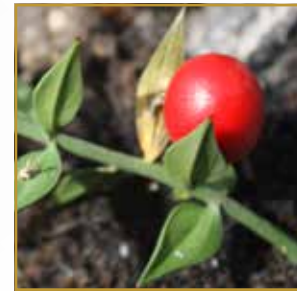
Yöresel Adı : Tavşan Kirazı, Silcan, Emir, Fare Dikeni, Herdemtaze

Genel Özellikler ve Kullanım Alanları: Bitki 40-100 cm boyunda olup çok yıllıktır, kökleri derinlere uzanır ve yer yer yumrulara sahiptir. Gövde dikine yükselirken çatallaşır ve dalları yaprağa benzer yan sürgünlerle (Phyllokladin: Yapraksı gövde ile) bezenmiştir. Yaprakları oval, uçları sivri ve dikenli, sert, derimsi, kenarları bütündür. Çiçekleri diğer bitkilerden farklı olarak ortasından çıkan küçük bir sap üzerinde ve yeşilimsi beyaz renktedir. Meyveleri yaprakların tam ortasında olup böylece ucu dikenli olan diğer yapraklardan korunur. Meyveleri nohut büyüklüğünde ve koyu kırmızı renklidir. Çok soğuk olan yörelerde yetişmez çünkü dona karşı dayanıklı değildir. Vatanı Akdeniz ve Karadeniz ülkeleri olup zamanla Orta Avrupa'ya kadar yayılmıştır. Bölgemizde daha çok Samsun ilinde olmakla beraber diğer illerde de lokal yayılışları tespit edilmiştir.

Sonbaharda sökülen kökleri temizlenir, kurutulur ve özel kaplarda muhafaza edilir. Araştırmalara göre başta; basur ve toplardamar rahatsızlıklarına (varis, flebit vb.) karşı kullanılır. Ayrıca, kronik toplardamar zafiyeti, bacaklarda ağrı ve ağırlık, baldırlarda gece krampları, kaşıntılar ve şişmelere karşı da kullanılmaktadır. Natürel ilaç yapımında da kullanılır. Meyveleri zehirli olduğundan yenmezler. Halk tarafından tüketilmemelidir.

Butcher's Broom :

It is a low evergreen Eurasian shrub (40-100 cm tall), with flat shoots known as cladodes that give the appearance of stiff, spine-tipped leaves. Small greenish flowers appear in spring, and are borne singly in the centre of the cladodes. The female flowers are followed by a red berry, and the seeds are bird-distributed, but the plant also spreads vegetatively by means of rhizomes. *Ruscus aculeatus* occurs in woodlands and hedgerows, where it is tolerant of deep shade, and also on coastal cliffs. It is also widely planted in gardens, and has spread as a garden escape in many areas outside its native range. Butcher's broom has been known to enhance blood flow to the brain, legs, and hands. It has been used to relieve constipation and water retention and improve circulation. Since Butcher's broom tightens blood vessels and capillaries, it is used to treat varicose veins. It is also used for hemorrhoids.

Üvez (*Sorbus* sp.)

Alem: Plantae (Bitkiler)

Bölüm: Spermatophyta (Tohumlu Bitkiler)

Alt Bölüm: Angiospermae (kapalı tohumlular)

Sınıf: Magnoliopsida (İki çenekliler)

Takım: Rosales

Familiya: Rosaceae (Gülgiller)

Cins: *Sorbus*

Tür: *Sorbus domestica* (Bahçe Üvezi), *Sorbus torminalis*, *Sorbus aucuparia* vb.

Yöresel Adı: Övez, Üvez, Eyvaz, Ovaz, İvaz (İskilip-Çorum), Bahçe Üvezi

Genel Özellikler ve Kullanım Alanları: Üvez, 15 m ye kadar büyüeyebilen orta boylu, Mayıs-Haziran aylarında beyaz renkli çiçekler açan ve kışın yaprağını döken bir ağaçtır. Güneşli ve yarı güneşli bölgeleri sever, tek başına yaşayan grup olarak bulunmayan bir bitkidir. Yaprakları 7-11 çift yaprakçığa parçalanmıştır. Meyveleri 10-20 mm çapında, küre veya armut şeklinde, yeşilimsi sarı veya kırmızımsı-esmer renkli olup, buruk lezzettedir.

Yaprak, çiçek, meyve ve odunu kullanılmaktadır. Yaprığı ve çiçeği kaynatılıp içilebilir. Ayrıca meyvesi yenir. Meyveleri tanen (%1-2), uçucu yağ, organik asitler (% 6-7) ve renk maddeleri taşımaktadır. Yapraklarda da tanen bulunmaktadır. İdrar söktürür. Kabızlığı önler. Bağırsakları temizler. Kalp krizi riskini azaltır Taze meyvesi de bol tüketilirse müshil etkisi gösterebilir. Tansiyonu düşürmeye yardımcı olur. Yaprakları halk arasında şeker hastalığına karşı da kullanılmaktadır.

Service Tree:

It is a species of Sorbus native to Turkey. It is a deciduous tree growing to 15 m. The leaves are pinnate with 7-11 leaflets with a bluntly acute apex and a serrated margin on the outer half or two thirds of the leaflet. The flowering season is May-June; The flowers consist of white petals and creamy-white stamens; the fruit is a pome 10–20 mm long, greenish-brown, often tinged red on the side exposed to sunlight; it can be either apple-shaped or pear-shaped. The fruit is a component of a cider-like drink. Picked straight off the tree, it is highly astringent and gritty; however, when left to blet (over-ripen) it sweetens and becomes pleasant to eat. The leaves are used in herbal medicine.

Üzerlik Otu (*Peganum harmala*)

Alem: Plantae (Bitkiler)

Bölüm: Spermatophyta (Tohumlu Bitkiler)

Alt Bölüm: Angiospermae (kapalı tohumlular)

Sınıf: Magnoliopsida (Çift çenekliler)

Takım: Spindales

Familiya: Zygophyllaceae

Cins: *Peganum*

Tür: *Peganum harmala*

Yöresel Adı : Üzerlik, Nazar Otu, Üzellik, Üzerik, Yüzerlik, Güzellik Otu, Yüzellik, Ören Yeri Bitkisi

Genel Özellikler ve Kullanım Alanları: Mayıs Ağustos ayları arasında çiçek açan, 30-70 cm boylarında beyaz çiçekli, çok yıllık otsu bir bitkidir. Daha çok kumluk ve taşlık yerlerde, ören yerlerinde görülür. Gövdeleri yatık ve otsudur. Yapraklar çok parçalıdır. Çiçekler uzun saplı ve tek tek bulunur. Meyveleri çok tohumlu, toparlak basık şekilde bir kapsüldür. Tohumları kırmızımsı kahverengidir.

Güzellik Otu'nun tıbbi amaçla kullanılan kısımları tohumlarıdır. Üzerlik tohumu kurutulduktan sonra kaynamış suda demlenerek çayı hazırlanabileceği gibi kavrulduktan sonra bala karıştırılarak yenebilir ya da suyla birlikte içilir. Üzerlik otu kırmızı boya elde etmek için de kullanılmaktadır. Üzerlik tohumu fazla tüketildiğinde bulantı ve kusma gibi yan etkilere neden olabilmektedir. Uyuşturucu etkisi vardır. Halk arasında egzama, basura karşı ve tütsü olarak kullanılır. Bağırsak parazitlerini ve bakterileri öldürücü etkilere sahiptir. İdrar yolu ve mide problemlerine karşı faydalıdır. Saç dökülmesini engeller. Uyarıcıdır. Rahim kaslarını kasıcı etkileri olduğu görülmüştür. Antidepresan etkileri ile depresyon tedavisinde yararlı olabilir. Ayrıca bu bitkinin tütsüsü yapıldığı gibi içerisinde bu bitkinin kaynatıldığı su ile de "nazar gitsin" diye insanlar yıkanabilmektedir. İlaveten Üzerlik Otu tohumları "nazarlık" amacı ile evlerde bulundurulmakta özellikle de kapı girişlerine asılmaktadır.

Wild Rue :

It is a plant of the family Nitrariaceae. It is a perennial plant native to Turkey which can grow to about 30-70 cm. It blossoms between May and August. The flowers are white, the seed capsules are round, have three chambers and carry many seeds. In Turkey, dried capsules from this plant are strung and hung in homes or vehicles to protect against "the evil eye". A red dye, "Turkey red", from the seeds is often used to dye carpets. It is also used to dye wool. Peganum harmala is used as an analgesic and antiinflammatory agent. Smoke from the seeds kills algae, bacteria, intestinal parasites and molds. It is fairly effective against protozoa including malaria. It has antioxidant and antimutagenic properties.

Yabani Erik (Prunus spinosa)

Alem: Plantae (Bitkiler)

Bölüm: Spermatophyta (Tohumlu Bitkiler)

Alt Bölüm: Angiospermae (kapalı tohumlular)

Sınıf: Magnoliopsida (Çift çenekliler)

Takım: Rosales

Familya: Rosaceae (Gülgiller)

Cins: *Prunus*

Tür: *Prunus spinosa*

Yöresel Adı : Kuş Eriği

Genel Özellikler ve Kullanım Alanları: Erik ağaçları tür ve çeşitlerine göre iri boylu ağaçları teşkil ettikleri gibi, küçük boylu ağaçlar veya çalı şeklinde olanları da vardır. Sert çekirdekli bir meyve ağacı olan eriğin iç kısmının sertleşmesiyle sert çekirdekli kabuğu meydana gelir. Yenilen kısmı etli ve suludur. Meyveleri sarıdan kırmızıya ve mora kadar türlü renkte, tadı mayhoş veya tatlı, etli, sulu tek çekirdekli. Tohumları (çekirdekleri) acıdır. Erik ağacı çeşitli toprak tipinde yetişmekle beraber besin maddelerince zengin, humuslu, sıcak, yeteri kadar nemli, orta derin ve derin topraklarda iyi yetişir. B vitamini bakımından zengindir.

Meyveleri; şeker, organik asitler, selüloz, pektin vs. taşımaktadır. Dahilen besleyici ve hafif müshil etkisi vardır. Yaprığı kabızlık giderici, çiçekleri ise, idrar artırıcı ve bağırsak solucanlarını düşürücü etkiye sahiptir. Erik zankı; öksürük kesici, bağırsak iltihaplarını iyi edici olarak kullanılmaktadır. Kalbi kuvvetlendirir. İştah açar ve hazmı kolaylaştırır. Romatizma mafsalsal kireçlenmesi ve gut hastalığına karşı faydalıdır. Kumaş ve şapka endüstrisinde yapıştırıcı olarak ta kullanılır. Meyve olarak yenebildiği gibi kurutularak hoşaf şeklinde ya da pestil yapılarak tüketilir.

Blackthorn:

It is a species of *Prunus* native to Turkey and locally in Black Sea Region. *Prunus spinosa* is a large deciduous shrub or small tree with spiny branches. The flowers are produced shortly before the leaves in early spring. The fruit, called a "sloe" is a drupe, black with a purple-blue waxy bloom, ripening in autumn, and harvested after the first frosts. Sloes are thin-fleshed, with a very strongly astringent flavour when fresh. The fruit is similar to a small damson or plum, suitable for preserves, but rather tart and astringent for eating, unless it is picked after the first few days of autumn frost. Sloes can also be made into jam and, used in fruit pies. The juice of the berries dyes linen a reddish color that washes out to a durable pale blue.

Yabani Zeytin (Olea europaea)

Alem: Plantae (Bitkiler)

Bölüm: Magnoliophyta (Tohumlu Bitkiler)

Alt Bölüm: Angiospermae (kapalı Tohumlular)

Sınıf: Magnoliopsida (Tek çenekliler)

Takım: Lamiales

Familya: Oleaceae (Zeytingiller)

Cins: *Olea*

Tür: *Olea europae* var. *sylvestris*

Yöresel Adı: Delice

Genel Özellikler ve Kullanım Alanları: Zeytin, çalıdan ağaca kadar her boy ve formda, sık dallı, yayvan tepeli, herdem yeşil yapraklı bir ağaçtır. Geniş, kıvrımlı, şekilsiz bir gövdesi vardır. Ağaç yaşlandıkça, düzgün gri renkli gövde kabuğu giderek çatlar. Ağacın tacı (tepesi), yaklaşık olarak artan boy kadar her sene genişler. Uzun ömürlü bir ağaçtır, yaklaşık 2000 yıl kadar yaşayabilir. Verimli topraklarda taç açık ve asimmetrik, verimsiz topraklarda ise daha yoğun ve yuvarlaktır. Sürgünleri gri renkli, dikensiz ve hemen hemen üç köşelidir. Baharın sonlarına doğru yaprakların koltuğunda seyrek salkımlar halinde açan, küçük beyazımsı-sarı renkli, kokulu çiçekleri vardır. Rüzgarların taşıdığı çiçek tozlarıyla döllenmiş çiçekler etli ve yağlı meyve verir. Meyve önce yeşil, olgunlaştıktan sonra da parlak siyah bir renk alır. Etli meyvenin içinde sert bir çekirdek vardır. Meyvenin etli kısmından ve çekirdeğinden elde edilen yağı bakımından çok değerli bir ağaçtır. Aynı zamanda ağacının çok heybetli ve estetik bir görünümü vardır. Odunu çürümeye karşı son derece dayanıklıdır.

Yapraklar ve gövde kabuğu % 5 çay (infüzyon) halinde iştah açıcı, idrar söktürücü ve ateş düşürücü olarak kullanılır. Şeker hastalığında kullanım alanı olduğu gibi, tansiyon düzenleyici olarak da bilinir. Dermokozmetik amaçlı kullanılmaktadır. Zeytinyağlı şampuanlar saç dökülmesini engeller, saçın çabuk uzamasını sağlar, lezyonlu deriyi onarmaya yardımcı olur ve kepek oluşumunu engeller. Zeytinyağlı sıvı sabun, duş jelleri, katı sabun, bebek şampuanları cildi olumsuz dış etkenlere karşı korurlar. Cildi güzelleştirip yaşlanmasını geçiktirerek ciltteki kırışıklık oluşumunu engeller. Zeytin dayanıklılığın sembolüdür. Doğal zeytinyağlı dermokozmetik ürünler cildimizde kimyasal kalıntılar bırakmadığından dünyada kullanımları giderek artmaktadır. Yüzyıllardır Akdenizlilerin sağlık ve güzellik kaynağı olmuştur. Kutsal metinlerde de şifa kaynağı olduğu belirtilmiştir.

Olive:

It is a species of small tree in the family Oleaceae, native to the coastal areas of Turkey. An age of 2,000 years is claimed for a number of individual trees. Its fruit, also called the olive, is of major agricultural importance as the source of olive oil. The olive tree is short and squat, and rarely exceeds 10 metres in height. The silvery green leaves are oblong. The trunk is typically gnarled and twisted. The small white, feathery flowers are borne generally on the previous year's wood, in racemes springing from the axils of the leaves. The fruit is a small drupe, thinner-fleshed and smaller in wild plants than in orchard cultivars. Olives are harvested in the green to purple stage. The olive tree, *Olea europaea*, has been cultivated for olive oil, fine wood, olive leaf, and the olive fruit.

Yılan Yastığı (Arum Sp.)

Alem: Plantae (Bitkiler)

Bölüm: Spermatophyta (Tohumlu Bitkiler)

Alt Bölüm: Angiospermae (kapalı Tohumlular)

Sınıf: Liliopsida (Tek çenekliler)

Takım: Arales

Familiya: Araceae (Yılan yastığıgiller)

Cins: *Arum*

Tür: *Arum euxinum*, *Arum orientale*, *Arum italicum* vb.

Yöresel Adı: Yılanbıçağı, Yılandıyığı, Yılanekmeği, Danaayağı, Nevik, Nivik, Minik, Nünük, Gavur Pancarı

Genel Özellikler ve Kullanım Alanları: Yaprakları büyük ve koyu kırmızı olan mide bulandırıcı bir koku salan, büyük yumrulu bir bitkidir. Amasya yöresinde özellikle *A. euxinum* türünün doğal yayılışı bulunmaktadır.

Yaprak ve yumruları kullanılmaktadır. Kurutulmuş yumrular dahilen balgam söktürücü ve müshil, taze yapraklar ve taze yumrular haricen çıban açıcı, yara iyi edici ve kanı cilde toplayıcı olarak kullanılır. Ateşi düşürür. Terletir, vücuda rahatlık verir. Sinirleri uyarır. Bazı türlerinin yaprakları kavrularak yemeği yapılır.

Arum Lilies :

Arum is a genus of about 25 species of flowering plants in the family Araceae, native to Turkey with the highest species diversity in the Mediterranean region. Arum species are rhizomatous, herbaceous perennial plants with sagittate leaves. The flowers are produced in a spadix, surrounded by a coloured spathe, which may be white, yellow, brown or purple; some species are scented, others not. The fruit is a cluster of bright orange or red berries. All parts of the plants are poisonous, containing significant amounts of calcium oxalate as raphides.

Kaynakça

Ailede Herkesin Doktoru; Pro. Dr. Nuri Ergene, İst.
Grolier International Americana Ansiklopedisi
Hürriyet Gazetesi
Cosmopolitan Dergisi
A'dan Z'ye Sifali Bitkiler Ansiklopedisi; Ayhan Yalçın
Elele Dergisi; Mayıs 2000 sayısı.
Anadolu Halk İlaçları; İsmet Zeki Eyüboğlu, İst.
Sifali Sulara Yolculuk; Mehmet Simsek
Bitkiler Bilgisi; Lütfi Arif Kanber, İst.
Bitkiler Coğrafyası; Dr. Hamit İnandık, İst.
Bitkilerin Tıpta Kullanılışları ve İlaç Reçeteleri; Çev: Hadiye Tuncer, Ankara
Bitkilerimizin Yerli Adları; Prof. Dr. Asuman Baytop, İst.
Büyük Bitkiler Klavuzu; Sevki Akalın, Ankara
Dünyada halk Tebabeti; Dr. Mehmet Göbelez, Ankara
Eczacılık Tarihi; Pharm. Chem. Nasid Baylav, İst.
Erzurum İlinde Sifali Sular; Doç. Dr. Zeki Başar, Ankara
Ev İlaçları; Prof. Dr. Nuri Ergene, İst.
Ev İlaçları; Hürriyet Gazetesi Yayınları
Evinizin Doktoru; Milliyet Gazetesi Yayınları
Faydalı Bitkiler; Prof. Dr. Fevzi Öztig, İst.
Gece Hemsiresi; Dr. Ulvi Türkmenoglu, Ankara
Genel Botanik; Prof. Dr. Kamil Karamanoglu, İst.
Gıdalarımız ve Sağlığımız; Dr. Mehmet Göbelez, Ankara
Halk İlaçları ve Sifali Bitkiler; İlhan Yardımcı İst.
Handbook Of Medical Treatment; Lance
Büyük Türk Sözlüğü; Hayat Yayınları
Cumhuriyet Ansiklopedisi; Arkin Kitabevi, İst.
Hayat Ansiklopedisi
Meydan Larousse Büyük Lügat ve Ansiklopedisi;
Meydan Gazetecilik ve Nesriyat Ltd. Sti., İst.
Tıp Sözlüğü; T.D.
Hazımyolları Hastalıkları; Dr. Mehmet Göbelez, Ankara
İdrar ve Safra Yolları Hastalıkları; Dr. Mehmet Göbelez, Ankara

Koruyucu Hekimlik ve Halk Sağlığı; Prof. Dr. Sitki Velicangil, İst.
Limon ve Faydaları; Dr. Emin Derman, İzmir.
Meyveler, Sebzeler ve Tatbik Edildiği Hastalıklar; Dr. Emin Derman, İzmir.
Orman ve Park Ağaçlarının Özel Sistematiği; Prof. Dr. Hayrettin Kayacık, İst.
Osmanlılarda Hekimlik ve Hekimlik Ahlakı; Nil Akdeniz, İst.
Renkli Türkiye Bitkileri Atlası; Prof. Dr. Nebahat Yakar, İst.
Sihhat Hazinesi; Abidin Sönmez, İst.
Sehveti Arttıran Bitkiler, Yemekler, İlaçlar; Dr. Emin Derman, İzmir
Sıfı Veren Besinler ve Bitkiler; Prof. Dr. Ali Rıza Akisan, İst.
Sifali Bitkiler ve Hastalıkların Pratik Tedavileri; Abdulkadir Dedeoğlu, İst.
Sifali Bitkiler ve Halk İlaçları; İlhan Yardımcı, İst.
Sifali Bitkiler ve Tatbik Edildikleri Hastalıklar; Dr. Emin Derman, İzmir
Sifali Gıdalar; Mustafa Sefik Öz, Antalya
Sifali Otlar ve Dertler; Salih Acar, İst.
Sifali Otlar ve Kuvvet Macunları; Seref Üsküp, İzmir.
Sifali Otlarla Halk İlaçları; Dr. Saib Giray
Sifali Otlar ve Lokman Hekim; Osman Bayatlı, İst.
Vitaminler ve Sağlığımız; Dr. Suzanne Gallot, Çev:Dr. Baha Arıkan, İst.
<http://turkherb.ibu.edu.tr/> - <http://ondercaliskan.blogcu.com>- <http://tr.wikipedia.org/wiki>- http://commons.wikimedia.org/wiki/Rubus_idaeus
www.agacler.net-<http://www.kaliteliresimler.com>- <http://www.aktarland.com.tr>- (Öz çağırın ve ark. 2005).(Soylu, 2003 - hobibahcemiz.net- <http://bitkikitabi.com>- www.fotokritik.com- www.dogabotanik.com - www.sifalibitkim.com - [resimarama.net](http://www.resimarama.net)- <http://www.biriz.biz> - sagliklisifalibitkiler.blogspot.com - www.sarktelgraf.com - www.flickr.com - www.favorinet.net - www.bitkiselvital.com - www.dogabotanik.com - www.bitkisel-tedavi.net - www.okupaylas.com - <http://www.bitkiseliksir.com>-<http://www.sifavi.com/>